

Jongens en meisjes zijn gelijkwaardig, maar niet hetzelfde

Een kwalitatief onderzoek naar het verschil in (media)opvoeding op basis van
geslacht, specifiek kijkend naar sexting

Naam student: Roos van Nassau

Studentnummer: 432183

Supervisor: Prof.dr. Peter Nikken

Master Media Studies - Media & Journalistiek

Erasmus School of History, Culture and Communication

Erasmus University Rotterdam

Master Thesis

Juni 2020

Jongens en meisjes zijn gelijkwaardig, maar niet hetzelfde

Een kwalitatief onderzoek naar het verschil in (media)opvoeding op basis van geslacht, specifiek kijkend naar sexting

ABSTRACT

Sexting is een relatief nieuw onderwerp in zowel de media als de academische wereld. Als er al over wordt geschreven is dat voornamelijk negatief. Dit onderzoek kijkt onder andere naar hoe moeders van middelbare scholieren hun kinderen begeleiden op het gebied van sexting. Hierbij wordt extra aandacht besteed aan het verschil tussen jongens en meisjes. Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat jongens en meisjes op meerdere vlakken van elkaar verschillen, zo ook op het gebied van mediagebruik. Mediagebruik kan bij jongeren zowel positieve als negatieve effecten veroorzaken. Deze negatieve effecten worden internetrisico's genoemd en één daarvan is sexting. Moeders kunnen hierop inspelen door hun (media)opvoeding aan te passen aan hun kinderen. Hiervoor zijn zes verschillende strategieën: actieve begeleiding, *co-use*, supervisie, restrictieve begeleiding, monitoring en technische restricties. Welke de moeders gebruiken kan per gezin verschillen, maar kan ook gebaseerd worden op het geslacht van de jongeren. De onderzoeksvraag die hierbij centraal stond is: *In hoeverre verschillen de strategieën die moeders van middelbare scholieren in hun (media)opvoeding gebruiken voor jongens en meisjes, en dan specifiek kijkend naar sexting?* Door middel van 11 interviews met moeders van middelbare scholieren is antwoord gegeven op deze onderzoeksvraag. Uit de interviews kwam naar voren dat op het gebied van mediagebruik niet alleen de moeders en jongeren verschillen van elkaar, maar ook de jongens en de meisjes. Meisjes zijn meer bezig met sociale media, jongens meer met gamen. Bij de algemene opvoeding gebruiken moeders vooral een open opvoeding, waar regels met ruimte gecombineerd worden en ieder daar zijn eigen balans in probeert te vinden. Moeders kijken ook naar wat voor opvoeding zij zelf hebben gehad en wat zij hier wel of niet van willen meenemen in de opvoeding van hun kinderen. Bij de mediaopvoeding die moeders geven komen alle zes de strategieën terug. De ene controleert meer dan de ander of heeft technische blokkades, maar alle respondenten maken gebruik van de strategie actieve begeleiding. Wat opvalt is dat zowel bij opvoeding in het algemeen, als bij mediaopvoeding meisjes meer beschermd worden opgevoed dan jongens. Meisjes worden meer gewaarschuwd of worden dingen sneller verboden, zowel in de online- als in de offline wereld. Het afspreken met onbekenden wordt gezien als het gevaarlijkste internetrisico. Daarnaast worden meisjes vooral begeleid om geen slachtoffer te worden van internetrisico's en jongens om zowel geen slachtoffer, als geen dader te worden. De slachtoffers verantwoordelijk houden voor wat is gebeurd, oftewel *victim blaming*, is nog overtuigend aanwezig als het gaat om sexting. Vooral meisjes worden gezien als slachtoffer van sexting, wat mede gevoed wordt door de media. Op het gebied van sexting worden jongens en meisjes anders begeleid.

KEYWORDS: *mediagebruik, mediaopvoeding, internetrisico's, sexting, verschil jongens en meisjes*

Voorwoord

Voor u ligt mijn master thesis; het onderzoek waar ik mijn masteropleiding Media en Journalistiek mee afrond. Het afgelopen jaar heb ik van de docenten, maar zeker ook van medestudenten veel mogen leren, waar ik ze ontzettend dankbaar voor ben. Toen ik twee jaar geleden mijn bachelor Sociologie afrondde had ik niet verwacht dat ik nog de stap ging zetten om een masterdiploma te halen, waardoor ik nu extra trots ben.

In vwo-6 had ik nog geen idee wat ik hierna wilde doen en ben ik rond gaan kijken op hbo's en universiteiten. In Tilburg werd ik stiekem verliefd op de opleiding Journalistiek van Fontys Hogeschool. Toen ik uiteindelijk toch mijn vwo haalde, nam ik de stap om voor het hoogst haalbare te gaan: de universiteit. Na drie jaar Sociologie, waar ik veel geleerd heb, kwam ik erachter dat dit het niet helemaal was. Een jaar even niet studeren, even nadenken wat ik nu echt wilde. En toen kwam die oude liefde weer, alleen dan in de vorm van een masteropleiding: Media & Journalistiek. Ik heb veel geleerd het afgelopen jaar, misschien op een andere manier dan dat ik had verwacht en werd het enige praktische vak wat we hadden ineens een online-vak door het coronavirus, ik had het niet willen missen. Het is een raar jaar, met ups en downs, met medestudenten die ik op een maandag nog zag en op een donderdagavond te horen kreeg dat dat de laatste les was die we ooit samen hadden. Wat had ik nog graag de verhalen van hun scripties gehoord en de laatste les afgesloten met een gezellig drankje, hopelijk zien we elkaar op de diploma-uitreiking weer.

Ik wil nog een aantal mensen bedanken voor dit leerjaar en met name voor deze thesis. Alle docenten van dit jaar, Bernadette, Nel, Chris, Wouter, en alle docenten van het Methode vak: bedankt voor al jullie kennis! Mijn medestudenten, voor hun inspirerende verhalen, de leuke momenten in de klas, maar ook bij uitstapjes, zoals het NRC en Pauw. Daarnaast wil ik nog een paar mensen in het bijzonder bedanken. Allereerst natuurlijk Peter Nikken voor het begeleiden bij deze scriptie. Dat hij mij vrijliet om mijn eigen onderwerp te kiezen, en meerdere keren te veranderen, maar dat hij mij wel scherp hield met wat wel en niet mogelijk was in zo'n korte tijd. Daarnaast wil ik mijn respondenten bedanken voor hun tijd, maar vooral voor de ervaringen die zij vertelden en dat ze zo open waren over hun mediagebruik, (media)opvoeding en sexting. Ook mijn ouders, die heel veel stukken van een spellingscontrole hebben voorzien en de support om door te gaan als ik het even niet meer zag zitten. En tot slot mijn lieve vrienden en collega's, in het bijzonder Marleen, Robin, Sandy en Chantal die mij meer dan eens geholpen hebben en mij altijd steunen, bedankt!

Roos van Nassau

Roosendaal, juni 2020

Inhoud

Abstract en keywords	
Voorwoord	
1. Inleiding	1
1.1 Intro	1
1.2 Wetenschappelijke relevantie	3
1.3 Maatschappelijke relevantie	3
1.4 Leeswijzer.....	4
2. Theoretisch kader.....	5
2.1 Introductie over media.....	5
2.2 Mediagebruik van jongeren	5
2.3 Internetrisico's	7
2.3.1 Sexting	8
2.3.2 Verschillen in sexting en media-aandacht.....	9
2.4 Opvoeding	10
2.4.1 Opvoedingsstijlen.....	11
2.4.2 Verschil in benadering tussen zonen en dochters	12
2.5 Mediaopvoeding	12
2.5.1 Strategieën.....	13
2.5.2 Verschil in strategiegebruik	15
2.6 Mediawijsheid	15
2.7 Conclusie theoretisch kader.....	17
3. Methode	18
3.1. Kwalitatief onderzoek.....	18
3.1.1 Semigestructureerde-interviews.....	18
3.2 Data verzamelen	20
3.3 Sample	21
3.4 Schaamte en taboe	21
3.4.1 Anoniem.....	21
3.4.2 Rol van de onderzoeker.....	22
3.5 Materialen.....	22
3.6 Operationalisering	23
3.7 Analysemethode	25
3.8 Validiteit en betrouwbaarheid	26

3.9 Conclusie methode	26
4. Resultaten.....	27
4.1 Mediagebruik.....	27
4.1.1 Mediagebruik moeders.....	27
4.1.2 Mediagebruik kinderen	28
4.2. (Media)opvoeding en mediawijsheid	30
4.2.1 Opvoeding algemeen.....	30
4.2.2 Mediaopvoeding en strategieën.....	32
4.2.3 Mediawijsheid	36
4.3 Internetrisico's	38
4.4 Bespreekbaarheid risico's.....	39
4.5 Sexting.....	42
4.6 Verschil jongens en meisjes	45
4.7 Conclusie resultaten.....	48
5. Conclusie.....	49
5.1 Conclusie	49
5.2 Discussie.....	51
Literatuurlijst.....	53
Appendix A Respondententabel	60
Appendix B Topiclijst.....	61
Appendix C Krantenartikelen	65
Appendix D Codeboom	69
Appendix E Codeboek	75

1. Inleiding

1.1 Intro

Eén op de vijftien middelbare scholieren tussen de 12 en 18 jaar heeft wel eens een naaktfoto doorgestuurd naar een ander, terwijl zelfs één op de zeven 16- en 17-jarigen wel eens een naaktfoto van zichzelf of een ander heeft doorgestuurd (NOS, 2017). Het delen en/of ontvangen van naaktfoto's via sociale media wordt sexting genoemd. Sexting wordt gezien als een van de risico's die zijn ontstaan door de komst van het internet en verschillende sociale media (Sociaal en Cultureel Planbureau [SCP], 2011). Het risico van sexting is dat naaktfoto's naar meer mensen worden verstuurd dan dat de persoon in kwestie bedoelt.

In 2019 had ruim 99 procent van de Nederlandse jongeren tussen de 12 en 25 jaar toegang tot internet (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2019). Jongeren besteden gemiddeld tussen de 6 à 9 uur per dag aan het gebruiken van media (Coyne et al., 2017), waarbij jongens deze tijd voornamelijk besteden aan gamen en meisjes aan sociale media (Duursma, Meijer, & De Bot, 2016). Doordat jongeren al op jonge leeftijd gebruik maken van mobiele telefoons, internet en sociale media, en hier verschillende risico's aan zijn verbonden waar ze mee om moeten leren gaan, is het van belang om te kijken naar de (media)opvoeding van ouders. Omdat moeders, ondanks de steeds moderner wordende samenleving, nog steeds het meeste doen voor de kinderen (CBS, 2015), wordt in dit onderzoek alleen gefocust op hoe moeders jongeren bewust maken van de risico's van het internet en hoe zij hier het beste mee kunnen omgaan. Moeders spelen met de keuzes die zij maken in hun mediaopvoeding een grote rol in de manier waarop hun kinderen omgaan met online-risico's, zoals sexting (Nikken, 2016).

Moeders kunnen verschillende strategieën gebruiken bij de mediaopvoeding van hun kinderen (Valcke, Bonte, De Wever, & Rots, 2010). Voorbeelden van strategieën zijn: *co-use* (samen media gebruiken), supervisie (bij mediagebruik van je kind in de buurt zijn), actieve begeleiding (erover praten, uitleggen en informeren), restrictieve begeleiding (regels stellen over mediagebruik), monitoring (mediagebruik na afloop controleren) en technische restricties (filters voor het blokkeren van sites) (Nikken & Jansz, 2014). Uit het onderzoek van Oosten (2017, zoals beschreven in Baneke, 2017). Vanuit de theorie blijkt dat actieve begeleiding het meest effectief is, hoe meer er gepraat wordt over het onderwerp, hoe beter. Echter zijn de moeders niet opgevoed met het internet en alle sociale mediakanalen die er zijn, waardoor de ze snelle veranderingen in het medialandschap vaak niet bij kunnen houden (Daneels & Vanwynsberghe, 2017). Hierdoor ontstaan bij moeders onzekerheden over wat de beste manier is om het sociale mediagebruik van hun kinderen te monitoren en te begeleiden (Van Rijn, 2018). Daarnaast vinden moeders het vaak moeilijk, vooral met pubers, om over onderwerpen als sexting te praten (Verhasselt, 2019).

Sexting is pas sinds een aantal jaar veelvuldig terug te vinden in de media. Deze stijging is ontstaan, omdat jongeren steeds meer gebruik maken van smartphones met camera's. Daarnaast

focussen media zich voornamelijk op negatieve verhalen, waardoor de negatieve gevolgen van sexting, zoals pesten of zelfmoord, regelmatig terug te vinden zijn in de media (Valkenburg, 2014). Door de nieuwsberichtgeving zullen ouders mogelijk vooral denken aan de gevaren van media voor jongeren. Door het negatieve beeld wat is ontstaan van sexting worden slachtoffers vaak verantwoordelijk gehouden voor wat er is gebeurd (Powell & Henry, 2014) en wordt het probleem van het doorsturen door jongeren niet besproken in de opvoeding. Sexting is niet alleen maar deze negatieve aspecten, het is een deel van de ontwikkeling van de jongeren (Naezer, 2019). Zij moeten hier dan ook in begeleid worden door hun omgeving. Het is voor jongeren vaak moeilijk om hulp te vragen en voor moeders is het moeilijk om niet meteen negatief te beginnen over sexting.

Door de jaren heen worden meisjes anders opgevoed dan jongens. Meisjes worden over het algemeen beschermd opgevoed, terwijl jongens meer vrijheid krijgen (Valkenburg, 2014). Verschillen tussen jongens en meisjes zijn ook terug te zien bij sexting. Meisjes worden in de media vaker wegzet als het slachtoffer van sexting, terwijl jongens vaak worden weggezet als dader (Naezer, 2019). Daarnaast zouden meisjes geen grenzen kennen op het gebied van seksuele online-praktijken en zouden zij ook vaker naaktfoto's versturen dan jongens en al op jongere leeftijd (Best & Bogle, 2014). Onderzoek spreekt dit juist tegen, jongens en meisjes zouden even vaak betrokken zijn bij sexting, zowel als dader als slachtoffer (De Graaf, Van den Borne, Nikkelen, Twisk, & Meijer, 2017).

In de huidige samenleving worden verschillende ideeën gehanteerd en visies aangehouden op hoe jongens en meisjes opgroeien en wat goed voor hen is. Enerzijds is het geen onderscheid maken en het creëren van gelijke kansen (Kuiper, 2018). Anderzijds is er juist meer aandacht voor de verschillen tussen deze twee groepen. Zo concludeerde het onderzoek van Jellema (2017) dat jongens anders les moeten krijgen dan meisjes op school en ook SIRE kwam in 2017 met een campagne voor ouders om jongens meer jongens te laten zijn. Zowel het onderzoek als de campagne stellen dat jongens en meisjes gelijkwaardig zijn, maar niet hetzelfde. Het verschil tussen jongens en meisjes kan verschil opleveren in de opvoeding, zeker als het gaat om sexting. Het is dus van belang om verder onderzoek te doen naar het verschil in mediaopvoeding door moeders. In dit onderzoek is enkel gekozen om te kijken naar moeders, omdat zij doorgaans het meest in de opvoeding doen (Mesman & Vermeer, 2017). De onderzoeksvraag die hieruit voortkomt is dan ook:

In hoeverre verschillen de strategieën die moeders van middelbare scholieren in hun (media)opvoeding gebruiken voor jongens en meisjes, en dan specifiek kijkend naar sexting?

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag zijn zes deelvragen opgesteld:

1. Hoe ziet het mediagebruik van moeders en hun kinderen eruit?
2. Wat voor (media)opvoedingsstrategieën gebruiken moeders en voelen zij zich gekwalificeerd genoeg om hun kinderen mediaopvoeding te geven?

3. Hoe kijken moeders naar internetrisico's in het algemeen?
4. Hoe praten moeders met hun kinderen over internetrisico's en dan specifiek kijkend naar sexting?
5. Hoe kijken moeders specifiek naar het onderwerp sexting?
6. Wat is het verschil in mediaopvoeding van jongens en meisjes en specifiek kijkend naar sexting?

1.2 Wetenschappelijke relevantie

Opvoeding is een belangrijke factor voor hoe kinderen met media omgaan. Meer betrokkenheid van ouders (en met name moeders) bij mediaopvoeding van hun kinderen is een eerste voorwaarde voor het bevorderen van internetveiligheid (SCP, 2011). Het internetrisico sexting is een relatief nieuw onderwerp en wordt in de media voornamelijk negatief weergegeven (Naezer, 2019; Valkenburg, 2014). Ook wordt in de academische wereld tot nu toe vooral gekeken naar de gevolgen voor de jongeren en hoe zij omgaan met sexting. Hoe moeders hun kinderen begeleiden op het gebied van sexting, is op dit moment weinig onderzoek naar gedaan. Hierdoor draagt dit onderzoek bij aan de literatuur over (media)opvoeding van middelbare scholieren, omdat naar de ervaringen van moeders wordt gevraagd. Hierbij wordt informatie verworven over opvoedingsstrategieën en hoe ze deze toepassen. Ook wordt in dit onderzoek extra gekeken naar het verschil in geslacht bij de jongeren. Tot slot draagt dit onderzoek bij aan de literatuur, omdat in tegenstelling tot eerdere kwantitatieve onderzoeken over mediawijsheid/opvoeding of sexting (De Graaf & Kerstens, 2015; De Graaf et al., 2017; Nikken, 2009; SCP, 2011), dit onderzoek een kwalitatieve onderzoeksmethode gebruikt. Door onderzoek te doen met een kwalitatieve methode, in dit geval interviews, kan er specifieker gekeken worden naar de ervaringen van de moeders. Dit onderzoek op basis van interviews biedt een verdieping op het eerdere veelal kwantitatieve onderzoek en wordt het verhaal achter de cijfers weergegeven.

1.3 Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek schetst een beeld van hoe moeders hun kinderen begeleiden op het gebied van media. Uit eerder onderzoek blijkt dat jongens en meisjes op meerdere gebieden verschillen (Naezer, 2019; Valkenburg, 2014). Moeders zijn daarnaast een belangrijk rolmodel voor hun zonen en dochters (Mesman & Vermeer, 2017). Hoe moeders hun zonen en dochters begeleiden op het gebied van internet en sexting is nog relatief onbekend, terwijl het van belang is dat de jongeren goed begeleid worden. Daarnaast draagt dit onderzoek bij aan het verhogen van de bespreekbaarheid van sexting, waar op dit moment nog vooral negatief over gesproken wordt en een taboe op heerst (ANS, 2019). Doordat dit onderzoek vraagt naar de ervaringen van de moeders kunnen instellingen die voorlichtingen geven op scholen hier beter op inspelen en bijvoorbeeld hun informatieavonden beter afstellen op het verschil tussen jongens en meisjes. Sexting is pas sinds de laatste jaren een onderwerp van interesse geworden in de academische wereld en de media, maar deze richten zich vooral op de negatieve gevolgen van sexting, zoals (cyber)pesten en in het ergste geval zelfmoord.

Het is van belang dat geen eenduidig beeld geschetst wordt van sexting, zodat moeders meer informatie krijgen en zo de begeleiding kunnen aanpassen, ook op basis van geslacht.

1.4 Leeswijzer

Na deze inleiding volgt in hoofdstuk 2 het theoretisch kader. Hierin wordt een beeld geschetst over mediagebruik, (media)opvoeding, internetrisico's, sexting en het verschil tussen jongens en meisjes op het gebied van deze concepten. Vervolgens toont hoofdstuk 3 de onderzoeksmethode en waarom hiervoor is gekozen. Daarnaast worden de concepten die gebruikt zijn in de topiclijst geoperationaliseerd, wordt de analysefase beschreven alsook waarom dit onderzoek valide en betrouwbaar is. In hoofdstuk 4 worden de resultaten belicht en vergeleken met de bestaande theorieën. Tot slot geeft hoofdstuk 5 antwoord op de deelvragen en de onderzoeksvraag en wordt gekeken naar de beperkingen van dit onderzoek en een suggestie gegeven voor vervolgonderzoek.

2. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de bestaande literatuur over mediaopvoeding en sexting. Door eerst te kijken naar het mediagebruik van de jongeren en de verschillen tussen jongens en meisjes ontstaat een beeld van hoe zij omgaan met media. Vervolgens komen de kansen en de verschillende risico's van mediagebruik, zoals sexting, aan bod. Hierbij wordt verder ingegaan op het verschil bij sexting tussen meisjes en jongens en wat de media voor rol hierin speelt. Dit theoretisch kader kijkt ook naar de rol van moeders binnen de opvoeding en de opvoedstijl of stijlen die zij gebruiken, om vervolgens te kijken naar de mediaopvoeding die ze geven aan jongeren en de mediawijsheid van moeders. Ook hier wordt gekeken naar het verschil tussen jongens en meisjes.

2.1 Introductie over media

Kinderen komen al vanaf jongs af aan in aanraking met media (Steffens, 2019). Door de snelle technologische ontwikkelingen van de laatste jaren is het voor jongeren normaal geworden dat ze op ieder moment van de dag online kunnen zijn. Jongeren hebben zowel thuis als op school of andere publieke ruimtes, zoals een bibliotheek, de mogelijkheid om media te consumeren, te produceren en met anderen te delen (Valkenburg, 2014). Voor jongeren bieden media kansen in het ontwikkelen van zichzelf en het kan op verschillende gebieden ondersteuning bieden, zoals op het gebied van onderwijs door op een makkelijke manier toegang te verlenen tot informatie (Blum-Ross et al., 2018). Naast het ondersteunen op het gebied van school kunnen jongeren media ook gebruiken voor het ontmoeten van nieuwe mensen en het contact onderhouden met bekenden. Ook verrijkt media de kennis en kunde van jongeren in hun ontwikkeling en het reguleren van hun emoties (Nikken, 2013). Naast dat mediagebruik zorgt voor kansen in de ontwikkeling van jongeren en het leven makkelijker maakt, brengt het ook risico's met zich mee. Doordat jongeren constant in ontwikkeling zijn, hebben zij begeleiding nodig om goed om te kunnen gaan met media. De vaardigheid die nodig is om op een goede en verstandige manier om te gaan met media is afhankelijk van de ontwikkelingsfase van het kind, maar ook de begeleiding van de ouders (Nikken, 2017). Ouders kunnen verschillende opvoedingsstijlen hanteren die weer invloed hebben op de manier waarop zij hun kinderen begeleiden op het gebied van media.

2.2 Mediagebruik van jongeren

In eerdere wetenschappelijke onderzoeken en in de media wordt voornamelijk gesproken over de negatieve effecten van mediagebruik van jongeren en minder gekeken naar de positieve effecten ervan (Van der Horst et al., 2016). Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat artikelen waar de negatieve effecten in worden beschreven beter gelezen worden dan artikelen met de positieve effecten (Ferguson, 2010). Toch zijn er ook onderzoeken die kijken naar positieve effecten van mediagebruik op de ontwikkeling van een kind. Eén daarvan is taalontwikkeling door het kijken naar televisieprogramma's of filmpjes op YouTube. Pubers kunnen namelijk hun Engels verbeteren door

te kijken naar Engelse series of naar Engelssprekende YouTubers, zoals NikkieTutorials, de populairste Nederlandse YouTuber die in het Engels make-up tutorials maakt. Naast dat mediagebruik educatief kan zijn biedt het jongeren ook plezier en amusement, voornamelijk gamen (Jansz & Nikken, 2010). Doordat jongeren vaak geconcentreerd bezig zijn en veel informatie moeten verwerken wordt gesteld dat gamen bijdraagt aan de cognitieve vaardigheden van jongeren (Ferguson, 2010). Mediagebruik is vaak niet iets wat jongeren alleen doen, bij het gamen spelen ze vaak met andere jongeren die ze wel of niet in de offlinewereld kennen en via verschillende sociale mediaplatformen worden nieuwe contacten gemaakt of onderhouden. Hierdoor draagt mediagebruik bij aan de sociale vaardigheden van de jongeren (Van der Horst et al., 2016). Als laatste kan mediagebruik ook gekoppeld worden aan school, zoals het aanbieden van online oefenprogramma's om op die manier als informatievoorziening te dienen (Van der Horst et al., 2016).

Jongens en meisjes verschillen op meerdere manieren, zo ook op het gebied van mediagebruik. In het algemeen besteden jongeren tussen de 6 à 9 uur per dag aan mediagebruik (Coyne et al., 2017), maar resultaten uit eerder onderzoek tonen aan dat jongens aanzienlijk meer tijd besteden achter een beeldscherm dan meisjes (Duursma et al., 2016). Meisjes besteden hun tijd aan mediagebruik voornamelijk aan het maken en onderhouden van sociale contacten via de verschillende sociale mediaplatformen. Jongens hebben hier minder behoeften aan en besteden juist meer tijd aan het spelen van games, via spelcomputers of het internet (Duursma et al., 2016). Dat jongens vooral gamen en minder bezig zijn met sociale media betekent niet dat ze geen sociale contacten leggen met zowel bekenden als onbekenden. Videogames hebben steeds vaker een online-chatfunctie die de mogelijkheid biedt om contact te leggen met onbekenden. Zowel jongens als meisjes kunnen nieuwe online vriendschappen aangaan via verschillende mediakanalen (Valkenburg & Peter, 2011). Jongeren gebruiken voornamelijk sociale mediakanalen als WhatsApp, YouTube, Instagram en Snapchat (Newcom, 2019). Nieuwkomer is de app TikTok, een app waarmee jongeren korte filmpjes doorsturen met voornamelijk dansjes en persiflages.

Mediagebruik zorgt niet alleen voor positieve effecten bij jongeren, maar kan ook zorgen voor negatieve effecten. Deze negatieve effecten van het gebruik van internet en media worden internetrisico's genoemd (SCP, 2011). Ondanks dat meisjes meer communiceren via sociale mediakanalen dan jongens, is het niet zo dat meisjes meer risico's lopen dan jongens (De Bruin, 2012). Sterker nog, jongens blijken vaker te worden geconfronteerd met internetrisico's in het algemeen dan meisjes, maar meisjes raken er eerder door van streek (SCP, 2011). Jongens komen door het gamen sneller in aanraking met geweld (Ferguson, 2010) en omdat jongens over het algemeen impulsiever zijn dan meisjes (Woltring, 2003), is de kans groter dat ze op 'verkeerde' sites terecht komen. Meisjes raken vooral eerder van streek door internetrisico's, omdat hen vaker gevraagd wordt om een (semi-) naaktfoto of video door te sturen dan jongens (De Vreede, 2015).

2.3 Internetrisico's

In dit onderzoek ligt specifiek de focus op het internetrisico sexting. Om hier verder op in te gaan moet eerst gekeken worden naar wat internetrisico's precies zijn. De onlinewereld verschilt op een aantal punten met offlinewereld. De belangrijkste verschillen zijn dat gebeurtenissen in de onlinewereld langer zichtbaar blijven, gebeurtenissen verspreid kunnen worden over een grotere groep en dat je in contact kan komen met onbekenden die niet altijd de beste bedoelingen hebben (Boyd, 2008). Er zijn twee manieren om te kijken naar de risico's die verbonden zijn aan het internet. De eerste manier is om te kijken naar de risico's die samengaan met de tijd die besteed wordt aan mediagebruik. De tweede manier waarop jongeren in aanraking kunnen komen met de negatieve aspecten van het internet heeft te maken met de inhoud van media die ze tegen kunnen komen en de dingen die ze er mee kunnen doen (Nikken, 2013). Dit onderzoek richt zich op de tweede manier van internetrisico's, de inhoud van mediaproducties. De vier bekendste vormen hiervan zijn; (1) het ontvangen en/of versturen van (semi-)naakt foto's of video's (sexting), (2) zelf pesten of gepest worden via onlinekanalen (cyberpesten), (3) het zien van pornografische beelden (bewust of onbewust), en (4) het afspreken met onbekenden na een onlinegesprek (grooming) (Machimbarrena et al., 2018; Nikken, 2013; SCP, 2011).

In dit onderzoek wordt specifiek gekeken naar het internetrisico sexting. Een risico van sexting is dat naaktfoto's naar meer mensen worden verstuurd dan dat de persoon in kwestie bedoelt. Sexting is nog een relatief nieuw begrip binnen de internetrisico's. De term is bedacht in 2005 door een journalist in *The Daily Telegraph* die het sturen en doorsturen van (semi-) naakt foto's voor het eerst benoemde het woord 'sexting' (Stoop, 2015). Voor 2015 werd sexting nauwelijks onderzocht in de academische wereld (Hauska, 2017). Daarnaast zijn nieuwsberichten in de media over sexting overwegend negatief en gaan vooral over de ernstige gevolgen van sexting (Valkenburg, 2014). Door het relatief weinig onderzoek en het eentonige beeld wat de media schetsen is het voor ouders vaak moeilijk om een neutraal gesprek te beginnen over sexting. Er wordt bij deze gesprekken al vaak uitgegaan van de negatieve kanten, waardoor kinderen waarschijnlijk minder zullen delen met hun ouders (Naezer, 2019). Dit kan als effect hebben dat jongeren niet goed weten wat ze bijvoorbeeld met verzoeken om naaktfoto's te versturen moeten doen (denk hierbij ook aan groepsdruk/indruk maken) en wat ze moeten doen als ze een naaktfoto ontvangen (Clancy, Klettke, & Hallford, 2019; Ringrose, Harvey, Gill, & Livingstone, 2013). Doordat het verkeerd gebruik van sexting ernstige gevolgen kan hebben, denk hierbij aan het doorsturen van herkenbare naaktfoto's of afpersing, is het van belang dat moeders weten hoe ze het beste hun kinderen kunnen opvoeden op het gebied van sexting en media in het algemeen, om zo deze ernstige gevolgen te voorkomen (Vanwesenbeeck, Ponnet, Walrave, & Van Ouytsel, 2018). Om te kunnen onderzoeken hoe moeders kijken naar sexting en hoe zij hun mediaopvoeding hier op aanpassen is het van belang om te weten wat sexting nu precies is.

2.3.1 Sexting

Er zijn meerdere definities te vinden in de literatuur over het internetrisico sexting, maar in het algemeen gaat het over het doorsturen van seksueel expliciete inhoud via smartphones of socialenetwerksites als Snapchat of WhatsApp (Mori et al., 2020). Snapchat is een app waarbij foto's en video's worden doorgestuurd die na een paar seconde verdwijnen en als ideaal wordt gezien als het gaat om het doorsturen van sexting. Dit kunnen (semi-)naakt foto's of video's zijn (Burkett, 2015). Foto's en video's die niet zelf zijn gemaakt maar van internet zijn gedownload horen niet bij de definitie van sexting (Döring, 2014). Het verschil met pornografische beelden is dat het voornamelijk onbekenden zijn, terwijl bij sexting het gaat om het eigen lichaam van de persoon die het verstuurt. Deze uitwisseling van foto's gebeurt vaak tussen leeftijdgenoten, waarbij geen volwassenen betrokken zijn, waardoor het dus ook geen kinderporno betreft (Jaishankar, 2009, zoals beschreven in SCP, 2011).

Daarnaast bestaat er een onderscheid tussen actieve en passieve sexting. Bij actieve sexting stuurt iemand een foto. Bij passieve sexting gaat het om het ontvangen, vragen om of gevraagd worden naar een naaktfoto (Temple & Choi, 2014). De term sexting wordt voornamelijk gebruikt in de academische wereld en de media, jongeren gebruiken deze term zelden. Zij neigen eerder naar de onschuldige woorden als foto, video of selfies (Burkett, 2015). De meeste jongeren die aan sexting doen, sturen (semi-)naaktfoto's naar de persoon waarmee ze een romantische relatie hebben. Daarnaast sturen jongeren weleens foto's of video's naar vrienden. Hier worden over het algemeen drie verschillende redenen voor gegeven: als grap, om populairder te worden door je eigen status te verhogen, of het bevestigen van een sterke vriendschap (Naezer, 2019). De redenen die jongeren geven kunnen als een positieve kijk op sexting worden gezien, als er natuurlijk wederzijdse overeenstemming is en op vrijwillige basis. Het wordt door jongeren gezien als normaal en als ontwikkeling op seksueel gebied. Jongeren oriënteren op verschillende gebieden en sinds sociale media een steeds groter onderdeel is geworden in hun leven, wordt er ook op deze manier geëxperimenteerd op het gebied van seks (Naezer, 2019).

Ondanks dat blijkt dat de meeste (semi-) naaktfoto's niet verspreid worden naar mensen waarvoor het niet bedoeld is, komt het toch met enige regelmaat voor. Uit onderzoek van Madigan, Ly, Rash, Van Ouytsel, en Temple (2018) blijkt dat tussen de 8 en 16% van de jongeren wel eens andermans foto's of video's doorstuurt zonder toestemming van de persoon in kwestie. Daarnaast wordt tussen de 5 en 12% van de jongeren hier wel eens slachtoffer van. Ondanks dat het doorsturen van sexting vaker een positieve dan een negatieve uitkomst heeft, is dit niet terug te zien in onder andere de media. Dit is te verklaren omdat het woord sexting vooral negatief geladen is en er een taboe op heerst (ANS, 2019). Ouders zien sexting voornamelijk als een maatschappelijk probleem dat leidt tot grote gevaren, zoals (cyber)pesten en in het ergste geval tot zelfmoord (Best & Bogle, 2014; Crofts, Lee, McGovern, & Milivojevic, 2015). Het probleem van deze negatieve beeldvorming

van sexting is dat ouders het afraden of gaan verbieden. Dit werkt vaak averechts en ontnemt jongeren de kans om zich op seksueel gebied te ontwikkelen (Naezer, 2019).

2.3.2 *Verschillen in sexting en media-aandacht op basis van geslacht*

Op het gebied van sexting is een verschil te zien tussen jongens en meisjes en hoe media dit weergeven. Verschillende media beweren dat meisjes eerder en vaker aan sexting doen dan jongens (Valkenburg, 2014). Daarnaast toonde onderzoek van Hauska (2017) naar krantartikelen over sexting aan dat bij 59 procent van de artikelen het ging over meisjes en hun rol bij sexting. In de andere artikelen wordt vooral gesproken over jongeren of tieners. Nieuwsberichten waar een jongen en sexting centraal staan, zijn er nauwelijks. In krantenartikelen zijn meisjes bijna altijd slachtoffer en staan hun ervaringen centraal (Hauska, 2017). Best en Bogle (2014) stellen echter dat jongens net zo veel aan sexting doen als meisjes en dat de leeftijd waarbij jongeren beginnen met sexting door de jaren heen niet is veranderd. Uit eerder onderzoek blijkt dat in Nederland ongeveer 8 procent van de jongens en 4 procent van de meisjes tussen de 12 en 25 jaar wel eens (semi-) naakt voor de webcam hebben gestaan (De Graaf et al., 2017). Meisjes worden wel vaker gevraagd om (semi-) naaktfoto's te sturen dan jongens, maar meisjes kappen deze gesprekken eerder af dan jongens (De Vreede, 2015).

Doordat de media zich bij sexting voornamelijk focussen op meisjes ontstaat een onvolledig/vertekend beeld van sexting bij jongeren. Hierdoor is een negatief beeld ontstaan over meisjes, maar bestaat vooral een onvolledig beeld over jongens en sexting en hoe zij hierin begeleid moeten worden door hun ouders (Boyd, 2014). Doordat de media vooral een negatief beeld schetsen en zich focussen op meisjes, zullen moeders eerder geneigd zijn om te focussen op sexting bij meisjes in plaats van jongens. Het focussen op meisjes in de media is niet verrassend, de gevolgen lijken namelijk voor meisjes groter dan voor jongens (Naezer, 2019). Als een meisje slachtoffer wordt van het doorsturen van een (semi-) naaktfoto naar anderen krijgt zij vaak te maken met twee aspecten: *victim blaming* en *slut shaming* (Naezer, 2019; Ringrose & Harvey, 2015). Bij *victim blaming* worden de slachtoffers van een misdrijf door anderen verantwoordelijk gehouden voor wat hun is overkomen, het is hun eigen schuld dat zij slachtoffer zijn geworden (Grubb & Turner, 2012). Dit is ook terug te zien bij sexting. Hier zijn de waarschuwingen die gegeven worden vooral gericht op de slachtoffers: ze moeten geen (semi-) naaktfoto's of video's doorsturen. Het zijn slachtoffer verwijtende waarschuwingen, waarbij het lijkt alsof maar één partij verantwoordelijk is voor wat er is gebeurd (Powell & Henry, 2014). Bij jongens komt *victim blaming* ook voor, maar in mindere mate dan bij meisjes. *Slut shaming* houdt in dat een meisje wordt uitgemaakt voor slet of hoer als zij iets seksueels van zichzelf laat zien, zoals bijvoorbeeld het doorsturen van een naaktfoto of filmpje (Van Royen, Poels, Vandebosch, & Walrave, 2018). Bij jongens wordt het doorsturen van een naaktfoto nog wel eens gezien als stoer, maar ook jongens kunnen worden uitgescholden voor bijvoorbeeld homo, waar nog steeds een beladen stigma op heerst (Naezer, 2019). Daar tegenover

staat dat jongens een reputatiebeloning krijgen als ze een (semi-) naaktfoto of video van een meisje hebben. Het is voor jongens dus aantrekkelijk om hun status hoog te houden door middel van foto's of video's van meisjes te hebben (Ringrose & Harvey, 2015).

Doordat de media vast blijven houden aan het fenomeen dat meisjes foto's sturen naar jongens blijft het beeld bestaan dat meisjes de slachtoffers zijn en jongens de ontvangers en het vaak doorsturen naar anderen (Crofts et al., 2015). Bovendien wordt door dit beeld de verwachting geschetst dat meisjes zich moeten aanpassen. Media, maar ook de academische wereld, hebben de neiging om de jongeren die foto's of video's doorsturen de schuld te geven in plaats van degene die het vertrouwen heeft geschonden en zich schuldig heeft gemaakt aan het doorsturen van de foto of video (Spooner & Vaughn, 2016). Ook omdat weinig wordt gezegd over jongens die slachtoffer zijn (Hauska, 2017), is het voor hen moeilijker om het aan iemand, zoals hun moeder, te vertellen. Het beeld wat de media schets kan invloed hebben op hoe moeders een verschil kunnen maken in de (media)opvoeding van jongens en meisjes.

2.4 Opvoeding

Ouders kunnen een cruciale rol vervullen in hoe jongeren omgaan met media en de risico's die hierbij komen kijken. De kwaliteit van de opvoeding die ouders geven aan hun kinderen is van belang voor de ontwikkeling van het kind. Niet ieder ouder voedt hetzelfde op, maar er zijn vier vaste kenmerken die altijd in de opvoeding aanwezig zijn en door ouders worden ingevuld vanuit het ideaalbeeld dat zij voor hun kind(eren) hebben: basale behoeftes, emotionele ondersteuning, stimulering en sociale vaardigheden (Van der Horst et al., 2016). Basale behoeftes houden in dat ouders ervoor moet zorgen dat een kind de basis behoeftes krijgt binnen de opvoeding. Hieronder wordt verstaan: voeding en verzorging van het kind en een fysiek veilige en stabiele omgeving (Bartels & Heiner, 1994, zoals beschreven in Van der Horst et al, 2016). Het tweede basisprincipe is emotionele ondersteuning, dit houdt in dat ouders moeten zorgen voor emotionele veiligheid en een gevoel van een warme relatie binnen het gezin (Bartels & Heiner, 1994, zoals beschreven in Van der Horst et al., 2016; Riksen-Walraven, 2004). Het derde basisprincipe is het stimuleren van kinderen om zich verder te ontwikkelen. Het laatste basisprincipe is het aanleren van sociale vaardigheden zodat het kind kan omgaan met andere kinderen, maar ook volwassenen waar hij of zij mee te maken krijgt, zoals bijvoorbeeld docenten (Riksen-Walraven, 2004). Deze vier principes samen zijn de basis van de opvoeding van kinderen, hoe ouders deze invullen en welke waarden, normen en regels zij hieraan toevoegen is in ieder gezin anders.

In dit onderzoek wordt specifiek gekeken naar de (media)opvoeding van moeders, omdat volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (2015) moeders zich over het algemeen meer bezighouden met de opvoeding van de kinderen dan de vaders. Uit eerder onderzoek van Bretherton (2010) kwam naar voren dat jonge kinderen zich net zo goed hechten aan vaders als aan moeders, maar dat kinderen toch vaker contact zoeken met hun moeder als ze zich onveilig voelen of van

streek raken. Doordat moeders het kind dragen en in sommige gevallen borstvoeding geven, zorgt het ervoor dat de moeder in de eerste levensmaanden meer zorg geeft aan het kind dan de vader. Hierdoor wordt mogelijk een toon gezet voor de opvoeding van het kind (Mesman & Vermeer, 2017).

Ook is het op evolutionair gebied normaler dat de vrouw zich meer bemoeit met de opvoeding dan de man. Dit heeft vooral te maken met de stereotype ideeën over de rol van mannen en vrouwen op het gebied van opvoeding. Ondanks dat de gelijkheid tussen mannen en vrouwen steeds meer aandacht krijgt in de samenleving, worden vrouwen nog steeds geassocieerd met de zorgtaken en dus de opvoeding van de kinderen, terwijl mannen meer worden gezien als kostwinnaar (Endendijk, Derks, & Mesman, 2018). Moeders voelen zich meer verantwoordelijk voor de opvoeding, omdat dit stereotyperend ook van ze verwacht wordt (Mesman & Vermeer, 2017).

2.4.1 Opvoedingsstijlen

De algemene manier waarop een ouder zich gedraagt tegenover zijn kind(eren) in verschillende opvoedsituaties, wordt de opvoedstijl genoemd (Van der Horst et al., 2016). Moeders kunnen verschillende opvoedingsstijlen gebruiken. Bij dit onderzoek wordt er gekeken naar vier opvoedstijlen die voortkomen uit Özgür (2016). Als eerste is er de gezaghebbende opvoedingsstijl, hierbij maken ouders gebruik van een oplossingsgerichte communicatie met hun kind(eren). Ze wisselen onderling ideeën uit en ondersteunen het kind als dat nodig is (Maccoby, 1992, zoals beschreven in Özgür, 2016). Ouders die deze opvoedingsstijl hanteren, gebruiken vaak praktische regels, zoals hoe lang kinderen op de computer mogen (Valcke et al., 2010). De tweede opvoedingsstijl is de toegeeflijke. Toegeeflijke ouders stellen weinig eisen aan hun kind, zij vermijden conflict door hun kind vaak in het gelijk te stellen (Darling, 1999, zoals beschreven in Özgür, 2016). De derde is de Laissez-faire opvoedingsstijl waarbij ouders bijna geen ondersteuning of begeleiding bieden aan hun kinderen. Ouders hebben weinig interactie met de kinderen en er is een slechte communicatie (Maccoby, 1992, zoals beschreven in Özgür, 2016). Als laatste is er de autoritaire opvoedingsstijl, hierbij is er veel ouderlijk toezicht en weinig warmte. De kinderen moeten zich aan strikte regels houden (Darling, 1999, zoals beschreven in Özgür, 2016). De vier stijlen ontstaan doordat ouders op twee verschillende assen kunnen variëren, namelijk de mate van warme, liefdevolle betrokkenheid en de mate van consequent zijn (Baumrind, 1966).

De opvoedstijl die moeders gebruiken is afhankelijk van de leeftijdscategorie, of ontwikkelingsfase waar de kinderen in zitten. In dit onderzoek wordt gekeken naar middelbare scholieren, die geplaatst kunnen worden onder pubers. De fase van puber is een zoekende en onzekere fase voor jongeren, omdat veel dingen veranderen, zij keuzes moeten maken, op zoek gaan naar een eigen identiteit en zich ook seksueel ontwikkelen (Berk, 2014, zoals beschreven in Van der Horst et al., 2016). Voor ouders is deze fase ook moeilijk, omdat zij de balans moeten zoeken tussen ondersteunen en helpen en juist ruimte geven voor de ontwikkeling die de pubers doormaken. Er

moet dus een balans gezocht worden tussen regels hanteren en zelfstandigheid creëren (Van der Horst et al., 2016).

2.4.2 Verschil in benadering tussen zonen en dochters

Om te kunnen onderzoeken of moeders hun dochters en zonen anders opvoeden op het gebied van media en dan specifiek kijkend naar sexting, moet eerst gekeken worden naar hoe moeders hun kinderen in het algemeen opvoeden. Moeders benaderen zonen namelijk anders dan dochters in hun opvoeding. Uit onderzoek van Fivush (1991) blijkt dat meisjes uitgebreider uitleg krijgen over het gedrag van andere mensen en de emotionele uitdrukkingen die daarbij horen. Moeders van meisjes zetten ook meer door om een moeilijk onderwerp of taak uit te leggen als het kind er eigenlijk geen zin in heeft. Daarnaast zijn moeders van jongens meer geneigd om bij conflict hun zoon voor te trekken en reageren ze minder kritisch op agressief, gevaarlijk en druk gedrag dan bij meisjes. Daarnaast gaan moeders bij jongens eerder het conflict uit de weg dan bij meisjes (Mesman & Vermeer, 2017). Met meisjes wordt ook meer gepraat, terwijl met jongens vooral fysiek wordt gespeeld. Daarnaast worden meisjes eerder weggezet als slachtoffer waardoor ze meer gewaarschuwd worden door hun moeder en vaak beschermd worden opgevoed. Jongens worden meer losgelaten (Nikken & Pardoën, 2010; Valkenburg, 2014).

2.5 Mediaopvoeding

De strategieën die moeders hanteren voor hun kinderen hebben invloed op de wijze waarop jongeren het internet gebruiken en in welke mate (Valcke et al., 2010). De manier waarop moeders opvoeden op het gebied van mediagebruik wordt ook wel mediaopvoeding genoemd. Mediaopvoeding wordt gedefinieerd als "Any strategy parents use to control, supervise, or interpret content" (Warren, 2001, p. 212). Hieronder wordt dus de inzet/tijd verstaan die moeders tijdens de opvoeding van hun kinderen besteden aan de bewustmaking van media, hoe kinderen er mee om moeten gaan en wat de gevolgen kunnen zijn (Nikken & Pardoën, 2010). Zo leren jongeren hoe ze met media om moeten gaan, maar ook kritisch ernaar kijken en inschattingen maken. Daarnaast leren ze hoe ze de digitale wereld en de echte wereld op de juiste manier kunnen combineren (Steffens, 2019). Het gaat hierbij vooral om wat jongeren dagelijks doen, zoals gamen, sociale media en tv-kijken. Mediaopvoeding hoeft niet altijd bewust te gebeuren, maar wat moeders wel of niet doen heeft invloed op hoe de kinderen omgaan met media (Nikken & Pardoën, 2010). Het wel of niet kopen van spelcomputers of de tijd die ouders besteden aan telefoongebruik zijn bijvoorbeeld ook onderdeel van de mediaopvoeding (mediaopvoeding, z.d.). Eerdere onderzoeken naar mediaopvoeding benadrukken dat ouderlijk toezicht en begeleiding effectief zijn in het verminderen van internetrisico's waarmee jongeren geconfronteerd kunnen worden (Leung & Lee, 2012, zoals beschreven in Özgür, 2016). Aan de andere kant kunnen strikte regels en controles juist het tegenovergestelde veroorzaken waardoor kinderen eerder in aanraking komen met de risico's van het internet (Cankaya & Odabasi,

2009). Moeders moeten hier dus een balans in zien te vinden die goed werkt voor hun kinderen. Over te algemeen geldt dat het bieden van structuur en regels en het tonen van betrokkenheid bij het mediagebruik van het kind een effectieve vorm van begeleiding is (Collier et al., 2016). Door te laten merken aan de kinderen dat je als ouder geïnteresseerd bent in wat je kinderen doen op mediagebied zorgt dit ervoor dat je een vorm van controle hebt en de kinderen het gevoel krijgen dat ouders geïnteresseerd in ze zijn (Van der Horst et al., 2016). Ouders moeten de balans zien te vinden tussen enerzijds de privacy van de jongeren respecteren en hun vertrouwen geven en anderzijds voorkomen dat ze tegen risico's aanlopen (Vanwesenbeeck et al., 2018).

2.5.1 Strategieën

Moeders kunnen verschillende strategieën gebruiken om hun kinderen op te voeden op het gebied van media (Nikken & Pardoën, 2010). Er zijn zes verschillende soorten strategieën. De eerste strategie is actieve begeleiding, waarbij de moeders daadwerkelijk in gesprek gaan met hun kinderen over mediagebruik en ze uitleggen en informeren wat er allemaal mogelijk is. Het gaat hierbij om een open communicatie over het mediagebruik van alle gezinsleden (Valkenburg, Piotrowski, Hermanns, & De Leeuw, 2013). Actieve begeleiding houdt in dat er wordt gediscussieerd met de kinderen over bijvoorbeeld televisie waarbij er wordt gesproken over de programma's, de inhoud, maar ook de reclames (Mendoza, 2009). Bij deze strategie wordt geprobeerd om de jongeren voor te bereiden zodat ze weten wat ze op internet tegen kunnen komen en hoe daarop te handelen (Nikken & Jansz, 2014). Volgens eerder onderzoek is de strategie van actieve begeleiding, waarbij een open communicatiestijl centraal staat bij mediaopvoeding, de beste strategie om internetrisico's te voorkomen of te verminderen (Symons, Ponnet, Walrave, & Heirman, 2017). Dit komt mede omdat een actieve begeleiding ervoor zorgt dat het kritische denkvermogen van de kinderen over media wordt vergroot, waardoor zij sneller de negatieve media-effecten kunnen herkennen (Mendoza, 2009).

Andere strategieën zijn co-use en supervisie. Hierbij gaat het erom dat moeders aanwezig zijn als jongeren media gebruiken of het samen consumeren van media (Valkenburg et al., 2013). Bij co-use gaat het om het samen gebruik maken van media, de moeders zitten er daadwerkelijk naast. Dit kan gaan over samen televisiekijken, maar ook gamen of op internet dingen opzoeken (Nikken & Jansz, 2014; Zaman, Nouwen, & Van Leeuwen, 2019). Niet alleen ernaast zitten, ook online vriendschappen tussen moeders en kinderen op de verschillende sociale media zijn een voorbeeld van co-use. Door middel van deze online vriendschap kunnen moeders meekijken met wat de jongeren online zetten (Vaterlaus, Beckert, Tulane, & Bird, 2014, zoals beschreven in Zaman et al., 2019). Supervisie heeft iets weg van co-use, alleen is het verschil dat de moeders niet samen met de jongeren media gebruiken, maar dat ze wel in de buurt zijn tijdens mediagebruik (Nikken & Jansz, 2014). Dit kan onder andere door de computer en televisie in een gezamenlijke kamer te hebben staan, zoals de woonkamer, waar de moeder dus ook is of regelmatig langsloopt. Moeders

combineren bijvoorbeeld huishoudelijke activiteiten met het toezicht, waardoor jongeren een persoonlijke verantwoordelijkheid krijgen voor hun internetactiviteiten (Nikken & Jansz, 2014). Echter, zowel co-use als supervisie zijn twee strategieën die moeilijker inzetbaar zijn sinds de opkomst van de smartphone. Vooral bij pubers is het moeilijk om mee te kijken op hun smartphones die ze overal mee naartoe nemen, deze twee strategieën worden daarom voornamelijk gebruikt bij jongere kinderen (Nikken & Jansz, 2014). Het monitoren van bijvoorbeeld de laptop of smartphone van een puber wordt ook moeilijker, omdat jongeren het niet zomaar toelaten. Daarnaast kan het een negatief effect hebben op het vertrouwen van de jongeren. Hierdoor is de kans groter dat ze niet meer uit zichzelf met problemen naar hun ouders komen (Collier et al., 2016). Co-use en supervisie worden ook minder gebruikt als er in huis op iedere slaapkamer een televisie of computer staat, hierdoor is er minder overzicht voor de moeders. Dit komt steeds vaker voor, omdat jongeren hun mediagebruik als iets privés zien en meer individueel gebruiken, in plaats van gezamenlijk kijken (Livingstone, 2002; Mendoza, 2009).

Naast de actieve strategieën zijn er ook restrictieve strategieën. Hieronder worden twee soorten strategieën verstaan die gaan over het verbieden in plaats van begeleiden. Zo is er restrictieve begeleiding, dit houdt in dat moeders ervoor kiezen om regels op te stellen van wat wel en niet mag op het gebied van mediagebruik (Nikken & Jansz, 2014). Het gaat hierom het verbieden van bepaalde sites, games met een leeftijdsrating of bijvoorbeeld tv-programma's, maar niet om het blokkeren ervan, het is het opleggen van beperkingen (Valkenburg et al., 2013). Volgens eerder onderzoek van Chen en Shi (2019) is restrictieve begeleiding minder effectief om jongeren te beschermen tegen internetrisico's dan de actieve strategieën. Dit komt voornamelijk doordat jongeren door restricties minder digitale vaardigheden leren, dan bij actieve begeleiding (Livingstone et al., 2017).

Daarnaast kunnen ouders de strategie monitoring uitvoeren. Bij monitoring wordt het mediagebruik van de jongeren na afloop gecontroleerd. Dit kunnen moeders doen door bijvoorbeeld de internetgeschiedenis te checken of het controleren van onlineprofielen en andere internetactiviteiten (Livingstone & Helsper, 2008; Nikken & Jansz, 2014). Als laatste zijn er ook de technische restricties, dit houdt in dat ouders software of filters plaatsen om bepaalde sites of zenders te blokkeren (Nikken & Jansz, 2014). Vaak gebruiken ouders deze instelling vanwege praktische problemen, zoals dat ze er niet altijd bij zijn als jongeren online gaan of tv-kijken (Symons et al., 2017). Jongeren zijn vaak niet op de hoogte van deze technische beperkingen (Livingstone & Bober, 2004, zoals beschreven in Zaman et al., 2019). Volgens eerder onderzoek zijn deze technische strategieën in de mediaopvoeding nauwelijks effectief (Mathiesen, 2013). Jongeren leren al snel om onder deze controles uit te komen en gaan op andere apparaten op de sites die geblokkeerd zijn, zoals bij vrienden.

2.5.2 Verschil in strategiegebruik

Mediaopvoeding ziet er per gezin anders uit, maar kan ook verschillen op basis van de leeftijd van de jongeren en er is vaak ook een verschil in mediaopvoeding te zien tussen jongens en meisjes (mediaopvoeding, z.d.). Uit eerder onderzoek blijkt dat de regels die binnen een gezin worden opgesteld voor internetgebruik anders kunnen zijn voor meisjes dan voor jongens. Meisjes zouden meer beperkt worden in het internetgebruik (Bauwens, Pauwels, Lobet-Maris, Pouillet, & Walrave, 2009). Daarnaast blijkt dat moeders op het gebied van internetgebruik een restrictievere houding aannemen dan vaders (Europese Commissie, 2008, zoals beschreven in Özgür, 2016). Dit houdt in dat moeders meer verbieden dan vaders. Bij meisjes zijn moeders vaker beschermend, ze keuren dingen eerder af en zullen dus ook eerder restricties geven. De jongens daarentegen worden minder vaak als slachtoffer gezien en krijgen hierdoor meer vrijheden van hun moeders op het gebied van media (Nikken & Pardoën, 2010). De verschillende strategieën hebben ook andere effecten op jongens en meisjes. De strategie co-use heeft bijvoorbeeld wel effect op jongens, maar het verband is niet terug te zien bij meisjes. Bij jongens is te zien dat ze internetrisico's meer mijden als ze de onlinewereld samen ontdekken met een ouder (Notten & Nikken, 2016). De strategie die moeders gebruiken binnen hun mediaopvoeding is dus te verklaren door verschillende omstandigheden zoals geslacht en leeftijd, maar ook wat moeders zelf goed vinden voor hun kinderen (Nikken & Pardoën, 2010).

2.6 Mediawijsheid

Bij het op een verantwoorde manier omgaan met internetrisico's speelt mediawijsheid een belangrijke rol. Het is dus van belang om voor dit onderzoek te kijken naar de mediawijsheid van de moeders, omdat dit invloed heeft op de mediaopvoeding die zij geven. Naast de algemene opvoedstijlen en strategieën om jongeren te begeleiden met media, is onzekerheid over de eigen mediawijsheid ook een belangrijke factor voor de mate waarin en hoe ouders aan mediaopvoeding doen. Mediawijsheid wordt door de Raad voor Cultuur (2005) gedefinieerd als: "Het geheel van kennis, vaardigheden en mentaliteit waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een complexe, veranderlijke en fundamenteel gemedialiseerde wereld." De term kennis wordt hier gedefinieerd als het beschikken over historische en ethische informatie om zo mediaberichten te kunnen interpreteren en begrijpen. De benodigde vaardigheden zijn van technische en creatieve aard die noodzakelijk zijn om media te kunnen gebruiken. Tot slot staat mentaliteit voor de bereidheid om het eigen bewustzijn en het bewustzijn van anderen te vergroten door middel van die kennis en vaardigheden (De Haan & Pijpers, 2010).

Mediawijsheid creëren jongeren door het gebruik van media, maar is ook de taak van de ouders (SCP, 2011). Moeders zijn echter niet opgevoed met het internet en alle sociale mediakanalen die er zijn. Ze kunnen vaak de continu veranderende digitale wereld niet bijhouden (Daneels & Vanwynsberghe, 2017). Hierdoor ontstaan bij moeders onzekerheden over wat de beste manier is om

het sociale mediagebruik van hun kinderen te monitoren en te begeleiden (Van Rijn, 2018). Het is dan ook niet vanzelfsprekend dat ouders weten hoe ze hun kinderen het best kunnen begeleiden op het gebied van mediaopvoeding (Nikken, 2013). Ouders hebben vaak de neiging om regels op te stellen om het sociale mediagedrag te beperken, terwijl op basis van de literatuur gesteld kan worden dat deze strategieën niet de beste optie zijn om internetrisico's te vermijden (Daneels & Vanwynsberghe, 2017). Meer betrokkenheid van ouders bij de mediaopvoeding van de jongeren is de eerste voorwaarde om internetveiligheid te verhogen (SCP, 2011). Het ouderlijk begeleiden in het mediagebruik van jongeren kan de mediawijsheid versterken doordat ze kritisch moeten nadenken over mediaberichten die ze ontvangen en versturen (Mendoza, 2009).

Ouders zijn niet altijd overtuigd dat ze iets kunnen toevoegen aan de kennis die de jongeren al hebben over media, mede omdat ze er niet mee zijn opgegroeid (Nikken, 2013). Ze hebben het idee dat ze onvoldoende kennis hebben om de jongeren uit te leggen wat media voor jongeren kunnen betekenen en inhouden. De meeste internetrisico's worden door ouders vaak als problematisch gezien (Duerager & Livingstone, 2012). Dit gevoel komt voornamelijk doordat ouders een gebrek aan kennis over sociale media hebben of het gebrek aan interesse of tijd om zich er meer in te verdiepen (Dejonckheere, 2017). Het verschil in interesse is ook terug te zien in de cijfers. Jongeren gebruiken voornamelijk de sociale mediakanalen als WhatsApp, YouTube, Instagram en Snapchat, terwijl hun ouders vaak alleen WhatsApp en Facebook gebruiken (Newcom, 2019). Het grootste verschil is te zien bij de app Snapchat. Snapchat wordt door 72% van de 15 tot 19-jarige gebruikt, terwijl maar 7% van de 40 tot 64-jarige deze app gebruikt (Newcom, 2019). Ouders hebben door hun verschil in mediagebruik niet altijd een idee wat hun kinderen aan het doen zijn en wat de functies van de verschillende apps zijn.

Als ouders zich verdiepen in het mediagebruik van hun kind, zal er meer actieve begeleiding zijn, wat bijdraagt aan de kritische blik van kinderen op media en hoe zij op een veilige manier met media om kunnen gaan. Hiermee wordt niet alleen de mediawijsheid van ouders vergroot, maar ook die van de kinderen (Van der Horst et al., 2016). Ook denken veel ouders 'dat overkomt mijn kinderen niet' als het gaat om de internetrisico's waar kinderen tegen aan kunnen lopen. De ouders ondernemen pas actie als een incident heeft plaatsgevonden bij hun eigen kind of iemand in hun omgeving (Nikken, 2013). Ouders blijken vaak behoefte te hebben aan ondersteuning bij de mediaopvoeding van hun kinderen (Van der Horst et al., 2016). Door ondersteuning kunnen ouders beter inschatten wat de risico's zijn van media, maar ook wat de voordelen ervan zijn. (Nikken, 2013). Daarnaast worden ouders zich steeds meer bewust van het feit dat mediawijsheid een belangrijk onderdeel is geworden in deze tijd. Omdat in de samenleving bijna alles geregeld wordt via media zien zij steeds meer het belang dat kinderen niet alleen geïnformeerd moeten worden, maar ook dat jongeren kritisch moeten kunnen kijken naar media om er zo op de juiste manier mee om te gaan (Livingstone & Blum-Ross, 2019).

2.7 Conclusie theoretisch kader

Kijkend naar het mediagebruik van jongeren zijn jongens voornamelijk aan het gamen en gebruiken meisjes vooral sociale media. Aan het mediagebruik van jongeren zitten zowel positieve als negatieve effecten. Deze negatieve effecten worden ook wel internetrisico's genoemd en één daarvan is sexting, het sturen van (semi-) naaktfoto's of video's. Zowel jongens als meisjes doen aan sexting, maar de focus ligt in de media vooral op meisjes die slachtoffer worden van sexting. Daarnaast hebben meisjes meer last van victim blaming en slut shaming. Hoe kinderen omgaan met media heeft te maken met de opvoedingsstijlen die moeders volgen en wat voor strategieën zij gebruiken op het gebied van mediaopvoeding. Hierbij kan een verschil gemaakt worden tussen zonen en dochters. Als laatste is er gekeken naar de mediawijsheid van moeders, omdat zij niet zijn opgegroeid in dit medialandschap.

3. Methode

In dit hoofdstuk wordt besproken waarom een kwalitatieve methode, in dit geval interviews, de meest geschikte methode is voor dit onderzoek. Hierna wordt toegelicht hoe de data is verzameld en hoe de respondentengroep eruitziet. Vervolgens wordt het belang van anonimiteit uitgelegd en welke krantenartikelen zijn gebruikt. De topiclijst wordt geoperationaliseerd en de manier van analyseren wordt uitgelegd. Ten slotte wordt gekeken naar de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek.

3.1. Kwalitatief onderzoek

Om de onderzoeksvraag: *In hoeverre verschillen de strategieën die moeders van middelbare scholieren in hun (media)opvoeding gebruiken voor jongens en meisjes, en dan specifiek kijkend naar sexting?* te kunnen beantwoorden is gekozen voor een kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek richt zich op het beeld wat de respondenten hebben over onderdelen van hun leefwereld waar het onderzoek over gaat, in dit geval dus (media)opvoeding (Boeije, 2010). Het is een vorm van interpreterend onderzoek waarbij gegevens vanuit de dataverzameling op een systematisch en controleerbare wijze worden verzameld, geanalyseerd en gerapporteerd. Door met een open blik te beginnen kan binnen het onderzoek flexibeler worden ingespeeld op wat tijdens de dataverzameling wordt waargenomen (Plochg & Van Zwieten, 2007). Het doel van kwalitatief onderzoek is om een sociaal fenomeen te beschrijven en te begrijpen in termen van de betekenis die de respondenten eraan geven. Bij kwalitatief onderzoek gaat het dus om een sociaal fenomeen wat onderzocht wordt, waarbij het gaat om het beschrijven van gedrag, interacties tussen mensen, sociale relaties, ervaringen, meningen en opvattingen (Plochg & Van Zwieten, 2007). Dit onderzoek is kwalitatief, omdat er door middel van interviews gevraagd wordt naar de ervaringen van moeders van middelbare scholieren en wordt gevraagd naar de interacties tussen moeders en kinderen op het gebied van media, internetrisico's, en dan specifiek kijkend naar sexting, en het verschil hierin tussen jongens en meisjes. Door middel van een kwalitatief onderzoek kan dieper worden ingegaan op specifieke gevallen, waardoor een beter begrip van de situatie mogelijk wordt (Bryman, 2016). Kwalitatief onderzoek is daardoor de meest passende methode om dit te onderzoeken, vooral omdat het om ervaringen gaat over een fenomeen, dus de ervaringen van moeders over (media)opvoeding en sexting. Ook wordt er naast de eigen ervaring van de moeder gevraagd of moeders denken dat zij een andere mediaopvoeding zouden geven als ze een kind van het andere geslacht zouden hebben en voornamelijk waarom ze dat denken. De waarom-vraag is lastig te beantwoorden door middel van bijvoorbeeld enquêtes.

3.1.1 Semigestructureerde-interviews

Binnen dit onderzoek worden semigestructureerde diepte-interviews afgenomen. Dit houdt in dat de interviews semi-gestuurd worden door een topiclijst en een aantal hoofdvragen. Hierdoor is er wel een structuur om alle onderwerpen langs te laten komen in het interview, maar is er ook ruimte voor

de emoties en ervaringen van de respondenten (Creswell, 2013). Daarnaast zijn het individuele diepte-interviews, omdat individuele interviews een beter beeld geven op het individuele perspectief van de respondent, om zo een beeld te schetsen van de denkwijzen en redeneringen van het individu (Plochg & Van Zwieten, 2007). De interviews duurden tussen de 45 en 90 minuten om zo genoeg informatie te verzamelen, ruimte te houden voor voorbeelden en verhalen, maar ook de respondenten niet te vermoeid te maken.

De bedoeling van dit onderzoek was om de semigestructureerde interviews af te nemen door middel van de *face-to-face* (ftf) techniek. Dit houdt in dat zowel de respondent als de interviewer zich op hetzelfde moment in dezelfde ruimte begeven (Opdenakker, 2006). Er werd gekozen voor ftf-interviews, omdat hierbij ook gekeken kan worden naar non-verbale communicatie, zoals lichaamstaal (Opdenakker, 2006). De sociale signalen zijn vooral belangrijk als in het interview gevraagd wordt naar ervaringen en emoties, wat bij dit onderzoek van belang is. Daarnaast zorgen ftf-interviews ervoor dat je makkelijk kan doorvragen op de ervaringen of verhalen van de respondenten, waardoor het interview spontaan blijft en tussendoor gestuurd kan worden (Opdenakker, 2006).

Door het coronavirus en de maatregelen die hierdoor zijn ontstaan, is gekozen voor online-interviews, die zijn afgenomen via FaceTime, Skype, Teams en WhatsApp-videobellen, om zo een veilige middenweg te garanderen. Hierdoor konden nog wel de gezichtsuitdrukkingen van de respondenten afgelezen worden, maar bleef de veilige afstand gewaarborgd en hoefde de interviewer niet te reizen. Doordat het gezicht van de respondent nog wel te zien was bleven de voordelen die ftf-interviews hebben gewaarborgd. Het voordeel van het afnemen van de interviews via de digitale kanalen is dat zowel de respondent als de interviewer op een voor haar fijne locatie kan zitten.

Ondanks dat de interviewer en de respondent niet in dezelfde locatie zaten, bleek het alsnog van belang waar de interviews plaatsvonden. Het is namelijk bij het afnemen van interviews belangrijk dat het plaatsvindt in een rustige omgeving, maar vooral op een plek waar de respondent zich prettig voelt (Boeije, 2010). Dit was bij dit onderzoek extra belangrijk, omdat het om een onderwerp gaat waar over het algemeen een taboe op heerst. Door het coronavirus zaten alle respondenten thuis. Het nadeel hiervan was dat in veel gevallen het hele gezin thuis was, dus ook partners en kinderen. De kinderen en partners waren niet aanwezig bij het interview, omdat het ging over de ervaringen van de moeders. Doordat de interviewer niet in dezelfde ruimte was als de respondent, was het soms moeilijk in te schatten of andere gezinsleden ons konden horen en kwamen in een paar interviews de kinderen binnenlopen. Dit leidde soms af, maar de respondenten stuurden hun kinderen weg en kon het interview worden vervolgd.

De maatregelen vanwege het coronavirus hadden impact op alle gezinnen, waardoor het onderwerp ook niet vermeden werd. Voor het interview werd kort gevraagd hoe het ging en tijdens het interview werd ook een aantal keer gesproken over het virus. Dit was van belang, omdat vragen werden gesteld waarbij de antwoorden door het coronavirus zijn veranderd. Zo werd bij de vraag:

‘hoeveel tijd besteden je kinderen gemiddeld per dag aan mediagebruik?’ duidelijk gemaakt dat het hierbij ging over een normale week en nog voordat de kinderen thuis kwamen te zitten door het coronavirus. Door het coronavirus was er tussen de jongeren ook meer onlinecontact, wat de kans op risico’s kon verhogen. Doordat de interviews nog wel afgenomen konden worden en de gezichtsuitdrukkingen te zien waren en er open over gesproken werd, kan gesteld worden dat het coronavirus geen grote impact heeft gehad op het onderzoek, maar dat er wel rekening mee gehouden moet worden in de analyse en bij vervolgonderzoek.

3.2 Data verzamelen

De respondenten voor de diepte-interviews zijn geselecteerd op basis van hun kinderen. De respondenten zijn namelijk moeders van middelbare scholieren tussen de 13 en 19 jaar oud. Hierbij gaat het om zowel jongens als meisjes en in verschillende combinaties. Zo zijn er moeders met alleen dochters (2), alleen zonen (6) of gezinnen met zowel zonen als dochters (3). Hiermee kan dit onderzoek een begin vormen van een vergelijking tussen de groepen moeders met een zoon op het middelbaaronderwijs en een dochter op het middelbaaronderwijs of allebei. De participanten zijn door middel van *snowball sampling* gevonden (Noy, 2008). Dit houdt in dat bekenden van de onderzoeker gevraagd zijn om potentiële respondenten voor te stellen. Dit werd gedaan in combinatie met *purposive sampling*, wat inhoudt dat de respondenten geselecteerd zijn op basis van bepaalde eisen (Boeije, 2010), zoals moeder zijn van minimaal één middelbare scholier. Door middel van een oproep op de sociale mediaplatformen Facebook en LinkedIn is gezocht naar respondenten die aan de eisen voldeden. De geïnterviewde respondenten hadden geen directe band met de onderzoeker.

De elf geïnterviewde moeders zijn tussen de 42 en 54 jaar oud en werken allemaal. Er zijn twee fulltime werkende moeders en de negen andere moeders werken parttime, variërend van 15 tot 32 uur per week. Bij de middelbare scholieren in het gezin verschilt de leeftijd tussen de 13 en 19 jaar zowel bij de jongens als de meisjes. Van de middelbare scholieren zitten er acht op het vwo, twee havo en vijf mavo (Appendix A).

Naast de samenstelling van de gezinnen, leeftijd en opleidingsniveau werd gekeken naar de gezinssituatie, bijvoorbeeld of het kind de oudste is of dat het kind enig kind is. Dit kan namelijk van invloed zijn op de strategie die de ouders gebruiken (Notten, 2013). Wat ook invloed kan hebben is de gezinssamenstelling, een gezin met alleen maar dochters heeft mogelijk een andere strategie dan een gezin met alleen maar zonen of een combinatie van beiden. Als laatste wordt gecontroleerd op opleidingsniveau en leeftijd van de jongeren. Bij meerdere kinderen binnen een gezin gingen de vragen eerst over de middelbare scholier(en), en daarna in volgorde van leeftijd.

3.3 Sample

De sample van dit onderzoek moest groot genoeg zijn om op een accurate manier de onderzoeksvraag te beantwoorden en zo het onderwerp te representeren (Boeije, 2010). Dit houdt in dat in het onderzoek gestreefd werd naar saturatie. Oftewel, het moment waarop de extra afgenomen interviews geen nieuwe informatie meer naar voren brengen (Guest, Bunce, & Johnson, 2006). Bij dit onderzoek bleek dat na 11 interviews saturatie was, er werd in dat interview niets meer toegevoegd wat nog niet was verteld door eerdere respondenten. Na het elfde interview werd dus besloten om te stoppen met zoeken naar respondenten, omdat volgens de onderzoeker na deze interviews een duidelijke representatie van het verschil in mediaopvoeding van middelbare scholieren op het gebied van internetrisico's kijkend naar geslacht was ontstaan.

3.4 Schaamte en taboe

Doordat op sexting een taboe heerst was het van belang om hier rekening mee te houden tijdens het interview (ANS, 2019). Zo is gekozen om te beginnen met luchtige vragen, zoals 'Hoe ziet je gezin eruit?' en 'Hoe ziet je eigen mediagebruik eruit?' Nadat meer vertrouwen was ontstaan tussen de respondent en de interviewer is overgegaan naar internetrisico's en vervolgens sexting. Hierdoor was de kans dat de respondenten dichtslaan of sociaal wenselijke antwoorden geven kleiner. Daarnaast werd sexting meerdere keren beschreven in het onderzoek zodat geen verwarring kon ontstaan over wat sexting inhoudt. Bij eerdere onderzoeken over sexting lopen antwoorden van respondenten regelmatig uiteen, omdat niet duidelijk is wat de onderzoeker verstaat onder sexting. Het kan bijvoorbeeld zijn dat de onderzoeker alleen het versturen van eigen naaktfoto's bedoelt en niet die van anderen. Doordat onderzoeken geen duidelijke definities geven van sexting ontstaat er over- en onderrapportering (Vandoninck & d'Haenens, 2012). Dit is voornamelijk bij kinderen, maar ook bij volwassenen moet hier rekening mee gehouden worden, omdat het een taboeonderwerp is. Het op een directe manier vragen kan leiden tot onderrapportering, dus dat de moeders niet compleet antwoord geven of stellen dat ze bijvoorbeeld hier niet over praten of dat ze het nog nooit hebben meegemaakt. Aan de andere kant kan een ruime interpretatie geven aan een vraag weer leiden tot overrapportering. Het is van belang via een inleidende tekst (*priming*) een vraag te stellen, maar alert te zijn om hier niet te veel mee te sturen (Vandoninck & d'Haenens, 2012).

3.4.1 Anoniem

In dit onderzoek is de anonimiteit van de respondent van groot belang, omdat sexting een gevoelig onderwerp is, waar veel schaamte en taboe bij komt kijken, maar ook omdat het over minderjarige kinderen gaat. Voordat de interviews begonnen is aan elke respondent gevraagd of het interview opgenomen mocht worden en is erbij gezegd dat ze volledig anoniem gemaakt werden in de rapportage. Hierdoor zijn zowel de namen van de respondenten, als de kinderen en partners niet terug te vinden in het onderzoek en de transcripten. Hetzelfde geldt voor woonplaats, werk en namen van

scholen. Door dit te doen en dit ook tegen de respondent te zeggen is de kans groter dat ze hun echte ervaringen hebben verteld en niet sociaal wenselijke antwoorden.

Hierna werd aangegeven dat ten alle tijden gekozen kon worden om geen antwoorden te geven en dat er altijd ruimte was om verduidelijking te vragen als iets onduidelijk was, niet te verstaan of als de verbinding wegviel. Daarnaast werd verduidelijkt dat er geen goede of foute antwoorden zijn en dat iedereen zelf bepaalt hoe zij haar kinderen opvoedt en dat is voor ieder kind/gezin anders. Na afloop van het interview werd gevraagd of de respondent nog vragen/opmerkingen had, of iets miste. Door aan te geven waar het onderzoek globaal overgaat en waar de interviews voor dienen, is er sprake van *informed consent*. Hierdoor wordt het ethisch handelen gewaarborgd (Boeije, 2010).

3.4.2 Rol van de onderzoeker

Daarnaast is het van belang dat rekening gehouden wordt met het feit dat zowel de interviewer als de respondent vrouwen zijn. Uit eerder onderzoek blijkt dat vrouwelijke interviewers meer in staat zijn om toegang te krijgen tot de ‘echte’ ervaringen van andere vrouwen dan mannelijke interviewers (Hamber & Johansson, 1999, zoals beschreven in Broom, Hand & Tovey, 2009). Ook praten vrouwen vaak makkelijker met andere vrouwen als het gaat om gevoelige kwesties (Broom et al., 2009), zoals bijvoorbeeld sexting. Dit is dus een voordeel voor het onderzoek, omdat de respondent mogelijk meer verteld heeft dan dat ze zou doen bij een mannelijke interviewer.

3.5 Materialen

Bij dit onderzoek zijn niet alleen vragen gesteld bij de zes verschillende deelvragen aan de hand van een topiclijst (Appendix A), er zijn ook concrete voorbeelden besproken door middel van twee krantenartikelen (Appendix C) om zo een reactie te ontlokken. Door deze artikelen te gebruiken wordt het onderwerp sexting net wat verder van de respondent afgezet, waardoor ze er makkelijker op kunnen reageren. Het gaat namelijk niet over hun eigen situatie met de kinderen, maar over iemand anders die zij niet kennen. Bij artikel 1 van RTV Rijnmond (30 september 2018) wordt de kop van het artikel voorgelegd: *Tiener slachtoffer van doorsturen naaktfilmpje: 'Ik vertrouwde diegene heel erg.'* Door middel van dit artikel kan gekeken worden wat de eerste reactie is van de respondent op sexting en hoe zij kijken naar het slachtoffer. Deze kop geeft niet aan of het slachtoffer een meisje of een jongen is doordat er alleen ‘tiener’ staat. Door te kijken naar wat de respondenten invullen als geslacht van het slachtoffer kan gekeken worden of meisjes inderdaad vaker als slachtoffer worden gezien dan jongens. Artikel 2 gaat over de politie die voor 2018 zei: *Je mag wel foto's doorsturen, maar onherkenbaar, dit werd in 2018 aangepast naar: Je kan beter geen naaktfoto's en filmpjes doorsturen, want je bent altijd wel herkenbaar.* Met deze twee artikelen kon een beter beeld geschetst worden over hoe moeders kijken naar sexting en termen als *victim blaming*, *slut shaming* en *slachtofferrol*.

3.6 Operationalisering

Door de topiclijst (Appendix B) was er een duidelijk overzicht met vragen die gesteld moesten worden om zo antwoord te kunnen geven op de deelvragen, maar was er ook ruimte voor de respondent om haar ervaringen te vertellen en voorbeelden te geven. De interviews begonnen met een korte uitleg over het interview en de rechten die de respondent had tijdens het interview. Daarna werd er begonnen met een paar inleidende vragen, zoals: ‘Kan je iets over jezelf vertellen?’ Daarnaast werden vragen gesteld over het werk van de respondent, zoals: ‘Werk je fulltime of parttime?’ Als laatste werd gevraagd: ‘Wie is er binnen het gezin het meeste betrokken bij de (media)opvoeding van de kinderen?’ met deze vraag werd gekeken of moeders daadwerkelijk meer tijd besteden aan de opvoeding van de kinderen in plaats van de vaders (Mesman & Vermeer, 2017).

Het eerste gespreksonderwerp ‘mediagebruik van moeder en kind(eren)’ is opgenomen in de topiclijst om de eerste deelvraag te beantwoorden. Hierbij wordt gekeken hoe de respondent haar eigen mediagebruik beschrijft en wordt hetzelfde gevraagd over haar kinderen. Voordat de vragen werden gesteld, werd eerst aangegeven wat onder ‘mediagebruik’ wordt verstaan, namelijk: tv-kijken, internetgebruik, mobielgebruik, sociale mediakanalen en gamen. De vragen die hierop ingingen waren: ‘Hoe beschrijf je je eigen mediagebruik/van je kinderen?’, ‘Wat voor sociale media gebruik je/je kinderen?’, ‘Volgen je eigen kinderen jou op sociale media en volg jij ze?’, ‘Hoeveel tijd besteed je gemiddeld per dag aan mediagebruik/ je kinderen?’, ‘Wat vind je van je eigen mediagebruik/ van je kinderen?’ en ‘Zou je het willen veranderen?’

De tweede deelvraag bestaat uit drie topics, namelijk: opvoedingsstijlen, mediaopvoeding(strategieën) en mediawijsheid. De eerste topic ‘opvoedingsstijlen’ werd als eerst open bevraagd met: ‘Hoe omschrijf je de opvoeding die je probeert te geven aan je kind(eren)?’ en ‘Welke termen vind je erbij passen?’ Hierna werd de theorie van Özgür (2016) erbij gepakt om zo te kijken welke opvoedingsstijlen de moeders gebruiken in hun opvoeding of naar welke zij het meeste neigen, dus ‘in samenspraak, toegeeflijk, geen/weinig contact, autoritair’. Daarnaast werden vragen gesteld over de opvoeding: ‘Wat vind je goed gaan en wat minder goed?’ en ‘Wat zou je willen veranderen?’

Bij de topic ‘mediaopvoeding(strategieën)’ werd gekeken naar wat voor mediaopvoeding moeders geven. Ook dit topic begon met een open vraag: ‘Op wat voor manier(en) probeer je je kind(eren) te begeleiden op het gebied van media?’, om vervolgens verder in te gaan op wat voor structuur zij bieden: ‘Wat voor regels of richtlijnen gebruik je op het gebied van mediagebruik?’ Hierna is ingegaan op de verschillende strategieën die moeders kunnen gebruiken bij het begeleiden van hun kinderen op het gebied van media (Nikken & Jansz, 2014). Hierbij werd ook gekeken naar het verschil bij meerdere kinderen: ‘Verskil tussen kinderen, leeftijd en geslacht en waarom?’ en als een bruggetje naar het volgende topic de vraag: ‘Doe je nu andere dingen dan toen de kinderen jonger waren en waarom?’

De laatste topic van deelvraag 2 is ‘mediawijsheid’ hierbij werd ingegaan op de mediawijsheid van moeders. Dit werd gedaan door middel van de volgende vragen: ‘Heb je het idee dat je genoeg kennis hebt om een goede mediaopvoeding te geven?’ en ‘Waarom wel/waarom niet?’. In dit topic werd ook gesproken over privacygegevens en instellingen, zoals of de profielen open of gesloten staan. Maar ook over TikTok, een app die de laatste tijd veel in het nieuws is geweest en veel gebruikt wordt door jongeren (Newcom, 2019). Om verder in te gaan op de kennis van moeders werd gevraagd: ‘Waar haal je informatie vandaan met betrekking tot media?’ en ‘Is er genoeg informatie, mis je dingen, weet je ze te vinden?’ Als laatste werd gevraagd naar de verantwoordelijkheid van mediaopvoeding: ‘Wie is er verantwoordelijk voor de mediaopvoeding van jongeren?’

Bij de derde deelvraag wordt onderzocht hoe moeders kijken naar internetrisico’s in het algemeen en begint weer met een open vraag, namelijk: ‘Wat zie jij als moeder als risico’s die je kinderen tegen kunnen komen bij het gebruik van internet?’ Hierna werden vier risico’s beschreven (SCP, 2011): ‘(1) zelf pesten of gepest worden via onlinekanalen (cyberpesten), (2) het zien van pornografische beelden (bewust of onbewust), (3) het afspreken met onbekenden na een onlinegesprek (grooming), (4) het ontvangen en/of versturen van (semi-) naaktfoto’s of video’s, vaak naar bekenden als vrienden of vriendinnen (sexting)’ met als vervolgvraag ‘Heb je het wel eens met je kinderen over deze risico’s?’

Met deze vraag werd de sprong gemaakt naar deelvraag vier, waar werd gekeken naar hoe moeders met hun kinderen praten over internetrisico’s en dan specifiek kijkend naar sexting. De vervolgvraag was: ‘Hoe heb je het hier over?’ Daarna werd ingegaan op de manier van omgaan met internetrisico’s, namelijk: ‘Begeleid je je kind om geen slachtoffer te worden van risico’s of om geen dader te worden? (of allebei), en hoe doe je dat?’ Ook werd gevraagd naar moeilijk besprekbare onderwerpen met jongeren: ‘Welke onderwerpen vind je moeilijker om te bespreken met je kinderen op het gebied van media?’ en ‘Hoe zorg je ervoor dat je over alle onderwerpen kan praten met je kind(eren)?’

Bij deelvraag vijf wordt specifiek gekeken naar sexting. Vragen die hierbij hoorden waren: ‘Hoe kijk je naar het onderwerp sexting?’, ‘Vind je dat er een taboe heerst op sexting?’, ‘Hoe wordt hier op school aandacht aan gegeven?’, en ‘Hoe vind je dat de media hier aandacht aan besteed?’ Daarnaast werden de twee krantenartikelen (Appendix C) kort besproken. Bij de eerste alleen de kop: *Tiener slachtoffer van doorsturen naaktfilmpje: ‘Ik vertrouwde diegene heel erg’* en werd gevraagd: ‘Wat is je eerste gedachte erbij, wat voor beeld heb je erbij, wat is je gevoel?’ Bij het tweede artikel ging het over een stukje tekst waarin stond dat de politie voor 2018 haar advies over sexting veranderde. Hierna werd aan de respondent gevraagd wat ze vond van deze oproepen en de verandering ervan, om zo ook te kijken naar de rol van de dader en victim blaming.

De laatste deelvraag gaat in op het verschil in mediaopvoeding tussen jongens en meisjes en dan specifiek kijkend naar sexting. Bij dit laatste topic werd een onderscheid gemaakt tussen

gezinnen. Bij de gemengde gezinnen waren de vragen: ‘Geef je je dochter een andere mediaopvoeding dan je zoon?’ en dan als vervolgvraag: ‘Waarom, op wat voor manier, gelden misschien wel dezelfde regels, maar begeleid je ze anders?’, en werd en specifiek doorgevraagd op sexting: ‘En als je specifiek naar het onderwerp sexting kijkt, hoe verschilt de begeleiding hiervan tussen jongens en meisjes?’ Bij gezinnen met maar één geslacht waren de vragen meer hypothetisch: ‘Denk je dat ouders van een (meisje/jongen) hun kinderen anders opvoeden (zou je het anders doen als je een meisje/jongen had)’ met weer dezelfde doorvragen als bij de gemengde gezinnen. Hierna werd de respondent gevraagd of ze nog vragen/opmerkingen had, of dingen miste in het onderzoek en werd ze bedankt voor haar tijd.

3.7 Analysemethode

De audio-opnames van de interviews zijn letterlijk getranscribeerd en vervolgens is gekeken naar overeenkomsten/thema's tussen de interviews. Met de thematische analyse werden thema's ontdekt in de interviews, waardoor antwoord gegeven kon worden op de deelvragen (Braun & Clarke, 2006). Het analyseren van de verzamelde data is gedaan aan de hand van coderen. Dit is gedaan met het computerprogramma Atlas-TI, waarin gecodeerd kan worden door middel van meerdere stappen en memo's kunnen worden toegevoegd. Voor dit programma is gekozen, omdat het op een overzichtelijk manier weergeeft welke codes zijn toegevoegd en hoe vaak ze zijn gebruikt. Bij het coderen werd gebruik gemaakt van de drie stappen die Boeije (2010) benoemd, namelijk open-, axiaal- en selectief coderen. Bij open coderen worden de losse fragmenten samengevat door middel van een code, waardoor een codelijst ontstaat (Boeije, 2010). Na de eerste drie interviews open gecodeerd te hebben, is de stap gemaakt naar axiaal coderen, om zo een overzicht te creëren voor de rest van de interviews. Hierbij werd tussen de eerder gevonden codes een verband gezocht waardoor categorieën ontstonden. De laatste acht interviews werden niet meer open gecodeerd, hier werd meteen gebruik gemaakt van de codelijst die was ontwikkeld na de eerste drie interviews. Op het moment dat in de laatste acht interviews nieuwe informatie naar voren kwam is een nieuwe code ontwikkeld. Deze nieuwe codes werden later nog bekeken of ze niet in de eerder gecodeerde interviews zaten. Hierna werd gekeken welke codes relevant waren en kregen de codes een betekenis toegeschreven (Boeije, 2010). Door de nieuwe lijst kon gekeken worden of na ieder interview nog nieuwe codes zijn ontstaan. Na het coderen van interview tien werden zelden open codes toegevoegd waardoor gesproken kon worden van codesaturatie (Boeije, 2010). Als laatste werd aan de hand van selectief coderen gekeken wat de verbanden zijn tussen de codes, om op die manier iets te kunnen zeggen over de verzamelde data en antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag (Boeije, 2010). De uiteindelijk codes en de betekenissen ervan zijn terug te vinden in de codeboom (Appendix D) en het codeboek (Appendix E)

3.8 Validiteit en betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van een onderzoek houdt in dat het onderzoek zo consistent mogelijk is uitgevoerd om de herhaalbaarheid te verhogen (Creswell, 2013). Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen zijn alle 11 semigestructureerde interviews via dezelfde topiclijst afgenomen. Hierdoor is sprake van consistentie en geeft het andere onderzoekers de mogelijkheid om het onderzoek te herhalen door gebruik te maken van dezelfde topiclijst. Naast het op dezelfde manier verzamelen van data is ook analyseren van belang. Door middel van een codeboom en een codeboek, met daarin de verbanden en betekenissen van de codes, kan de herhaalbaarheid en daarmee de betrouwbaarheid worden verhoogd, omdat ook het analyseren op dezelfde manier gedaan kan worden om zo op dezelfde resultaten uit te komen (Creswell, 2013).

Bij de validiteit van het onderzoek wordt gekeken of er gemeten wordt wat daadwerkelijk gemeten moet worden (Creswell, 2013). Voordat de interviews werden afgenomen is een testinterview afgenomen om te kijken of de vragen van de topiclijst duidelijk waren en de juiste volgorde hadden (Boeije, 2010). Het testinterview is niet meegenomen in de groep van elf respondenten, omdat de topiclijst daarna nog dusdanig is aangepast. Dit testinterview is afgenomen om zo de interne validiteit van het onderzoek te verhogen (Creswell, 2013). Daarnaast zijn de concepten die gebruikt zijn in de topiclijst gebaseerd op bestaande theorieën, die terug te vinden zijn in het theoretisch kader. Doordat bij ieder interview naar dezelfde concepten werd gevraagd, die gebaseerd zijn op eerdere theorieën, werd bij ieder interview hetzelfde gemeten waardoor de constructvaliditeit gewaarborgd wordt (Creswell, 2013). De vragen zijn niet afkomstig uit een eerdere theorie. Als laatste wordt een duidelijke beschrijving gegeven met veel details van het onderzoek en de resultaten, zoals het verwerken van citaten in de resultaten paragraaf, om zo de situaties te beschrijven (Creswell, 2013).

3.9 Conclusie methode

Dit onderzoek is tot stand gekomen door middel van 11 interviews met moeders van middelbare scholieren. De keuze voor een kwalitatief onderzoek was het beste, omdat het over ervaringen gaat van moeders en zij via interviews uitgebreid hun ervaringen konden vertellen. Daarnaast is de topiclijst geoperationaliseerd en uitgelegd dat de analyse is uitgevoerd aan de hand van coderen. In hoofdstuk 4 worden de resultaten hiervan besproken.

4. Resultaten

In de resultatenparagraaf wordt gekeken naar wat uit de interviews is gekomen en hoe dit wel of niet gerelateerd kan worden aan de theorie uit hoofdstuk 2. De resultaten worden beschreven aan de hand van de zes deelvragen die vooraf zijn opgesteld. Eerst wordt het mediagebruik van moeders en hun kinderen beschreven. Vervolgens worden de opvoedingsstijlen en mediastrategieën die de respondenten gebruiken besproken en wordt gekeken naar hun mediawijsheid. Hierna wordt ingegaan op internetrisico's en de bespreekbaarheid hiervan. Daarna wordt verder ingegaan op het risico sexting. Tot slot wordt gekeken naar het verschil tussen jongens en meisjes op het gebied van de verschillende onderwerpen.

4.1 Mediagebruik

4.1.1 Mediagebruik moeders

De eerste deelvraag van dit onderzoek is: *Hoe ziet het mediagebruik van de moeders en hun kinderen eruit?* Hierbij wordt apart gekeken naar het mediagebruik van de moeders en die van hun kinderen. Ondanks dat de respondenten in dit onderzoek niet zoals hun kinderen zijn opgegroeid in dit medialandschap, maken ze tegenwoordig iedere dag gebruik van media. De respondenten gaven aan dat ze de tijd die ze besteden aan mediagebruik vooral besteden aan tv-kijken of Netflix series en films. Daarbij blijkt dat de reguliere televisie steeds meer terrein verliest en dat er steeds meer gekeken wordt via streamingsdiensten als Netflix en Videoland. Respondent 11 zei hier het volgende over: "Ik kijk wel Netflix of Videoland of Disney+ of dat soort dingen, uh bijna geen reguliere televisie meer (...) vooral gewoon films of televisieseries, uh maar dan wel op Netflix, zodat je die eeuwigdurende reclameblokken er niet tussen hebt."

Daarnaast gaven alle respondenten aan dat ze gebruik maken van WhatsApp en bijna allemaal één of meerdere sociale media-accounts hebben. De respondenten gebruiken voornamelijk Facebook en/of Instagram. Dit komt overeen met de cijfers van Newcom (2019) waaruit bleek dat mensen tussen de 40 en 64 jaar oud vaak alleen op WhatsApp en Facebook zitten. Dit onderzoek voegt toe dat Instagram ook steeds populairder wordt onder deze leeftijdscategorie. Dit komt mogelijk ook omdat de kinderen hun moeders nieuwsgierig maken en soms aansporen om het te installeren, zoals bij Respondent 10: "Ik heb ook Instagram, heeft (naam zoon) op een gegeven moment geïnstalleerd, van mama je moet op Instagram, ik "oh ja" en ik vind het heel leuk Instagram." De moeders in dit onderzoek gamen bijna allemaal niet, al zijn er uitzonderingen, zoals Respondent 8: "Ik heb ook een keer per week uh een gameavond met vrienden, uhm vrienden, mensen van over heel de wereld eigenlijk. Dus gewoon op dinsdagavond zit ik wel van 8 tot 11 uur uh ja te gamen."

De moeders die zijn geïnterviewd besteden gemiddeld 4 à 5 uur per dag aan mediagebruik. Dit is dus voornamelijk tv-kijken. Sommige stelden dat ze maar 1 à 2 uur per dag bezig zijn met

media. Respondent 6 zat met haar mediagebruik echter ver boven het gemiddelde, zei vertelde: “Ja ik denk dat ik er zo een uurtje of 10 wel mee bezig ben hoor.” Hierbij is op te merken dat ze de enige respondent is die alleenstaand is, wat volgens haar ook een reden is waarom haar mediagebruik zo hoog is.

Op de vraag wat ze van hun eigen mediagebruik vinden en of ze iets willen veranderen werd op twee manieren gereageerd. Enerzijds vond een aantal respondenten dat ze te veel media gebruiken en zagen ze de gevaren van een beginnende verslaving bij zichzelf, zoals Respondent 11: “Het bestaat niet dat ik zonder telefoon de deur uit ga. Zonder sleutels, zonder portemonnee dat gebeurt mij regelmatig, mijn telefoon gaat altijd mee.” Anderzijds zijn er ook respondenten die tevreden zijn met de manier waarop zij omgaan met mediagebruik in hun leven en vinden niet dat ze iets moeten veranderen: “Hm nou nee, want ik vind mezelf in verhouding tot een heleboel andere mensen helemaal niet zo geobsedeerd door mijn telefoon (...) ik vind eigenlijk dat ik er best gezond mee om ga” (Respondent 5).

4.1.2 Mediagebruik kinderen

Het beantwoorden van de eerste deelvraag staat ook in het teken van hoe de respondenten het mediagebruik van hun kinderen beschrijven. De middelbare scholieren in dit onderzoek zijn van jongs af aan bezig met media en zijn, in tegenstelling tot hun ouders, ermee opgegroeid. Bij dit onderzoek naar mediaopvoeding en internetrisico's komen twee dingen naar voren: de jongeren verschillen qua mediagebruik met hun moeder, en er is ook duidelijk een verschil te zien tussen de jongens en de meisjes. Waar de moeders aangeven dat ze steeds minder televisie kijken en meer gebruik maken van streamingsdiensten als Netflix en Videoland, blijken hun kinderen nauwelijks meer tv te kijken via de ouderwetse kabel. Op een enkeling na die Zondag met Lubach of een bepaald programma volgen, wordt voor de rest alles bekeken via een streamingsdienst: “(Naam zoon) kijkt echt bijna geen tv als hij ooit kijkt dan kijkt hij Netflix” (Respondent 1).

Het verschil tussen jongens en meisjes op het gebied van mediagebruik is onder andere terug te zien bij het verschil in app gebruik. Uit eerder onderzoek van Duursma et al. (2016) blijkt dat meisjes media vooral gebruiken voor het sociale gedeelte en dus voornamelijk gebruik maken van de verschillende sociale mediaplatformen op hun mobieltjes. Zoals Respondent 2 (moeder van twee dochters) beschreef: “Ik denk dat de telefoon wel een verlengstuk is van allebei, gewoon continu bij zich hebben.” Jongens zijn volgens het onderzoek van Duursma et al. (2016) minder actief op hun mobiel, maar zijn vooral bezig met het spelen van verschillende games. Dit is ook terug te zien bij de kinderen van de respondenten in dit onderzoek. De jongens gamen allemaal, de ene meer dan de andere, maar ze zijn elke week wel een keer achter een spelcomputer of normale computer te vinden. De populairste spellen blijken Minecraft (12+), Fortnite (12+) en sommige FIFA (3+) (Kijkwijzer, z.d.).

Ja, zijn allebei gamers. De één gamet voornamelijk Fortnite en Minecraft, dat is dan de oudste. Uhm de jongste die speelt buiten een beetje Fortnite met zijn broer en wat Minecraft met zijn broer, 900.000 andere spelletjes die die op Steam gevonden krijgt. (Respondent 11)

De dochters in dit onderzoek zijn allemaal actief op meerder sociale mediaplatformen, voornamelijk Instagram en Snapchat. Meisjes en jongens verschillen niet op het gebied van WhatsApp en YouTube gebruik, die zijn bij beide groepen populair. Wel is te zien dat TikTok vooral gebruikt wordt door de wat jongere middelbare scholieren en dan met name meisjes. Dat deze sociale mediaplatformen populair zijn onder de jongeren is ook terug te zien in de cijfers van Newcom (2019). Dat jongens meer bezig zijn met gamen en minder met sociale media betekent niet dat zijn geen of minder sociale contacten hebben. De meeste games hebben namelijk chatboxen of de jongeren praten met elkaar via headsets en dit gebeurt zowel met bekenden als onbekenden volgens meerdere respondenten: “Hij speelt dus online en dat kan met onbekenden mensen zijn maar ook tegen vriendjes zijn of tegen zijn eigen voetbaltrainer” (Respondent 5).

Uit de interviews blijkt dat er weinig verschil is tussen de schermtijd van jongens en meisjes. De respondenten stelden dat de schermtijd van hun kinderen tussen de 3 en 12 uur per dag ligt. De meeste jongeren gebruikte op normale dagen tussen de 4 à 5 uur per dag media. Volgens onderzoek van Coyne et al. (2017) besteden jongeren gemiddeld tussen de 6 à 9 uur per dag aan mediagebruik, wat dus iets hoger is dan wat uit de interviews naar voren komt. Wel komt overeen met de theorie van Duursma et al. (2016) dat jongens aanzienlijk meer tijd besteden achter een beeldscherm dan meisjes. Het verschil in aantal uren mediagebruik tussen dit onderzoek en dat van Coyne et al. (2017) is waarschijnlijk te verklaren omdat de meeste respondenten doordeweekse dagen pakten om een beeld te geven van het mediagebruik en werd het weekend vaak vergeten: “Ik denk dat op normale dagen als het school is (...) ’s Middags doet hij huiswerk, maar na het eten zal het wel 3 uur zijn denk ik” (Respondent 1).

Over het veranderen van het mediagebruik van de kinderen wordt redelijk hetzelfde geantwoord door de respondenten. Als eerste benoemden bijna alle moeders dat het goed gaat, maar dat het ook moeilijk is om iets te veranderen vooral als ze ouder zijn: “Ze zijn nu wel op een leeftijd dat ik er niet zo heel veel meer in kan sturen” (Respondent 2). Toch zijn er aspecten waar de respondenten zich aan ergeren bij het mediagebruik van hun kinderen: “We kunnen ook niet meer alleen een film kijken, je kijkt een film met je telefoon in je hand zeg maar. Dat is iets dat stoort ons.” (Respondent 4)

Daarnaast zien de respondenten ook de positieve kanten van media terug bij hun kinderen. Zo is het mediagebruik van de jongeren een vorm van sociaal contact geworden die ouders niet willen afpakken:

Die bouwt dan Minecraft-wereldjes en service met zijn vriendje en die willen nu weer een spelletje bouwen zodat ze beroemd worden en rijk. Dus dan gaat hij nu al leren programmeren en zo, hartstikke leuk. Dus voor (oudste zoon) is het meer een sociaal dingetje (Respondent 6).

Dit werd ook al benoemd als positief effect door Van der Horst et al. (2016). Zo benoemde Respondent 11 het positieve effect van gamen als educatief onderdeel van mediagebruik: “(...) een filmpje zoeken van de spelletjes waar ze mee bezig zijn (...) om hun eigen game-ervaring te verbeteren, (...). Dus er zit een stukje, ja educatie in eigenlijk, want ja ze zijn opzoek naar verbetering.” Ook benoemde Respondent 6, die docent is, dat het spelen van games met Engels sprekende mensen zo ook zijn voordelen heeft: “De jongste ja die speelt spelletjes met mensen over heel de wereld, zijn Engels is echt geniaal omhoog gegaan haha dus het heeft ook voordelen.” Het laatste voordeel dat werd aangehaald door meerder respondenten gaat over dat mediagebruik ook gewoon zorgt voor plezier en amusement. “Ik vind het echt heel leuk als (jongste zoon) hier een spelletje zit te spelen op zijn tijd en als hij daar helemaal in opgaat en daar heel vrolijk van wordt” (Respondent 1). Dit komt overeen met het onderzoek van Jansz en Nikken (2010).

4.2. (Media)opvoeding en mediawijsheid

De tweede deelvraag: *Wat voor (media)opvoedingsstrategieën gebruiken de moeders en voelen zij zich gekwalificeerd genoeg om hun kinderen mediaopvoeding te geven?* bestaat uit drie onderdelen, namelijk de algemene opvoeding die moeders geven, de mediaopvoedingsstrategieën die de respondenten geven en de mediawijsheid van de moeders.

4.2.1 Opvoeding algemeen

Zeven van de elf respondenten antwoordden op de vraag, ‘Wie is er binnen het gezin het meeste betrokken met opvoeding en dan vooral de mediaopvoeding van de kinderen?’ dat zij zich het meeste bemoeien met de (media)opvoeding van de jongeren. De andere vier gaven als antwoord dat de ouders het samen doen. Bij geen een van de gezinnen werd de vader genoemd, zoals Respondent 4 benoemde: “Ja heel traditioneel ja.” Dit komt overeen met het onderzoek van Vanwesenbeeck et al. (2018) waaruit naar voren kwam dat ondanks dat vrouwen tegenwoordig meer zijn gaan werken, zij toch vaak het meest betrokken blijven bij de opvoeding van de kinderen.

Voor de opvoeding die de moeders hun kinderen proberen te geven is gekeken naar de vier opvoedingsstijlen van Özgür (2016). Uit de interviews blijkt dat de respondenten voornamelijk neigen naar de gezaghebbende opvoedingsstijl, waarbij ouders een oplossingsgerichte communicatie met hun kinderen voeren en ze samen tot ideeën komen en ondersteunen waar nodig is (Maccoby, 1992, zoals beschreven in Özgür, 2016). De moeders die geïnterviewd zijn beschreven niet alleen een open en oplossingsgerichte communicatiestijl, maar voegden naast open ook eerlijk en

transparant toe. Een open opvoeding hield volgens de respondenten in dat alles bespreekbaar is en er een open communicatie is tussen moeders en kinderen. Met eerlijk bedoelden de respondenten dat er niet gelogen wordt en dat ze eerlijk naar elkaar zijn. Bij transparant gaven de respondenten aan dat het vooral gaat om het uitleggen van de keuzes die de ouders maken. Op deze manier hebben de moeders het idee gekregen dat ze het meeste voor elkaar krijgen bij hun kinderen:

Transparant, ik probeer zo veel mogelijk wel; nee dit kan niet, omdat, in plaats van dat het altijd is: mama heeft besloten en je zoekt het maar uit want mama's wil is wet. (...) Ik ben van mening dat je met een uitleg waarom dat iets niet kan meer duidelijkheid geeft waarom dat het niet kan. (Respondent 11)

Binnen de respondentengroep is een tweestrijd te zien op het gebied van conflict vermijdende opvoeding. Een aantal stelt dat zij niet conflict vermijdend zijn en als ze het ergens niet mee eens zijn, dit ook gewoon wordt benoemd. Aan de andere kant gaf een aantal respondenten aan dat ze de sfeer in huis goed proberen te houden en daarom soms conflict uit de weggaan: "Ja ik ben wel wat conflict vermijdend, ja ik heb geen zin in ruzie" (Respondent 8). Dit komt deels overeen met de toegelijke opvoedingsstijl van Darling (1999, zoals beschreven in Özgür, 2016). De respondenten gaven namelijk aan dat ze soms conflict vermijdend zijn, maar niet dat ze weinig eisen stellen aan hun kinderen.

De derde, de Laissez-faire opvoedingsstijl waarbij ouders bijna geen ondersteuning of begeleiding bieden aan hun kinderen en waar weinig interactie is met de kinderen en een slechte communicatie (Maccoby, 1992, zoals beschreven in Özgür, 2016), kwam in dit onderzoek niet voor.

Als laatste is de autoritaire opvoedingsstijl, hierbij is veel ouderlijk toezicht en weinig warmte (Darling, 1999, zoals beschreven in Özgür, 2016) niet in zijn volledigheid terug te zien bij de respondenten. Wel geven sommige aan dat ze strikt zijn en dat op sommige vlakken weinig ruimte is voor discussie. De regels die er zijn, zijn vooral om structuur te bieden aan het vaak chaotische leven van een puber, maar er is vaak wel ruimte binnen die regels:

Wij hebben best wel onze regels (...) eigenlijk de drie R'en, rust regelmaat en reinheid van de baby'tjes van vroeger. Dus gewoon op tijd je bed uit, 's avonds op tijd naar bed, op tijd eten, gewoon iedere dag douchen, we hebben gewoon onze regels en daarbinnen is natuurlijk wel ruimte. (Respondent 3)

Naast de vier opvoedstijlen uit de theorie kwam in dit onderzoek naar voren dat de moeders hun opvoeding ook baseren op hoe zij zelf zijn opgevoed. Dit kan twee kanten opgaan. Aan de ene kant nemen ze juist aspecten mee uit hun eigen opvoeding, omdat ze die als goed of fijn hebben ervaren:

“Ik denk dat ik het een beetje probeer te doen zoals ik het zelf heb ervaren: “Ik mocht heel veel, maar ik werd wel gewoon geïnstrueerd op het moment dat ze dachten dat ik iets deed waar ik wat sturing bij nodig had. Je moet toch zelf dingen uit zien te vinden. Dus in die zin best wel open, ja vind ik wel” (Respondent 2).

Aan de andere kant waren er ook respondenten die juist aangaven dat ze het juist helemaal anders willen doen dat de manier waarop zij zelf zijn opgevoed:

“Ik ben heel streng opgevoed en ja in een huis met heel veel huiselijk geweld en ellende (...) ze mogen van mij alles, dat weten ze ook, totdat ze liegen of tot dat ze dingen doen die niet door de beugel kunnen, (...) ja dan volgen er wel maatregelen” (Respondent 7).

De respondenten zijn over het algemeen tevreden op hun manier van opvoeden en zouden dan ook niet per se iets willen veranderen:

“Het voordeel is dat we twee oudere kinderen hebben die op zich hun plekje wel hebben gevonden en het allerbelangrijkste voor mij is dat de oudste twee kinderen ook met hun vragen of problemen bij ons aankomen. Dus ja denk ik als je dat natuurlijk kan bereiken met je kinderen, dan is het voor een heel groot deel geslaagd.” (Respondent 4)

Toch zijn er een paar aspecten die sommige moeders anders willen doen. Zo willen sommige meer tijd investeren in samen dingen doen, maar willen de meeste vooral consequenter zijn. Twee respondenten gaven aan dat ze wat meer proberen los te laten in hun opvoeding, maar dit nog niet altijd lukt: “Daar zijn we echt al wel mee bezig, soms wel een beetje meer loslaten (...) Toch ook het vertrouwen geven” (Respondent 10).

4.2.2 Mediaopvoeding en strategieën

Het tweede deel van deelvraag twee gaat over de mediaopvoeding die de moeders proberen te geven en welke strategieën ze hierbij gebruiken. Wat alle respondenten doen is het informeren van hun kinderen wat wel en niet kan, waar ze rekening mee moeten houden tijdens het gebruiken van media en wat ze moeten doen als iets niet goed gaat. Ze maken dus allemaal gebruik van de strategie ‘actieve begeleiding’. Volgens Nikken en Jansz (2014) houdt deze strategie in dat moeders proberen om de jongeren voor te bereiden zodat ze weten wat ze op internet tegen kunnen komen en hoe daarop te handelen: “Wel uitleggen van, je hoeft geen foto van jezelf in zwembroek, op social media te zetten, want dat kan bij verkeerde mensen terecht komen” (Respondent 1). Maar niet alleen het

wijzen op de risico's hoort bij een actieve strategie, ook het uitleggen van hoe je bijvoorbeeld bepaalde zaken moet regelen:

Als je natuurlijk dingen zelf moet regelen, nu (oudste dochter) ook ouder wordt moet je zelf natuurlijk alles via DigiD, jezelf inschrijven en ja dan begeleiden we haar ook, omdat het voor haar ook nieuw is. En dan zitten we er echt naast. (Respondent 9)

Naast het uitleggen hoort ook het informeren over media bij de opvoeding. Respondent 6 beschreef het als volgt: "Kenniss, kennis, kennis. Alles weten, weten wat je zelf wilt bedenken en wat de rest van de wereld ervan vindt en wat je moeder ervan vindt, dat is ook belangrijk." Dit komt overeen met wat Mendoza (2009) schreef over dat actieve begeleiding ervoor zorgt dat het kritische denkvermogen van de jongeren over media wordt vergroot. Het informeren en uitleggen wordt door ouders gecombineerd met vrijheid. Als ze genoeg kennis hebben en weten wat ze moeten doen krijgen ze de vrijheid om het internet op te gaan: "Vooral door heel veel inzicht te blijven geven. Ik ben er wel, in de stellige overtuiging van dat ze de vrijheid moeten hebben om rond te gaan kijken, want zij leven in een mediawereld" (Respondent 11).

Daarnaast zijn de respondenten ook bezig met het wijzen op de gevaren van mediagebruik, het waarschuwen van de kinderen. Respondent 3 beschreef: "Ook een beetje vertellen wat de gevaren zijn van media. Laten zien van wat er mis kan gaan." Waar de respondenten allemaal over begonnen is het bespreekbaar maken en houden van alle dingen die te maken hebben met mediagebruik en dat de kinderen altijd bij ze terecht kunnen, mocht dat nodig zijn. Hier wordt verder op ingegaan bij het kopje 'Bespreekbaarheid risico's'.

Volgens Mendoza (2009) houdt actieve begeleiding ook in dat wordt gediscussieerd met de kinderen over bijvoorbeeld televisieprogramma's. Dit gebeurt veel minder, omdat de respondenten en hun kinderen nauwelijks nog televisieprogramma's samen kijken. Hierdoor wordt minder gediscussieerd over de media en hoe kinderen naar bepaalde onderwerpen kijken of hoe iets op tv wordt weergegeven: "Nou ja mijn man en ik zitten voor de tv en de kinderen zitten op de Ipad haha. Wel in een ruimte gezellig, koptelefoontjes op enzo, ja... heel sociaal" (Respondent 3).

Het samen gebruiken van media wordt volgens de respondenten steeds minder. Dit heeft meerdere redenen. Als eerste zijn er steeds vaker meerdere televisies in huis, waardoor gezinsleden apart van elkaar televisie kunnen kijken, of de jongeren gebruiken hun telefoon, tablet of laptop voor het kijken van films of series. Hierdoor is het moeilijker om samen te kijken naar iets en er daarna met zijn alle over te praten. Daarnaast zijn de interesses tussen de respondenten en hun kinderen verschillend, waardoor ze vaak los van elkaar programma's kijken: "Samen tv-kijken komt niet veel voor, want de interesse is natuurlijk anders" (Respondent 9). Naast het samen gebruiken van media hoort online vriendschap tussen moeder en kind ook bij de strategie co-use (Vaterlaus et al., 2014, zoals beschreven in Zaman et al., 2019). Hierbij zijn twee kanten te zien onder de respondenten. De

ene kant volgt hun kinderen wel op de sociale mediaplatformen die zij allebei hebben, vaak Facebook en/of Instagram. Dit kan zijn omdat zowel de kinderen als de respondenten dat leuk vinden, of omdat de respondent het verplicht, zoals Respondent 7: “Ja, het is wel een voorwaarde van ons.” Aan de andere kant zijn respondenten die hun kinderen niet volgen. Dit is dan omdat de respondenten het niet nodig vinden, maar voornamelijk omdat hun kinderen het niet willen: “Nee dat willen ze zelf niet, maar goed ik begrijp ook dat ze zo goed als geen enkele foto posten van zichzelf, want ze zijn bijvoorbeeld met de tantes wel bevriend” (Respondent 5).

Bij de respondenten is terug te zien dat de strategie supervisie steeds lastiger wordt, omdat jongeren door middel van hun telefoon overal media kunnen gebruiken. Wel staat bij een aantal gezinnen een gezamenlijke computer beneden waarbij de respondenten wel eens langslopen om te kijken wat de kinderen aan het doen zijn. Zoals net al benoemd hebben jongeren ook steeds vaker een eigen tv en/of laptop waardoor ze vaak ook op hun kamer zitten als ze media gebruiken. Dit komt overeen met de theorieën van Mendoza (2009) en Livingstone (2002) die stelden dat jongeren hun mediagebruik als iets privés zien en meer individueel gebruiken, in plaats van gezamenlijk. De respondenten pakken alsnog de mogelijkheid door af en toe de kamer binnen te lopen met bijvoorbeeld de schone was: “Ja wel een beetje de vinger aan de pols houden. (...) Ik loop ook eigenlijk wel eens onverwachts de kamer binnen” (Respondent 10).

Naast het langslopen gaven de meeste respondenten aan dat ze wel eens meekijken met wat de kinderen aan het doen zijn. Bijvoorbeeld over de schouder meekijken met WhatsApp of kijken met wie ze aan het gamen zijn. Tussen meekijken en controleren zit volgens de respondenten veel verschil. Het meekijken is met wederzijdse toestemming van de kinderen en wordt niet als privacy inbreuk gezien, controleren daarentegen wel. Bij Respondent 7 had haar dochter een moeilijke tijd achter de rug en zij keek mee met wat haar kind aan het kijken was om haar zo een beetje in de gaten te houden: “Ik merk dus aan de series die zij kijkt of aan de dingen die zij opzoekt, in wat voor *mood* zij is. (...) Dus ik vind het ook wel een leidraad.”

Bij het controleren van het mediagebruik van de kinderen is bij de respondenten een tweestrijd te zien. De ene groep vindt dat vooral WhatsApp maar ook andere mediakanalen privé zijn en dat ze daarom dus niet controleren: “Ik ben er zelf, ja eigenlijk een tegenstander van om WhatsApp gebruik te controleren, dus ik kijk ook niet in hun telefoons, zonder dat zij zelf zeggen van: he mam wil je eens mee lezen” (Respondent 11). Als de respondenten al het mediagebruik van hun kind controleerden, was dat vaak nadat er zich iets had voorgedaan, het achteraf controleren van het mediagebruik:

“Als er problemen zijn dan vind ik wel dat ik het recht heb om erin te kijken (...) dus als er iets van school naar boven komt: van joh er gaat iets mis op de groepsapp van de klas, dan duik ik er wel in en dat weten ze ook” (Respondent 6).

Het verbieden van bepaalde media blijkt het grootste dilemma te zijn van de respondenten. Dit is voornamelijk terug te zien bij games die de leeftijdsgrens van 16+ of 18+ hebben, terwijl de kinderen nog jonger zijn. Het gaat hierbij voornamelijk om gewelddadige games als Grand Tref Auto (GTA). Niet alleen gewelddadige games zijn een struikelblok, ook games waar mee je contact kan leggen met vreemden gaven de respondenten de twijfels om dit wel of niet toe te staan, zoals bij Respondent 2: “Habbo Hotel was toen helemaal in. Nou daar heb ik mij toen in verdiept en ik vond dat te openbaar en iedereen kon daar te makkelijk bij en dat heb ik ook daadwerkelijk verboden.” De reden die de respondenten gaven om games niet te verbieden is dat de kinderen het dan bij anderen gaan spelen en daar hebben de moeders geen zicht op. Als het spel wat eigenlijk een te hoge leeftijdsgrens had wel in huis werd gehaald, dan werd wel eerst meegekeken met wat het spel inhield en hoe het kind erop reageerde.

Niet alleen games worden door de respondenten verboden ook sommige sociale mediakanalen. Vaak had dit te maken met leeftijd, dat ze de kinderen bijvoorbeeld nog te jong vonden voor Facebook of Instagram, maar een van de respondenten gaf ook aan dat ze naar het karakter en gedrag van haar kind keek om te bepalen wanneer het op Instagram mocht. Respondent 3 nam een middenweg door Instagram voor haar dochter niet te verbieden, maar alleen onherkenbare foto's toe te staan op het platform:

“Vooral in het begin bij haar bij Instagram (...) zijn we ook begonnen met foto's gewoon anoniem waar ook haar gezicht niet duidelijk in beeld kwam, dus foto's schuin van achter of van de zijkant of een beetje wazig. Langzamerhand hebben we dat uitgebouwd tot dat ze wel gewoon herkenbaar in beeld is, maar geen pikante plaatjes, daar hebben we altijd duidelijk op gehamerd.”

Naast het verbieden maken sommige respondenten gebruik van technische blokkades. Wat het meeste geblokkeerd is, zijn de pornozenders op tv. Voornamelijk omdat de tv vaak in een gezamenlijke ruimte staat of om per ongeluk op klikken te voorkomen. Een aantal respondenten gaat een stap verder door met programma's te werken van bijvoorbeeld Microsoft om zo sites voor 18+ eruit te filteren of dat de wifi vanaf een bepaalde tijd niet meer te gebruiken is voor bepaalde apparaten. Waar Livingstone en Bober (2004, zoals beschreven in Zaman et al., 2019) stelden dat kinderen vaak niet op de hoogte zijn van deze beperkingen is dat bij de respondenten niet het geval. Kinderen weten dat er blokkades zijn en vaak ook waarom. Niet alle respondenten maken gebruik van blokkades, omdat ze vinden dat kinderen daar vrij in gelaten moeten worden om zo te leren hoe ze er mee om moeten gaan:

“Onze dochter was nog maar net 17 toen ze al uit huis ging om te gaan studeren. Weet je, als je voor die tijd alles controleert, dan kunnen ze er niet mee omgaan. Dus nee dat hebben we eigenlijk nooit gedaan, nooit iets geblokkeerd.” (Respondent 4)

De respondenten gaven aan dat ze een balans proberen te vinden tussen het controleren en waarschuwen voor risico's en het vertrouwen geven en de privacy van hun kinderen. De respondenten stelden dat dat nog niet altijd even makkelijk is. Wat wel opvalt is dat de meeste respondenten wel de toegangscode weten van de telefoons van hun kinderen en sommige ook de inloggegevens van de sociale mediaprofielen. Of ze deze ook gebruiken hangt dus af van het vertrouwen in het kind:

“Ik ken zijn code dus zou het zo kunnen lezen, maar ik heb het gevoel dat ik mijn kind kan vertrouwen, dus ik ga dat niet doen, omdat ik ook vind dat iemand recht heeft op zijn privacy.” (Respondent 1)

4.2.3 Mediawijsheid

Zoals Daneels en Vanwynsberghe (2017) in de theorie al aanhaalden is bij de respondenten ook terug te zien: Moeders zijn niet opgevoed met het internet en alle sociale mediakanalen die er nu zijn, waardoor ze vaak de continu veranderende digitale wereld niet kunnen bijhouden: “Maar ja het gaat (...) zo snel dat het af en toe wel lastig is om bij te houden” (Respondent 5). Binnen de respondenten zijn twee groepen te zien op het gebied van mediawijsheid. De eerste groep heeft weinig verstand van media, maar probeert zo goed en zo kwaad als het kan toch aan de basisinformatie te komen die zij nodig hebben bij de mediaopvoeding van hun kind. Deze groep heeft niet altijd de behoefte om zich heel erg te verdiepen in bepaalde aspecten van media. Zo gaf Respondent 1 aan over technische blokkades of controles: “Maar ja als je je daarin zou willen verdiepen dan kom je daar heus wel achter of als je rondvraagt, maarja ik heb daar gewoon geen interesse in.” Deze instelling komt vaak voor bij respondenten die weinig verstand hebben van media en echt moeite moeten doen om zich er in te verdiepen. Als ze het niet belangrijk genoeg vinden, gaan ze er ook minder tijd in steken.

De tweede groep weet er wat meer van omdat ze bijvoorbeeld werken in de IT-wereld, bij de recherche (politie), of als docent van een middelbare school. Door hun werk zitten ze dicht op de mediawereld die in de laatste jaren is ontstaan en hebben ze meer verstand van media. Op het moment dat de respondenten iets niet weten op het gebied van media zoeken ze deze informatie via drie groepen: kinderen, werk/collega's en/of via internet: “Ik vraag het meestal aan de oudste, soms Google ik wel eens iets, maar eigenlijk over het algemeen vraag ik alles aan mijn oudste zoon (...) Die installeert complete telefoons en alles wat we hebben” (Respondent 5). Maar je mediawijsheid voornamelijk laten afhangen van je kinderen vinden niet alle respondenten even slim, omdat je dan vaak niet meer geloofwaardig overkomt als je iets zegt over het mediagebruik: “9 van de 10 kinderen

zit de telefoon van hun moeder te installeren omdat mama niet weet hoe ze WhatsApp op der telefoon moet zetten, maar vervolgens zit mama wel in hun WhatsAppgesprek te lezen” (Respondent 11).

Van der Horst et al. (2016) stelde dat je als ouder moet laten merken dat je geïnteresseerd bent in het mediagebruik van je kinderen en dat dit zorgt voor een vorm van controle. Het laten installeren van apps door je kinderen geeft ze vertrouwen, maar kan dus ook een averechts effect hebben. Hier ging Respondent 11 verder door op moeders die WhatsApp controleren, terwijl ze zelf eigenlijk te weinig verstand hebben van media:

“Dan denk ik ja... de dingen die je moet weten, die weet je niet, want die gesprekken worden weggegooid of gearchiveerd en jij weet niet hoe je ze moet vinden. Dus je speelt een beetje verstopperijtje met jezelf dus ben ik eigenlijk wel van mening dat je erover moet blijven praten en het zoveel mogelijk open moet houden en als je dan nieuwsgierig bent om eens te kijken wat er allemaal besproken wordt op WhatsApp kun je het beter met zijn tweetjes doen.”

Mediawijsheid heeft ook te maken met in hoeverre de moeders weten wat de verschillende privacyinstellingen zijn en welke apps nu extra aandacht krijgen. De meeste respondenten weten wel of hun kinderen een open of gesloten profiel hebben op de verschillende sociale mediaplatformen, maar niet iedereen. Ze weten vaak wel of de jongeren contact hebben met onbekenden via bijvoorbeeld games of sociale media. Daarnaast hebben de meeste respondenten hun kinderen aangeleerd om de camera's van laptops af te plakken, al is dat nu door de onlinelessen in verband met de coronamaatregelen even losgelaten.

Naast mediawijsheid werd ook gevraagd wie verantwoordelijk is voor de mediaopvoeding van jongeren. Alle elf respondenten zijn het er over eens dat zij als ouders de meeste verantwoordelijkheid hebben over de mediaopvoeding van hun kinderen:

Kijk in eerste instantie toch de ouders, die moeten in ieder geval de basis leggen, net als in het normale leven. Ik denk dat je als ouders moet begrijpen dat sociale media een bepaalde levensvorm is, een onderdeel van het dagelijks leven, wat in onze jeugd er niet was, maar nu gewoon onlosmakend verbonden is en dat je dus net als bij alle andere dingen die bij het leven horen moet je daar een bepaalde basis voor leggen, over wat acceptabel is en wat niet acceptabel is. (Respondent 2).

Daarnaast vinden de meeste moeders dat school voor een gedeelte verantwoordelijk is. Dit heeft met name te maken dat de jongeren een groot gedeelte van hun tijd op school doorbrengen, maar ook groepsapps van school, apps die school gebruikt en sociale media-accounts van de scholen

waar foto's op worden geplaatst. Ook het belang van privacy die de school moet waarborgen wordt meerdere keren benoemd. Meerdere respondenten benoemden de informatieavonden die scholen vaak organiseren voor ouders, waarbij iemand van een instantie langskomt om iets over mediagebruik te vertellen en waar ouders vragen aan kunnen stellen. Opvallend is dat al deze respondenten zeggen dat ze dat heel goed vinden, maar zelf niet gaan, omdat ze vinden dat ze al genoeg kennis hebben of omdat dat toch niet relevant is voor hun kind:

Van school kwamen er natuurlijk wel vaak avonden, he dat je daar naartoe kon gaan, maar daar zijn we eigenlijk nooit naar toe geweest, want... het is nooit een heel belangrijk of een heel erg ding hier geweest, want we hebben nooit problemen meegemaakt. (Respondent 4)

Een enkeling van de respondenten vindt dat het kind zelf ook verantwoordelijk is: "Zij hebben ook der eigen verantwoordelijkheid en ze zijn ook op een leeftijd (14 & 18 jaar) dat ze die verantwoordelijkheid ook wel grotendeels kunnen nemen" (Respondent 3).

4.3 Internetrisico's

De derde deelvraag van dit onderzoek is: *Hoe kijken moeders naar internetrisico's in het algemeen?* De respondenten benoemden meerdere internetrisico's. In dit onderzoek wordt gekeken naar cyberpesten, het zien van pornografische beelden, het afspreken met onbekenden en het doorsturen van naaktfoto's of filmpjes (sexting) (SCP, 2011). De respondenten kwamen zelf als eerst met een aantal andere risico's. Meerdere benoemde de kans om verslaafd te raken aan media, voornamelijk aan gamen. Daarnaast werden fraude en andere financiële aspecten, zoals afpersing of phishingmailtjes als een risico van deze tijd bestempeld, maar ook virussen en hackers. Waar de respondenten voornamelijk bang voor zijn, zijn onbekenden die via chatberichten of sociale media contact maken met hun kinderen en dat deze mensen verkeerde bedoelingen hebben, zoals bijvoorbeeld afspreken, inpalmen, afpersen of bedreigen. Deze angst is er vooral omdat de respondenten stelden dat pubers een kwetsbare groep zijn:

Het grootste risico wat ik erin zie is dat dat ze ingepalmd worden door iemand, om wat voor reden dan ook, die naar je mond praat gewoon, die kan heel veel invloed uitoefenen en dat die persoon gewoon niet is wie die is. Dat is wel echt, zeker in de tijd dat ze het meest kwetsbaar zijn, een groot gevaar. (Respondent 2)

Dit is vanuit de theorie te verklaren volgens Berk (2014, zoals beschreven in Van der Horst et al., 2016), omdat pubers in een onzekere fase zitten waar veel dingen veranderen en ze op zoek gaan naar een eigen identiteit en zich ook seksueel ontwikkelen. Boyd (2008) benoemde eerder al dat

het in contact komen met onbekenden die niet altijd de beste bedoelingen hebben als een van de grootste risico's wordt gezien.

Een aantal respondenten benoemde de sociale druk die jongeren in deze tijd hebben een groot internetrisico. Dit is volgens de respondenten voornamelijk terug te zien bij meisjes en niet zozeer bij jongens, stelde onder andere Respondent 11: "Meisjes zijn van huis uit een stuk socialer, voelen ook meer sociale druk van hun omgeving. Jongens voelen ook wel sociale druk alleen op een hele andere manier dan dat meisjes dat hebben."

Sexting, het versturen van naaktfoto's of filmpjes, werd door meerdere respondenten direct of indirect genoemd als risico waar moeders hun kinderen voor proberen te waarschuwen. De respondenten benoemden het indirect ook wel als 'fouten waar ze later spijt van krijgen'. Deze angst komt vooral omdat volgens Boyd (2008) gebeurtenissen in de onlinewereld langer zichtbaar blijven en het verspreid kan worden over een grotere groep. Als jongeren nu iets doen, kan dit hun altijd achtervolgen: "Nou ik denk vooral dingen appen of foto's delen waar je later spijt van hebt (...) Dat is wel wat ik altijd verteld heb, weet je, je kan het niet meer weghalen, iedereen kan het zien" (Respondent 4).

Het zien van pornografische beelden wordt door de meeste respondenten niet gezien als een belangrijk risico van mediagebruik. Een aantal respondenten hebben wel een technische blokkade op televisie en/of computer die de meeste pornografische zenders of sites blokkeert waardoor de jongeren er zo min mogelijk mee in aanraking komen. Aan de andere kant benoemden veel respondenten dat het zien van pornografische beelden wel bij de puberteit hoort en dan met name bij jongens. Zij worden door de respondenten beschreven als nieuwsgierig en willen het gewoon een keer gezien hebben: "Ja ieder jongetje kijkt wel eens naar een pornoboekje of een pornosite, dat gebeurt gewoon (...) want wat ga ik tegenhouden?" (Respondent 6). Dit komt dus niet overeen met het onderzoek van het SCP (2011). Zij stelde dat het zien van pornografische beelden als een van de vier grootste internetrisico's wordt gezien.

4.4 Bespreekbaarheid risico's

Deelvraag 4 van dit onderzoek is: *Hoe praten moeders met hun kinderen over internetrisico's en dan specifiek kijkend naar sexting?* In dit onderzoek werd dus gekeken naar cyberpesten, het zien van pornografische beelden, het afspreken met onbekenden en het doorsturen van naaktfoto's of filmpjes (sexting). Moeders kunnen deze risico's op verschillende manieren bespreken en bespreekbaar houden. De vier eerder benoemde risico's worden door de respondenten op verschillende manieren besproken. Als eerste cyberpesten, hier wordt veel over gepraat en via twee kanten: zowel de kant om geen slachtoffer te worden en de kant om geen dader te worden:

(Jongste dochter) die heeft best wel een stevig karakter en als zij dan inderdaad met pesten..., ik weet wel dat zij een van de aanstichters kan zijn. (...) dat ik wel zeg van: joh wat jij doet kan wel iemands leven heel erg zuur maken. (Respondent 7)

Bij cyberpesten weten de respondenten vaak ook dat kinderen het soms niet zo bedoelden, maar dat via online berichten dingen anders over kunnen komen dan in de offlinewereld. Meerdere respondenten benoemden het nadeel dat je niet de reactie van de persoon aan wie je iets stuurt kan zien, er is veel minder interactie en je kan niet zien aan iemands lichaamstaal of wat je hebt gestuurd op de juiste manier overkomt:

Maar het hele pesten heb ik ook wel uitgelegd van het wordt wel heel makkelijk vanuit je beschutting, vanuit je eigen fort thuis, dingen op internet zetten en dan niet zien wat de uitwerking is. Het is bijna, en dat heb ik gezegd, het is bijna alsof je iemand al hebt doodgetrapt en gewoon doortrapt omdat je geen idee hebt of tie al dood is. (Respondent 6)

Ook de kant van het slachtoffer kwam aan bod bij de interviews. De respondenten probeerden hun kinderen vooral te leren hoe ze om moesten gaan met cyberpesten, dus dat ze naar iemand toe moeten gaan als dat gebeurt: “Ik vind het belangrijker dat ze weten waar ze moeten zijn, moet je bij je juf zijn, moet je bij je ouders zijn of moet je gewoon de persoon zelf confronteren, dat kan natuurlijk ook” (Respondent 6).

Over het internetrisico ‘het zien van pornografische beelden’ wordt binnen de gezinnen van de respondenten wel eens gepraat, maar dan vooral met de jongens. De moeders van meisjes hebben nog nooit meegemaakt dat hun kind op pornosites zat en daar wordt dus ook minder over gesproken. Wat hier wel opvalt is dat er voornamelijk achteraf wordt gepraat over porno. Het nadeel van deze sites is namelijk dat het vaak vervelende virussen met zich meebrengt, waardoor ouders vaak ook door de virussen erachter komen dat hun kind op pornosites heeft gekeken. Zoals Nikken (2013) al eerder benoemde, ondernemen ouders vaak pas actie nadat een incident gebeurd is bij hun eigen kind. Bij porno komt dat volgens de respondenten voornamelijk, omdat het voor moeders vaak beschamend is om over porno te praten met hun zonen en ze het vaak ook een beetje erbij vinden horen. Doordat de respondenten het er wel bij vinden horen, wordt er minder snel een taboe op geplakt: “Er was op sekssites gekeken weet je wel. Dus ik heb eventjes zo’n ballonnetje opgegooid en weet je gewoon even benoemen en dan is het goed” (Respondent 4).

Afspreken met onbekenden wordt door de respondenten als het grootste risico gezien en wordt daarom ook uitvoerig besproken. De moeders zien het als groot gevaar, vooral omdat je niet weet wie die persoon echt is en of deze geen kwade bedoelingen heeft. Het is voor de meeste respondenten dan ook een ‘no go’ om af te spreken met onbekenden. De kinderen worden regelmatig

gewaarschuwd, profielen worden afgeschermd en sommige respondenten legden uit dat als ze echt een keer iemand willen ontmoeten dat ze dat op een veilige manier moeten doen:

Dat je zorgt dat je altijd een volwassene bij hebt, zeker als je kind bent en als je volwassen bent dat het ten alle tijden in een openbare omgeving is. En niet thuis, dat soort dingen, dat je daar over nadenkt. (Respondent 11)

Bij het internetrisico sexting is bij meerdere respondenten het fenomeen ‘dat overkomt mijn kinderen niet’ te zien, maar dat betekent niet dat sexting niet wordt besproken binnen het gezin. Vaak wordt over sexting gesproken op een waarschuwend manier, voornamelijk door duidelijk te maken dat het niet verstandig is om naaktfoto’s of filmpjes door te sturen, het verbieden ervan: “Gewoon heel duidelijk laten merken van dat is gewoon helemaal niet slim, hoe verleidelijk misschien ook, gewoon niet doen” (Respondent 2). De respondenten spreken hun kinderen op het gebied van sexting alleen maar aan als slachtoffer, dus het voorkomen dat ze foto’s van zichzelf doorsturen. Het begeleiden van de kinderen om geen dader te worden en dus niet te vragen om foto’s of deze door te sturen naar mensen waarvoor deze niet bedoeld zijn, wordt niet besproken. Het voorkomen van ouderschap is dus niet terug te zien bij de respondenten.

Sexting wordt bij de respondenten voornamelijk besproken nadat iemand in de omgeving het heeft meegemaakt of als er op school aandacht aan wordt besteed. De respondenten zien deze gebeurtenissen als mooi opstapje om het met hun kinderen te bespreken, omdat het toch wordt gezien als een gevoelig onderwerp. Dit stelde Nikken (2013) al eerder dat ouders pas actie ondernemen als een incident is gebeurd bij hun eigen kind of iemand in de omgeving. Het moet eerst dichtbij komen voordat er wat wordt gedaan. Met pubers over seksualiteit praten wordt door de respondenten wel steeds meer ervaren als makkelijker, in vergelijking met vroeger, maar er zomaar over beginnen gebeurt minder. Ook berichten uit de media, zoals het nieuws of tv-programma’s die er aandacht aan besteden, bieden de ouders de mogelijkheid om met de kinderen over sexting te praten. De respondenten nemen dus voorbeelden uit de media of uit de omgeving over om het onderwerp sexting aan te kaarten bij hun kinderen en het zo bespreekbaar te maken:

Ze hebben een nichtje die allemaal naaktfoto’s heeft geplaatst, een hoop ellende heeft gehad. (...) Dus daarvan zijn ze zo geschrokken, dat ja, dat ze die fout zelf niet hoeven te maken en dat heb ik ook gelijk opengegooid. Van joh je nichtje heeft dat en dat gedaan, wat vind je er nou van? (Respondent 7)

Het bespreekbaar maken en houden van onderwerpen als sexting doen de respondenten dus voornamelijk door voorbeelden uit de omgeving of berichten uit de media. Deze dingen staan net wat verder af van de kinderen waardoor het gesprek open kan blijven en niet een vragenvuur wordt

waaruit moet blijken hoe een kind naar sexting kijkt. Doordat het over een ander persoon gaat dan het kind zelf, kan er volgens de respondenten makkelijker over gepraat worden. Daarnaast bespreken ze het tussendoor, ze gaan er niet speciaal voor zitten, want dan wordt het ongemakkelijk:

Vroeger zeiden ze altijd tussen de soep en de aardappels door gewoon af en toe even zo aan te vinken. Ik denk dat dat het beste werkt. Gewoon als het voorbij komt of er is iets gebeurd op mijn werk of ik heb van iemand iets gehoord dan vertel ik dat en dan heb ik mooi gelijk een bruggetje om daar weer iets over te zeggen (Respondent 4).

4.5 Sexting

Deelvraag 5 is: *Hoe kijken moeders specifiek naar het onderwerp sexting?* De elf respondenten van dit onderzoek zijn het gezamenlijk eens dat jongeren beter niet hun naaktfoto's door kunnen sturen naar anderen, omdat de gevolgen zo groot kunnen zijn. Een deel van de groep begrijpt wel waarom jongeren foto's naar elkaar sturen, het is spannend, verleidelijk en een onderdeel van hun seksuele ontwikkeling. Maar er zijn ook respondenten die juist het tegenovergestelde denken, dat het niet slim is, dat ze hopen dat haar kinderen wijs genoeg zijn om dat niet te doen, en zelfs een respondent die het dom vond: "Ja ik vind het ongelooflijk dom haha ik zou het zelf nooit doen maarja goed, ja ik hoop echt dat ik toch mijn kinderen zo slim opgevoed heb dat ze dat echt gewoon nooit zullen doen" (Respondent 5).

Twee van de elf respondenten vertelden dat een van de kinderen te maken heeft gehad met sexting. Bij een van de respondenten verstuurde de zoon een naaktfoto naar zijn toenmalige vriendin. Dit komt overeen met Naezer (2019) die stelde dat de meeste jongeren naaktfoto's sturen naar de persoon waarmee ze een romantische relatie hebben of naar vrienden. Bij de andere respondent verstuurde de zoon een onherkenbare naaktfoto naar een onbekende via sociale media. In beide gevallen is de foto niet verspreid in school of omgeving. Bij de jongen die het naar zijn vriendin had gestuurd was het wel duidelijk dat haar vriendinnen de foto ook hadden gezien. Respondent 10 vond het vooral heel heftig dat het gebeurde terwijl ze thuis waren en dat ze het niet door heeft gehad:

Hebben we niet gemerkt en dat is natuurlijk wel een heel triggie ding. Want ik zit er eigenlijk gewoon met mijn neus bovenop (...) het gebeurde op het moment dat wij gewoon koffie zaten te drinken. Ja dat is gewoon klote om het even zo te zeggen.

Wat de respondenten het grootste probleem vinden van sexting zijn de negatieve gevolgen ervan en voornamelijk de angst dat het altijd online blijft staan en het je altijd kan blijven achtervolgen. Volgens de respondenten wordt je door sexting heel kwetsbaar. Waar de respondenten hun kinderen ook voor proberen te waarschuwen is dat niemand op dat gebied te vertrouwen is: "Weet je, je kan nooit ervanuit gaan dat iemand die je nu vertrouwt dat je die over 2 jaar of 3 jaar

nog vertrouwt” (Respondent 4). Dit komt dus overeen met wat Best en Bogle (2014) stelden over dat ouders sexting voornamelijk zien als een maatschappelijk probleem dat leidt tot grote gevaren. Wat volgt is dat ouders sexting gaan afraden of verbieden, wat volgens Naezer (2019) jongeren de kans ontnemt om zich op seksueel gebied te ontwikkelen. Respondent 7 zag als enige dat sexting de moderne vorm van het dokkertje spelen van vroeger is, alleen zit er tussen dit en sexting een groot verschil, het ligt vast:

Ik zie het als een moderne versie van dokkertje spelen, wat wij vroeger deden. Want ja dat is vrij gezond dat je elkaar zo leert kennen, alleen nu (...) wordt het echt wel iets heftigs zeg maar. Terwijl voor je seksuele ontwikkeling is het wel heel goed. Het hoort er wel bij, alleen het probleem nu is dat het allemaal vast ligt en ja dat vind ik wel erg ja.

Uit onderzoek van Madigan et al. (2018) bleek dat tussen de 5 à 12% van de jongeren slachtoffer wordt van sexting die door wordt gestuurd naar mensen waar het niet voor is bedoeld. Ondanks dat het doorsturen van sexting vaker een positieve dan een negatieve uitkomst heeft, wordt er voornamelijk negatief over gesproken en heerst er een taboe op (ANS, 2019). Op de vraag of er een taboe heerst op sexting wordt wisselend gereageerd. Aan de ene kant vinden een aantal respondenten dat er genoeg aandacht wordt besteed aan sexting en dat er geen taboe op heerst: “Ik denk wel dat er behoorlijk wat over gesproken wordt hoor, ook in allerlei programma’s op tv en ja ik hoor het ook op de radio in interviews en in bladen” (Respondent 10). De andere helft van de respondenten vindt juist dat er veel te weinig over gepraat wordt, zowel in hun eigen kring als op grotere schaal:

Ja dat is het nieuwe ‘daar wordt niet overgepraat dingetje’, waar in de jaren 80 en 90 niet over seks werd gesproken is dit het nieuwe taboe dingetje. Er wordt niet over sexting gepraat dat mag niet, dat vieze woordje wat in de kast zit. (Respondent 11)

Ook scholen kunnen inspelen op sexting bij jongeren en hun hierin begeleiden, of juist informatieavonden organiseren voor ouders. Toch is hier niet altijd veel van terug te zien volgens de respondenten. De meeste weten eigenlijk niet echt of er aandacht wordt besteed aan het onderwerp sexting, of gaat er eigenlijk maar vanuit dat dat gebeurt: “Dat denk ik wel, maar ik heb niet gelijk zo van dat ik het wel eens in de studieboeken voorbij zie komen, maar mag toch hopen dat op de moderne school van tegenwoordig wel iets overgedaan of gezegd wordt” (Respondent 5). Dat de respondenten misschien niet precies weten wat scholen doen is gedeeltelijk te verklaren, omdat de meeste aangaven nooit naar dit soort informatieavonden te gaan. De scholen blijken vooral in te haken bij actuele gebeurtenissen in de omgeving of als een naaktfoto of filmpje wordt verspreid binnen de school. Dan worden er gesprekken gevoerd met de leerlingen en contact gelegd met de

ouders: “Ja dat is wel een keer gebeurd, maar dat is alweer een tijd geleden moet ik zeggen. Meestal als er iets gebeurd is, dat de scholen erop inhaken” (Respondent 9).

Bijna alle respondenten vinden dat er weinig aandacht wordt besteed aan sexting in de media. Ook stelden meerdere respondenten dat de media voornamelijk de negatieve kanten van sexting belichten en niet de positieve aspecten, zoals Respondent 11: “Kijk als het al eens voorbij komt, is het altijd in een negatieve context, ik denk niet dat het per definitie een negatief iets hoeft te zijn.” In de theorie werd al besproken dat ondanks dat het doorsturen van sexting vaker een positieve dan een negatieve uitkomst heeft, dit niet terug te zien is in onder andere de media. Volgens Valkenburg (2014) zijn de nieuwsberichten in de media over sexting overwegend negatief en gaan deze vooral over de ernstige gevolgen van sexting.

Sommige respondenten zien dat de media zich voornamelijk focussen op onderwerpen die lezers trekken: “Ja dat is toch wel heel vaak een stukje sensatie wat er tevoorschijn komt” (Respondent 4). Respondent 2 beschreef hoe gekleurd de media kan zijn, ook op het gebied van sexting:

Ik vind wel dat er veel meer aandacht aan besteed mag worden. Nu krijg je alleen maar hele extreme gevallen (...) net als (...) iemand die aangerand wordt: ja maar zo moet je ook niet gekleed gaan, ik vind het is allemaal heel gekleurd, terwijl het eigenlijk iets is waar je niet om vraagt. Je hebt ook gewoon je privacy, maar de media is überhaupt natuurlijk heel gekleurd dus dat is best lastig. Ik denk dat dat meer gebeurt als dat wij denken, maar dat het nog moeilijker is om daar mee naar buiten te komen.

De deelvraag: hoe kijken moeders specifiek naar sexting? wordt het best beantwoord door te kijken naar de reacties die ze gaven op de artikelen waarvan een gedeelte werd voorgelezen (Appendix C). Bij deze artikelen werd gevraagd naar de eerste reactie die de respondenten gaven op de artikelen waarbij het ging om het slachtoffer. Het grootste gedeelte van de respondenten deed overduidelijk aan victim blaming, oftewel het slachtoffer direct of indirect de schuld geven van wat hem of haar is overkomen. Powell en Henry (2014) beschreven dat slachtoffers van sexting verwijtende waarschuwingen krijgen, waarbij het lijkt alsof alleen de slachtoffers verantwoordelijk zijn voor wat er gebeurd is:

Ik denk dat als jij iets niet aanbied dat ze er niks mee kunnen doen. Ik denk dat op het moment dat je weet dat mensen met andere gedachtes achter die computer kunnen zitten, denk ik ook niet dat je aanbod moet creëren (...). Dus je kan wel zeggen de slachtoffers worden nog meer slachtoffer omdat ze het niet meer mogen doen. Ik denk dat je mensen zo wijs moet krijgen dat je het sowieso niet moet doen. (Respondent 3)

Of zoals Respondent 5 omschreef: “Ja toch een beetje een zielig of dom meisje of jongen denk ik ja. Ja te goed van vertrouwen en toch een beetje dom ja.” De andere respondenten waren iets genuanceerder, maar vonden toch ook dat de slachtoffers een aandeel hadden. Vaak werd daarna wel verteld dat de dader natuurlijk schuldig is en moet worden aangepakt, maar het slachtoffer werd dan toch regelmatig ook benoemd: “Het is naïef, maar begrijpelijk voor waarschijnlijk de persoon (...). Degene die fout was, was degene die het doorgestuurd heeft, niet diegene die het filmpje gemaakt heeft. Ja, je moet het niet doen, het is dom, maar niet fout” (Respondent 8).

4.6 Verschil jongens en meisjes

De laatste deelvraag van dit onderzoek is: *Wat is het verschil in mediaopvoeding van jongens en meisjes en specifiek kijkend naar sexting?* Zoals al eerder benoemd is er een verschil te zien in het mediagebruik tussen jongens en meisjes. Waarbij jongens voornamelijk gamen tijdens hun mediagebruik en meisjes meer bezig zijn met sociale media en het volgen van mensen online. Bij de algemene opvoeding is te zien dat binnen een gezin waar zowel jongens en meisjes zijn geen of nauwelijks verschil te zien is. Dit spreekt dus tegen wat uit eerder onderzoek van Fivush (1991) kwam, waarbij meisjes uitgebreider uitleg krijgen over het gedrag van andere mensen dan jongens. Ook Mesman en Vermeer (2017) stelden dat moeders bij jongens eerder het conflict uit de weg gaan dan bij meisjes. De respondenten proberen juist ieder kind op dezelfde manier op te voeden en de enige verschillen die gemaakt worden, hebben meestal te maken met het kind zelf, niet zozeer dat het een jongen of meisje is:

Ik merk dat ik bij (oudste zoon) er aardig op zit, maar dat ligt ook aan dat (oudste zoon) een heel laag IQ heeft, een hartstikke lieve jongen alleen ja die overziet zijn daden niet, dus ja dan moet je daar wel wat beter opzitten. En ja (jongste zoon) (...) die overziet dingen beter dus dan hoef ik daar minder op te letten (...) en (jongste dochter) die zit er een beetje tussenin en ja die moet ik ook wel iets meer in de gaten houden.” (Respondent 7)

Bij het vergelijken van gezinnen met alleen jongens of alleen meisjes is wel verschil te zien. Voornamelijk dat de dochters meer beschermd worden dan jongens, vooral op het gebied van alleen naar huis fietsen in het donker.

Bij mediaopvoeding worden meisjes meer gewaarschuwd op de gevaren dan jongens. Ook vinden de meeste respondenten het vrij normaal dat hun zoon contact heeft met onbekenden tijdens het gamen, terwijl contact met onbekenden via sociale media, wat voornamelijk meisjes doen, als gevaarlijker wordt gezien. Dat meisjes dus meer beperkt worden in hun mediagebruik komt overeen met wat Bauwens et al. (2009) benoemden. Meisjes worden door de respondenten over het algemeen als kwetsbaarder gezien, ze hebben een minder dikke huid en zijn gevoeliger en moeten daardoor meer beschermd worden dan jongens: “Ja is toch op een of andere manier kwetsbaarder, omdat het

een meisje is en zo.” (Respondent 5) en “Ja jongens hebben, over het algemeen, een iets dikkere huid” (Respondent 8).

Nikken en Pardoën (2010) benoemden dat bij meisjes moeders vaker beschermend zijn en dus eerder restricties geven. Dit is bij deze respondenten niet helemaal terug te zien, zowel de jongens als meisjes worden actief begeleid, gecontroleerd of dingen worden verboden. Ook worden zowel bij meisjes als jongens bepaalde sites of zenders geblokkeerd. Toch maken sommige respondenten onderscheid tussen jongens en meisjes, zoals Respondent 3:

Dus zeker (dochter) heb ik daar wel voor gewaarschuwd van luister eens: maak geen foto's van jezelf (...) geen pikante plaatjes, altijd er duidelijk op gehamerd (...) En daar ben ik wel heel duidelijk in geweest en ja voor (zoon) was ik daar niet zo bang voor dat hij dat zou doen haha.

Hoe de respondenten kijken naar internetrisico's is wel verschillend tussen de gezinnen. Respondenten die alleen maar jongens hebben zijn voornamelijk bang dat hun kind verslaafd raakt of dat het ergens op klikt waardoor virussen op de computer komen, hackers of financiële fraude. Daarnaast hebben deze moeders meer te maken met pornografische beelden. De respondenten met alleen maar meisjes zien meer problemen in het lastiggevallen worden door onbekenden en de sociale druk die sociale media met zich mee kunnen brengen. Bij de gezinnen met zowel jongens als meisjes maakten de respondenten zich vooral zorgen over het afspreken met onbekenden en sexting.

Ook op het gebied van begeleiden van de kinderen op internetrisico's is een verschil te zien tussen gezinnen met jongens, meisjes of gemengde gezinnen. Respondenten met alleen maar meisjes gaven aan dat ze hun kinderen begeleiden om geen slachtoffer te worden van risico's: “Begeleiden om geen slachtoffer te worden, dader ben ik totaal niet bang voor. Nee, dat zit niet in ze, gelukkig niet, dus daar hoef ik mij geen zorgen over te maken” (Respondent 2). Bij de gezinnen waar alleen maar jongens zijn, gaven de respondenten aan dat ze hun kinderen begeleiden om zowel geen dader, als geen slachtoffer te worden. Er is maar één respondent die aangaf dat ze haar jongens alleen opvoedt om geen slachtoffer te worden en niet begeleid om geen dader te worden. De respondenten die zowel jongens als meisjes hebben gaven aan dat ze alle kinderen begeleiden om geen slachtoffer en dader te worden:

Allebei, allebei! Ja weet je het verschil tussen slachtoffer en dader is eigenlijk meestal niet zo groot. Slachtoffer kan heel snel dader worden. Dus ik denk dat het belangrijk is dat ze allebei niet doen. Dat ze weten wat voor allebei de risico's zijn. (Respondent 3)

Het verschil tussen het beeld van slachtoffer en dader is bij het onderwerp sexting groot. Door middel van krantenartikel 1 (Appendix C) werd indirect gekeken naar het beeld wat

respondenten hadden bij iemand die slachtoffer is geworden van sexting. Hieruit bleek dat alle elf respondenten als eerst dachten aan een meisje als slachtoffer van sexting. Niet één respondent had meteen een beeld van een jongen als slachtoffer, pas als het onderwerp ‘geslacht’ besproken werd, benoemden sommige respondenten: “De eerste reactie is een meisje, maar aan de andere kant kan het net zo goed een jongen zijn” (Respondent 11).

Dat de respondenten eerder een beeld kregen van een meisje als slachtoffer is niet vreemd, omdat volgens Naezer (2019) de media zich vooral focussen op meisjes en moeders halen voorbeelden van sexting voornamelijk uit de media. Doordat de respondenten voornamelijk meisjes als slachtoffer zien van sexting, krijgen meisjes ook meer te maken met victim blaming. Jongens worden vooral weggezet als daders en worden niet gezien als slachtoffers van sexting. Volgens Hauska (2017) wordt ook in de media weinig gezegd over jongens die slachtoffer zijn. Hierdoor is het voor hen moeilijker om het aan iemand, zoals hun moeder, te vertellen, omdat er een nog groter taboe op heerst:

We meten nog steeds met twee maten (...) als er van een meisje uit komt dat ze een naaktfoto heeft gedeeld met haar vriendje en die zijn op internet terecht gekomen, dan is het oh dat kan je niet maken en dat moet je niet doen (...). En bij jongens gaat dat onder het tapijt en daar hoort niemand meer wat van. Dus daar wordt ook weer met twee mate gemeten en dat zou eigenlijk gewoon weg moeten, maarja dat is niet iets wat zomaar veranderd. Ik denk ook niet dat dat ooit gaat veranderen. Helaas... (Respondent 11)

De laatste vraag in dit onderzoek was of moeders een verschil maken tussen jongens en meisjes op het gebied van (media)opvoeding en dan specifiek kijkend naar sexting. De respondenten met alleen zonen dachten dat moeders van dochters een andere (media)opvoeding geven dan zij doen bij hun jongens. De respondenten met alleen jongens zien meisjes als kwetsbaarder en denken dat moeders van meisjes hun kind meer beschermd:

Ik heb het gevoel dat al die jongeren wel redelijk dezelfde regels krijgen, dezelfde ruimte krijgen, ook wat uitgaan betreft, maar ja je blijft toch een jongen aanmoedigen om het leven in te gaan en veel te proberen en meisjes temper je wat, ja je moet toch een beetje oppassen” (Respondent 6).

Dit is ook andersom te zien. Respondenten met alleen meisjes denken dat de opvoeding van jongens anders is, omdat zij denken dat jongens minder beschermd worden opgevoed en een andere rol hebben:

Ik denk dat ik toch meer denk in de slachtofferrol. En ik denk dat als je alleen maar jongens hebt dat je dan veel eerder geneigd bent om te denken dat als ze überhaupt al iets zouden doen, dat dat dan in een daderrol zou zijn. (Respondent 2)

Wat opvalt is dat de respondenten met zowel jongens als meisjes stelden dat zij geen verschil maken tussen hun zonen en dochters. Als er al verschil wordt gemaakt dan is dat op basis van leeftijd, karakter of gedrag: “Ik kijk meer naar de persoon, naar de karakters. Ik hoef (oudste dochter) en (jongste zoon) minder te waarschuwen dan die middelste twee. Gek ja ik kijk niet naar het geslacht, ik kijk meer naar hoe ze in het leven staan” (Respondent 7). Toch is wel te zien dat sommige indirect een verschil maken, zoals het controleren van de Instagram foto’s van dochter, maar niet van zoon. Een van de respondenten met twee zonen hoopt vooral dat er geen verschil gemaakt wordt tussen jongens en meisjes op basis van sexting:

Heel eerlijk, hoop ik eigenlijk niet. Want uiteindelijk je grondgedrag van wanneer ga je sexting doen en wanneer niet, zou in dezelfde inslag moeten zijn als voor jongens als voor meisjes. Je moet op dezelfde manier een keer over nadenken van goh wanneer wil ik dat en waarom en waarom niet? (Respondent 11)

4.7 Conclusie resultaten

Het mediagebruik van de respondenten kan beschreven worden als voornamelijk tv/Netflix kijken en het gebruiken van WhatsApp, Facebook en/of Instagram. Het mediagebruik van de jongeren ziet er meer uit als gamen en sociale media als WhatsApp, Instagram, Snapchat en TikTok. Het verschil tussen jongens en meisjes is voornamelijk terug te zien in dat jongens meer gamen en meisjes meer gebruik maken van sociale media. De respondenten gebruiken een open opvoeding, een combinatie van regels met ruimte en kijken ook naar de opvoeding die zij zelf hebben gehad als kind. Meisjes worden over het algemeen meer beschermd opgevoed dan jongens. Bij mediaopvoeding komen alle strategieën aan bod, de één (actieve begeleiding) meer dan de ander (technische blokkades). Bij meisjes wordt meer gewaarschuwd dan bij jongens. De mediawijsheid van moeders krijgen zij via werk, eigen kinderen of internet. De respondenten vinden zichzelf voornamelijk verantwoordelijk voor de mediaopvoeding van hun kinderen, maar vinden ook dat school een verantwoordelijkheid heeft. Het afspreken met onbekenden wordt gezien als het gevaarlijkste risico. Daarnaast worden meisjes vooral begeleid om geen slachtoffer te worden van risico’s en jongens om zowel geen slachtoffer, als geen dader te worden. Bij sexting is bij alle respondenten victim blaming te zien, en zien de respondenten de meisjes als slachtoffers. Er is dus bij meerdere concepten een verschil te zien tussen jongens en meisjes.

5. Conclusie

In dit onderzoek is gekeken naar het verschil in (media)opvoeding die moeders van middelbare scholieren geven tussen jongens en meisjes en dan specifiek gericht op sexting. Door middel van kwalitatieve interviews met 11 moeders van middelbare scholieren is de benodigde data verzameld. De belangrijkste bevindingen van dit onderzoek worden besproken en er wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag: *In hoeverre verschillen de strategieën die moeders van middelbare scholieren in hun (media)opvoeding gebruiken voor jongens en meisjes, en dan specifiek kijkend naar sexting?* Tot slot wordt gekeken naar de mogelijke beperkingen van dit onderzoek en de mogelijkheden voor vervolgonderzoek.

5.1 Conclusie

Vanuit de deelvragen kunnen er verschillende conclusies getrokken worden. Kijkend naar deelvraag 1: *Hoe ziet het mediagebruik van de moeders en hun kinderen eruit?* kan geconcludeerd worden dat het verschil tussen het mediagebruik van de moeders en kinderen groot is. Waar de moeders voornamelijk de tijd die zij besteden aan media vullen met tv/Netflix kijken, zijn jongeren meer bezig met gamen en sociale media. Ook is er een verschil te zien bij het sociale media gebruik. Jongeren gebruiken voornamelijk Snapchat, TikTok, YouTube en Instagram, terwijl de moeders meer bezig zijn met Facebook. Instagram hebben ze pas net ontdekt. Dit verschil in sociale media gebruik komt overeen met het beeld wat Newcom (2019) schetst, alleen blijkt dat moeders ook steeds meer gebruik maken van Instagram. Tot slot kan geconcludeerd worden dat jongens verschillen in mediagebruik van meisjes. Dat jongens vooral gamen en meisjes voornamelijk bezig zijn met sociale media kwam al eerder naar voor in onderzoek van Duursma et al. (2016).

De tweede deelvraag: *Wat voor (media)opvoedingsstrategieën gebruiken de moeders en voelen zij zich gekwalificeerd genoeg om hun kinderen mediaopvoeding te geven?* kan op drie punten worden besproken. Als eerste maken moeders gebruik van drie van de vier opvoedstijlen van Özgür (2016). De Laissez-faire opvoedingsstijl waarbij ouders bijna geen ondersteuning of begeleiding bieden aan hun kinderen (Maccoby, 1992, zoals beschreven in Özgür, 2016) is niet terug te zien in het onderzoek. Dit was te verwachten, omdat deze stijl neigt naar verwaarlozing van de kinderen. De moeders maken vooral gebruik van de gezaghebbende opvoedstijl met wat aspecten van de autoritaire stijl. Dit is voornamelijk om structuur te bieden en regels te stellen. Wat ook opviel is dat de moeders kijken naar wat voor opvoeding zij zelf hebben gehad en wat zij hier wel of niet van willen meenemen in de opvoeding van hun kinderen. Ten tweede kan bij de mediaopvoeding van de moeders geconcludeerd worden dat de zes verschillende strategieën allemaal voor een gedeelte gebruikt worden door de respondenten. Voornamelijk de actieve begeleiding wordt gebruikt, maar de meesten moeders doen ook aan supervisie en restrictieve begeleiding om de jongeren op te voeden op het gebied van media. Ten derde is de kennis over media niet altijd optimaal van moeders en vaak

vragen ze dingen die ze niet weten aan de kinderen, aan collega's op het werk of ze zoeken het via het internet op. Het niet alles weten op het gebied van media heeft voornamelijk te maken met de interesses van de moeders. Dit is al te zien in het mediagebruik van de moeders en de kinderen, deze verschillen op meerdere vlakken van elkaar, waardoor de moeders niet altijd weten waar de jongeren mee bezig zijn. Moeders vinden dat de ouders verantwoordelijk zijn voor de mediaopvoeding van de jongeren, maar dat scholen ook een bijdrage moeten leveren.

Als wordt ingegaan op hoe moeders kijken naar internetrisico's in het algemeen (deelvraag 3) kan afgeleid worden dat de grootste angst van de moeders is dat de kinderen afspreken met onbekenden. Bij moeders is de angst op contact met onbekenden groter bij meisjes dan bij jongens. Jongens hebben daardoor ook meer contact met onbekenden, bijvoorbeeld via games. Het bespreekbaar houden van internetrisico's en dan specifiek kijkend naar sexting (deelvraag 4) wordt voornamelijk gedaan aan de hand van voorbeelden uit de omgeving of uit de media, zoals het nieuws. Moeders van meisjes begeleiden de kinderen vooral om geen slachtoffer te worden. De respondenten met zonen of respondenten met zowel jongens als meisjes begeleiden hun kinderen zowel om geen slachtoffer te worden als om geen dader te worden.

Bij de vijfde deelvraag: *Hoe kijken moeders specifiek naar het onderwerp sexting?* kan gesteld worden dat moeders angstig naar het onderwerp sexting kijken, maar het ook zien als dom of naïef. Daarnaast stellen de meeste respondenten dat ze ervan uitgaan dat hun kinderen niet aan sexting doen. Er heerst een taboe op sexting en de media besteden voornamelijk aandacht aan de negatieve en extreme gevallen. Het beeld dat de moeders hebben, is dat meisjes slachtoffer zijn van sexting en de jongens voornamelijk de daders. Doordat meisjes vooral gezien worden als slachtoffer hebben zij ook meer te maken met victim blaming. De moeders geven vaak verwijtende waarschuwingen, waarbij het lijkt alsof alleen het slachtoffer verantwoordelijk is voor wat er is gebeurd.

Op het gebied van deze besproken concepten zijn op meerdere vlakken verschillen te zien tussen jongens en meisjes (deelvraag 6). Bij opvoeding in het algemeen worden meisjes beschermd opgevoed, zoals het niet alleen in het donker naar huis fietsen. Bij mediaopvoeding worden meisjes meer gewaarschuwd, vooral op het gebied van contact met onbekenden. Specifiek kijkend naar sexting is er veel verschil, omdat het beeld van de rol van jongens heel anders is dan meisjes, waardoor hier ook anders op ingespeeld wordt.

De centrale onderzoeksvraag luidt: *In hoeverre verschillen de strategieën die moeders van middelbare scholieren in hun (media)opvoeding gebruiken voor jongens en meisjes, en dan specifiek kijkend naar sexting?* Kijkend naar de eerdere literatuur kon verwacht worden dat moeders van middelbare scholieren een verschil maken tussen hoe zij jongens en meisjes opvoeden op het gebied van media. Dit is voor een groot gedeelte terug te zien bij de afgenomen interviews. Meisjes gebruiken media op een andere manier dan jongens en worden dus ook op een andere manier begeleid. Toch is er niet een groot verschil te zien op dit gebied. Moeders van alleen dochters geven

aan dat zij denken dat zij een andere opvoeding geven dan moeders met alleen zonen. Dit is ook terug te zien bij moeders met alleen zonen. Beide groepen verwachten dat moeders met alleen dochters hun kinderen beschermd opvoeden, omdat zij sneller gezien worden als slachtoffer, zowel in de offline- als in de onlinewereld. Moeders die zowel jongens en meisjes hebben stellen juist dat ze geen verschil maken op basis van geslacht, maar juist op basis van het karakter van het kind of de leeftijdsverschillen.

Kijkend naar sexting is het verschil tussen jongens en meisjes groter. Meisjes worden nog altijd gezien als de slachtoffers van sexting en dus ook op die manier begeleid door de moeders uit dit onderzoek. Daarbij wordt dus geen rekening gehouden met het feit dat meisjes net zo goed naaktfoto's van anderen kunnen doorsturen, zij worden hier dus niet op gewezen. Bij jongens gebeurt juist het tegenovergestelde, zij worden minder snel gezien als slachtoffer van sexting, waardoor zij minder gewaarschuwd worden door de moeders en dus ook minder worden begeleid. De media leveren hier ook een bijdrage aan, omdat zij een negatief beeld weergeven van sexting en omdat bijna alle publicaties gaan over meisjes die slachtoffer zijn, is het voor jongens nog moeilijker om naar buiten te komen als slachtoffer.

5.2 Discussie

Hoewel maatregelen zijn getroffen om de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek zo hoog mogelijk te maken, bevat deze studie ook beperkingen. Voor dit onderzoek zijn 11 interviews afgenomen met moeders van middelbare scholieren over hun ervaringen op het gebied van media(opvoeding) en de risico's die hierbij komen kijken. Door het gevoelige onderwerp, namelijk sexting, is er extra veel aandacht besteed aan de vertrouwensband tussen de respondenten en de interviewer, door ze op hun gemak te stellen en vrijuit te laten praten. Hierdoor werd in sommige gevallen wat afgeweken van het onderwerp en was het moeilijker om door te vragen. Dit was vooral te wijten aan de open vraagstelling. Er is bij dit onderzoek aandacht besteed aan de ervaringen van de moeders, maar niet aan die van de middelbare scholieren. Voor vervolgonderzoek is het interessant om naar beide kanten te kijken en deze te vergelijken met elkaar.

Ondanks dat de resultaten uit dit onderzoek voor het grootste gedeelte overeenkomen met de conclusies uit eerdere onderzoeken, betekent het niet dat moeders daadwerkelijk zonen anders opvoeden dan dochters op het gebied van media. Dit komt omdat de sample van 11 personen daar te klein voor is om harde uitspraken over te doen. De validiteit van dit onderzoek is dus enigszins beperkt doordat er maar een kleine groep respondenten is. Om toch iets te kunnen zeggen over dit onderwerp is geprobeerd een zo divers mogelijke groep moeders samen te stellen, waardoor de kans dat bij een grotere groep respondenten dezelfde resultaten uitkomen groter is. De 11 interviews zijn afgenomen aan de hand van een topiclijst en de verzamelde data is daarna gecodeerd aan de hand van het drie-stappenplan van Boeije (2010). Dit is gedaan om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te

bevorderen. Zo kon de onderzoeker de data zo min mogelijk beïnvloeden, al is dit bij kwalitatief onderzoek nooit helemaal te voorkomen.

De betrouwbaarheid van een onderzoek is ook afhankelijk van factoren waar de onderzoeker geen invloed op heeft. Het uitbreken van het coronavirus en de intelligente lockdown die hierop volgde in Nederland heeft waarschijnlijk invloed gehad op het onderzoek. Met name omdat het hele gezin vaak thuis zat, de kinderen niet meer naar school gingen en dit zowel het mediagebruik van ouders als kinderen beïnvloedde. Het is dus mogelijk dat de herhaalbaarheid en daarmee de betrouwbaarheid van dit onderzoek niet optimaal zijn, in verband met de externe factoren. Wel is hier zoveel mogelijk rekening mee gehouden en duidelijk gemaakt dat er gekeken moest worden naar normale dagen waar het coronavirus nog geen invloed had op het dagelijks leven.

Dit onderzoek heeft een beeld geschetst hoe moeders van middelbare scholieren hun kinderen op verschillende manieren opvoeden, onder andere op het gebied van mediagebruik. Daarnaast is er geschetst hoe er gedacht wordt over sexting door moeders en hoe dit wordt weergegeven in de media. Sexting wordt nog steeds vooral negatief gezien door moeders van middelbare scholieren. Dit onderzoek draagt bij aan het bespreekbaar maken van sexting en hoe hier verschil in wordt gemaakt tussen jongens en meisjes. Door het verschil tussen jongens en meisjes aan te kaarten, kan hier rekening mee gehouden worden door onder andere instanties die voorlichting geven op middelbare scholen. Doordat meisjes alleen als slachtoffer worden gezien, worden zij niet gewezen op de schadelijke effecten van het doorsturen. Zij worden niet begeleid om geen dader te worden, terwijl meisjes ook naaktfoto's van andere doorsturen zonder dat deze persoon dat wil. Bij jongens is het omgekeerd, zij worden niet gezien als slachtoffer. Doordat jongens geen voorbeelden van mannelijke slachtoffers voorbij zien komen, zullen zij minder snel om hulp vragen. Door dit onderzoek kan er dus rekening gehouden worden met het feit dat zowel jongens als meisjes dader en slachtoffer kunnen zijn van sexting en dat zij hier beiden in begeleid moeten worden. Door ouders duidelijk te maken van dit feit, bijvoorbeeld door voorlichtingen voor ouders op scholen aan te passen en meer aandacht te besteden aan de andere kant van sexting in de media, kunnen zij hun kinderen beter begeleiden.

Literatuurlijst

- ANS. (2019, 10 april). 'We moeten op een positievere manier over sexting gaan praten'. *Algemeen Nijmeegs Studentenblad*. Verkregen op 6 februari, 2020, van <https://ans-online.nl/wetenschap/we-moeten-op-een-positievere-maniër-over-sexting-gaan-praten/>
- Baneke, I. (2017, 6 februari). Ouders doe niet te krampachtig over sexting. *Trouw*. Verkregen op 11 januari, 2020, van <https://www.trouw.nl/nieuws/ouders-doe-niet-te-krampachtig-over-sexting~b7e48810/>
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907. doi:10.2307/1126611
- Bauwens, J., Pauwels, C., Lobet-Maris, C., Poulet, Y., & Walrave, M. (2009). *Cyberteens, cyberrisks, cybertools: Tieners en ICT, risico's en opportuniteiten*. Gent: Academia Press.
- Best, J., & Bogle, K. A. (2014). *Kids gone wild: From rainbow parties to sexting, understanding the hype over teen sex*. New York, NY: New York University press.
- Blum-Ross, A., Donoso, V., Dinh, T., Mascheroni, G., O'Neill, B., Riesmeyer, C., & Stoilova, M. (2018). *Looking forward: Technological and social change in the lives of European children and young people: Report for the ICT coalition for children online*. Brussel: ICT Coalition.
- Boeije, H. R. (2010). *Analysis in qualitative research*. Londen: SAGE Publications.
- Boyd, D. (2008). Why youth love social network sites: The role of networked publics in teenage social life. In D. Buckingham (Ed.), *Youth, Identity, and Digital Media* (pp. 119-142). Cambridge: mitPress.
- Boyd, D. (2014). *It's complicated: The social lives of networked teens*. Londen: Yale University Press.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. doi:10.1191/1478088706qp063oa
- Bretherton, I. (2010). Fathers in attachment theory and research: A review. *Early Child Development and Care*, 180(1), 9-23. <https://doi.org/10.1080/03004430903414661>
- Broom, A., Hand, K. & Tovey, P. (2009). The role of gender, environment and individual biography in shaping qualitative interview data. *International Journal of Social Research Methodology*, 12(1), 51-65. doi:10.1080/13645570701606028
- Bryman, A. (2016). *Social research methods*. New York, NY: Oxford University Press.
- Burkett, M. (2015). Sex(t) talk: A qualitative analysis of young adults' negotiations of the pleasures and perils of sexting. *Sexuality & Culture*, 19, 835-863. doi:10.1007/s12119-015-9295-0
- Cankaya, S., & Odabasi, H. (2009). Parental controls on children's computer and internet use. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1105-1109. doi:10.1016/j.sbspro.2009.01.19

- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2015). *Moeder doet meer aan opvoeding ook als ze werkt*. (CBS). Verkregen via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/41/moeder-doet-meer-aan-opvoeding-ook-als-ze-werkt>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019). *ICT, kennis en economie*. (CBS). Verkregen via <https://longreads.cbs.nl/ict-kennis-en-economie-2019/>
- Chen, L., & Shi, J. (2019). Reducing harm from media: A meta-analysis of parental mediation. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 96(1), 173-193. <https://doi.org/10.1177/2F1077699018754908>
- Clancy, E. M., Klettke, B., & Hallford, D. J. (2019). The dark side of sexting: Factors predicting the dissemination of sexts. *Computers in Human Behavior*, 92, 266-272. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.11.023>
- Collier, K. M., Coyne, S. M., Rasmussen, E. E., Hawkins, A. J., Padilla-Walker, L. M., Erickson, S. E., & Memmott-Elison, M. K. (2016). Does parental mediation of media influence child outcomes? A meta-analysis on media time, aggression, substance use, and sexual behavior. *Developmental Psychology*, 52(5), 798-812. <https://doi.org/10.1037/dev000010>
- Coyne, S. M., Radesky, J., Collier, K. M., Gentile, D. A., Linder, J. R., Nathanson, A. I., Rasmussen, E. E., Reich, S. M., & Rogers, J. (2017). Parenting and digital media. *Pediatrics*, 140(2), 112-116. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-1758N>
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Crofts, T., Lee, M., McGovern, A., & Milivojevic, S. (2015). *Sexting and young people*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Daneels, R., & Vanwynsberghe, H. (2017). Mediating social media use: Connecting parents' mediation strategies and social media literacy. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 11(3), artikel 5. <https://doi.org/10.5817/CP2017-3-5>
- De Bruin, L. (2012). *De invloed van ouders en peers op het risicogedrag van Nederlandse adolescenten op het internet*. (Masterthesis). Universiteit Antwerpen, Antwerpen.
- De Graaf, H., & Kerstens, J. (2015). Ervaringen van jongeren met seksualiteit op internet: resultaten van het onderzoek Jeugd & Cybersafety. *Tijdschrift voor Jeugdgezondheidszorg*, 47, 87-91. doi:10.1007/s12452-015-0024-8
- De Graaf, H., Van den Borne, M., Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25^e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Utrecht: Eburon.
- De Haan, J., & Pijpers, R. (2010). Kinderen online. In J. de Haan & R. Pijpers (Red.), *Contact!* (pp. 11-24). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- De Vreede, J. (2015, 7 april). Vier op de tien jongeren wordt online seksueel benaderd. *Algemeen Dagblad*. Verkregen op 7 februari, 2020, van <https://www.ad.nl/binnenland/vier-op-tien-jongeren-wordt-online-seksueel-benaderd~aee95910/>

- Dejonckheere, P. (2017). *Internetgebruik bij kinderen en jongeren*. Verkregen via <https://lirias.kuleuven.be/1717355?limo=0>
- Döring, N. (2014). Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting? *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 8(1), artikel 9. <https://doi.org/10.5817/CP2014-1-9P2014-1-9>
- Duerager, A. & Livingstone, S. (2012). *How can parents support children's internet safety?* Londen: EU Kids Online.
- Duursma, E., Meijer, A., & De Bot, K. (2016). The impact of home literacy and family factors media use among Dutch preteens. *J Child Fam Stud*, 26, 612-622. doi:10.1007/s10826-016-0584-5
- Endendijk, J. J., Derks, B., & Mesman, J. (2018). Does parenthood change implicit gender-role stereotypes and behaviors? *Journal of Marriage and Family*, 80, 61-79. doi:10.1111/jomf.12451
- Ferguson, C. J. (2010). Blazing angels or resident evil? Can violent video games be a force for good? *Review of General Psychology*, 14(2), 68-81. doi:10.1037/a0018941
- Fivush, R. (1991). Gender and emotions in mother-child conversations about the past. *Journal of Narrative and Life History*, 4, 325-341. Verkregen via <https://www.jbe-platform.com/content/journals/10.1075/jnlh.1.4.04gen>
- Grubb, A., & Turner, E. (2012). Attribution of blame in rape cases: A review of the impact of rape myth acceptance, gender role conformity and substance use on victim blaming. *Aggression and Violent Behavior*, 17(5), 443-452. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.06.002>
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field methods*, 18(1), 59-82. <https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Hauska, C. (2017). *Hoe Nederlandse media sexting behandelen*. (Masterthesis). Leiden: Universiteit Leiden.
- Jansz, J., & Nikken, P. (2010). Games. In J. de Haan & R. Pijpers (Red.), *Contact!* (pp. 29-52). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Jellema, B. (2017). Geef jongens anders les dan meisjes. *EenVandaag*. Verkregen op 22 januari, 2020, van <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/geef-jongens-anders-les-dan-meisjes/>
- Kijkwijzer. (z.d.). *PEGI: Wees wijs met games*. Verkregen op 24 mei, 2020, van <https://www.kijkwijzer.nl/pegi>
- Kuiper, R. (2018, 16 februari). Genderneutraal opvoeden: 'Er zijn meer smaken dan alleen Barbie of Ken'. *De Volkskrant*. Verkregen op 6 februari, 2020, van <https://www.volkskrant.nl/de-gids/genderneutraal-opvoeden-er-zijn-meer-smaken-dan-alleen-barbie-of-ken~b5df32f3/>
- Livingstone, S. (2002). *Young people and new media*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Livingstone, S., & Blum-Ross, A. (2019). Parents' role in supporting, brokering or impeding their children's connected learning and media literacy. *Cultural Science Journal*, 11(1), 68-77. <https://doi.org/10.5334/csci.124>
- Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 581-599. doi:10.1080/08838150802437396
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A., Folkvord, F. (2017). Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication*, 67(1), 82-105. <https://doi.org/10.1111/jcom.12277>
- Machimbarrena, J. M., Calvete, E., Fernández-González, L., Álvarez-Bardón, A., Álvarez-Fernández, L., & González-Cabrera, J. (2018). Internet risks: An overview of victimization in cyberbullying, cyber dating abuse, sexting, online grooming and problematic internet use. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15, 2471-2486. doi:10.3390/ijerph15112471
- Madigan, S., Ly, A., Rash, C. L., Van Ouytsel, J., & Temple, J. R. (2018). Prevalence of multiple forms of sexting behavior among youth: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Pediatr*, 172(4), 327-335. doi:10.1001/jamapediatrics.2017.5314
- Mathiesen, K. (2013). The internet, children, and privacy: The case against parental monitoring. *Ethics and Information Technology*, 15, 263-274. doi:10.1007/s10676-013-9323-4
- Mediaopvoeding. (z.d.). *Wat is mediaopvoeding?* Verkregen op 24 maart, 2020, van <https://www.mediaopvoeding.nl/wat-is-mediaopvoeding/>
- Mendoza, K. (2009). Surveying parental mediation: connections, challenges and questions for media literacy. *Journal of Media Literacy Education*, 1, 28-41. Verkregen via <https://digitalcommons.uri.edu/jmle/vol1/iss1/3/>
- Mesman, J. & Vermeer, M. (2017). Vaders en moeders als opvoeders van jongens en meisjes. In M. H. van IJendoorn & L. van Rosmalen (Red.), *Pedagogiek in beeld: Een inleiding in de pedagogische studie van opvoeding, onderwijs en hulpverlening*. (pp.115-126). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Mori, C., Cooke, J. E., Temple, J. R., Ly, A., Lu, Y., Anderson, N., Rash, C., & Madigan, S. (2020). The prevalence of sexting behaviors among emerging adult: A meta-analysis. *Archives of Sexual Behavior*, 49, 1103-1119. <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01656-4>
- Naezer, M. (2019). Jongeren, sexting en seksueel grensoverschrijdend gedrag. *BijBlijven*, 35, 93-99. <https://doi.org/10.1007/s12414-019-0057-z>
- Newcom. (2019). *Social media onderzoek 2018*. Verkregen op 13 mei, 2020, van <https://www.nubium.nl/blog/de-meest-populaire-social-medi/>
- Nikken, P. (2009). *Ouders over het internet en hun kind*. Den Haag: Stichting Mijn Kind Online en Motivaction.

- Nikken, P. (2013). *Media-risico's voor kinderen: Een verkenning*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Nikken, P. (2016). Vragen en ondersteuningsbehoefte bij de mediaopvoeding door ouders van jonge kinderen. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 44(1), 4-23. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Nikken, P. (2017). Parental mediation of media. In P. Rössler, C. A. Hoffner, & L. van Zoonen (Eds). *The International Encyclopedia of Media Effects* (pp. 1-13).
<https://doi.org/10.1002/9781118783764.wbieme0204>
- Nikken, P., & Jansz, J. (2014). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learning, Media and Technology*, 39(2), 250-266.
<https://doi.org/10.1080/17439884.2013.782038>
- Nikken, P., & Pardoën, J. (2010). Mediaopvoeding. In J. de Haan & R. Pijpers (Red.), *Contact!* (pp. 201-219). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- NOS. (2017). *1 op de 15 jongeren online uit de kleren*. Verkregen op 11 januari, 2020, van <https://nos.nl/artikel/2156744-1-op-de-15-jongeren-online-uit-de-kleren.html>
- Notten, N. (2013). Risicogedrag en het wereldwijde web: De invloed van gezin en samenleving op het online risicogedrag van adolescenten vanuit een Europees perspectief. *Mens & Maatschappij*, 88(4), 350-374. doi:10.5117/MEM2013.4.NOTT
- Notten, N., & Nikken, P. (2016). Boys and girls taking risks online: A gendered perspective on social context and adolescents' risky online behaviour. *New Media & Society*, 18(6), 966-988.
doi:10.1177/1461444814552379
- Noy, C. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International Journal of social research methodology*, 11(4), 327-344.
<https://doi.org/10.1080/13645570701401305>
- Opdenakker, R. (2006). Advantages and disadvantages of four interview techniques in qualitative research. *Forum: Qualitative Social Research*, 7(4). <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-7.4.175>
- Özgür, H. (2016). The relationship between internet parenting styles and internet usage of children and adolescents. *Computers in Human Behavior*, 60, 411-424.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2016.02.081>
- Plochg, T., & Van Zwieten, M. C. B. (2007). Kwalitatief onderzoek. In T. Plochg & Juttmann, R. E. (Red.), *Handboek gezondheidszorgonderzoek* (pp. 77-93). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Powell, A., & Henry, N. (2014). Blurred lines? Responding to 'sexting' and gender-based violence among young people. *Children Australia*, 39(2), 119-124. doi:10.1017/cha.2014.9
- Raad voor Cultuur (2005). *Wat is mediawijsheid?* Verkregen via <https://www.mediawijsheid.nl/veelgestelde-vraag/wat-is-mediawijsheid/>

- Riksen-Walraven, M. (2004). Pedagogische kwaliteit in de kinderopvang: Doelstellingen en kwaliteitscriteria. In M. H. van IJzendoorn, L. W. C. Tavecchio & M. Riksen-Walraven (Red.), *De kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Ringrose, J., & Harvey, L. (2015). Boobs, back-off, six packs and bits: Mediated body parts, gendered reward, and sexual shame in teens' sexting images. *Continuum*, 29(2), 205-217. <https://doi.org/10.1080/10304312.2015.1022952>
- Ringrose, J., Harvey, L., Gill, R., & Livingstone, S. (2013). Teen girls, sexual double standards and 'sexting': Gendered value in digital image exchange. *Feminist Theory*, 14(3), 305-323. doi:10.1177/1464700113499853
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2011). *Kinderen en internetrisico's: EU Kids Online, onderzoek onder 9-16-jarige internetgebruikers in Nederland*. Den Haag: SCP.
- Spooner, K., & Vaughn, M. (2016). Youth sexting: A legislative and constitutional analysis. *Journal of School Violence*, 15(2), 213-233. <https://doi.org/10.1080/15388220.2014.974245>.
- Steffens, W. (2019). *(Weg)wijs in de digitale wereld*. Verkregen via <https://www.kinderopvangtotaal.nl/magazine-artikelen/wegwijs-in-de-digitale-wereld/>
- Stichting Ideële Reclame. (2017). *Laat jij jouw jongen genoeg jongen zijn?* (SIRE). Verkregen op 20 januari, 2020, via <https://sire.nl/campagnes/laat-jij-jouw-jongen-genoege-jongen-zijn/>
- Stoop, M. (2015). *Hoer vs Hunk: Tiernermeisjes framen sexting*. (Masterthesis). Leiden: Universiteit Leiden.
- Symons, K., Ponnet, K., Walrave, M., & Heirman, W. (2017). A qualitative study into parental mediation of adolescents' internet use. *Computers in Human Behavior*, 73, 423-432. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.04.004>
- Temple, J. R., & Choi, H. J. (2014). Longitudinal association between teen sexting and sexual behavior. *Pediatrics*, 134(5), 1287-1292. doi:10.1542/peds.2014-1974
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B. & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on internet use of primary schoolchildren. *Computers & Education*, 55, 454-464. doi:10.1016/j.compedu.2010.02.009
- Valkenburg, P. M. (2014). *Schermgaande jeugd: Over jeugd en media*. Amsterdam: Prometheus.
- Valkenburg, P. M., Piotrowski, J. T., Hermanns, J., & De Leeuw, R. de (2013). Developing and validating the perceived parental media mediation scale: A self-determination perspective. *Human Communication Research*, 39(4), 445-469. <https://doi.org/10.1111/hcre.12010>
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *Journal of Adolescent Health*, 48, 121-127. doi:10.1016/j.jadohealth.2010.08.020
- Vandoninck, S., & d'Haenens, L. (2012). *Over- of onderrapportering bij onderzoek naar internetrisico's*. Leuven: Etmaal van de Communicatiewetenschap.

- Vanwesenbeeck, I., Ponnet, K., Walrave, M., & Van Ouytsel, J. (2018). Parents' role in adolescents' sexting behaviour. In M. Walrave, J. van Ouytsel, K. Ponnet, & J. R. Temple (Eds.), *Sexting: Motives and risk in online sexual self-presentation* (pp. 63-80). Londen: Palgrave Macmillan.
- Van Rijn, I. (2018). Over (digitale) media en jonge kinderen. *Management Kinderopvang*, 24, 18-20. <https://doi.org/10.1007/s41190-018-0148-6>
- Van Royen, K., Poels, K., Vandebosch, H., & Walrave, M. (2018). Slut-Shaming 2.0. In M. Walrave, J. van Ouytsel, K. Ponnet, & J. R. Temple (Eds.), *Sexting: Motives and risk in online sexual self-presentation* (pp. 81-98). Londen: Palgrave Macmillan.
- Van der Horst, F., Lucassen, N., Kok, R., Sentse, M., Jooren, L., & Luijk, M. (2016). *Opgroeien in het hedendaagse gezin*. Houten: LannooCampus.
- Verhasselt, M. (2019, 30 oktober). Waarom vinden we het zo moeilijk om over seks te praten met onze ouders? *HLN*. Verkregen op 11 maart, 2020, van <https://www.hln.be/nina/seks-relaties/waarom-vinden-we-het-zo-moeilijk-om-over-seks-te-praten-met-onze-ouders~a4e16c38/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Warren, R. (2001). In words and deeds: Parental involvement and mediation of children's television viewing. *Journal of Family Communication*, 1(4), 211-231. https://doi.org/10.1207/S15327698JFC0104_01
- Woltring, L. (2003). Jongenspedagogiek? Opvoeden met gevoel voor sekseverschillen. *Pedagogiek*, 23(3), 175-181. [PDF]. Verkregen via [file:///C:/Users/roos/Downloads/191-214-1-PB%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/roos/Downloads/191-214-1-PB%20(3).pdf)
- Zaman, B., Nouwen, M., & Van Leeuwen, K. (2019). Een interdisciplinaire kijk op mediaopvoeding: Hedendaagse praktijken van ouderlijk toezicht op mediagebruik door adolescenten. *Kind en Adolescent*, 40, 104-115. <https://doi.org/10.1007/s12453-019-00203-w>

Krantenartikelen voor interviews

- RTV Rijnmond. (2018, 30 september). Tiener slachtoffer van doorsturen naaktfilmpje: 'Ik vertrouwde diegene heel erg'. Verkregen op 14 april, 2020, via <https://www.rijnmond.nl/nieuws/173462/Tiener-slachtoffer-van-doorsturen-naaktfilmpje-Ik-vertrouwde-diegene-heel-erg>
- Toet, Z. (2018, 11 september). 'Politie moet daders van sexting aanspreken, niet slachtoffers'. *Trouw*. Verkregen op 14 april, 2020, via <https://www.trouw.nl/nieuws/politie-moet-daders-van-sexting-aanspreken-niet-slachtoffers~b71ed487/>

Appendix A Respondententabel

Respondent	Leeftijd	Werk	Kind 1	Kind 2	Kind 3	Kind 4
1	43 jaar	Full	Zoon, 23 jaar, Mbo	Zoon, 14 jaar, Vwo	X	X
2	54 jaar	Part	Dochter, 23 jaar, Wo	Dochter, 19 jaar, Vwo	X	X
3	48 jaar	Part	Zoon, 18 jaar, Vwo	Dochter, 14 jaar, Vwo	X	X
4	52 jaar	Part	Zoon, 23 jaar, Wo	Dochter, 21 jaar, Wo	Zoon, 17 jaar, Vwo	X
5	48 jaar	Part	Zoon, 19 jaar, Vwo	Zoon, 15 jaar, Havo	X	X
6	45 jaar	Part	Zoon, 14 jaar, Mavo	Zoon, 12 jaar, Basisschool	X	X
7	51 jaar	Part	Dochter, 20 jaar, Mbo	Zoon, 17 jaar, Mbo	Dochter, 13 jaar, Mavo	Zoon, 12 jaar, Basisschool
8	46 jaar	Part	Zoon, 15 jaar, Vwo	Zoon, 13 jaar, Vwo	X	X
9	50 jaar	Full	Dochter, 19 jaar, Mbo	Dochter, 16 jaar, Mavo	X	X
10	54 jaar	Part	Zoon, 15 jaar, Mavo	X	X	X
11	42 jaar	Part	Zoon, 17 jaar, Havo	Zoon, 14 jaar, Mavo	X	X

- Respondent 1: Zoon 1 (geen middelbare scholier) is van haar eerste man, opnieuw getrouwd en zoon 2 (middelbare scholier) is van hen samen.
- Respondent 6: gescheiden van man waar beide zoons van zijn, heeft geen nieuwe partner en kinderen zien vader niet meer.
- Respondent 9: gescheiden van man waar beide dochters van zijn, heeft nu een nieuwe partner, kinderen gaan nog wel naar vader toe.
- De rest is nog steeds samen met de partner waar ook de kinderen van zijn.

Appendix B Topicijst

Introductie

Inleiding van het interview

- Vragen of het opgenomen mag worden
- Anonimiteit aanhalen
- Waar gaan we het over hebben
- Aangeven dat ten alle tijden gekozen kan worden om geen antwoorden te geven en dat er altijd ruimte is om verduidelijking te vragen.
- Daarnaast zijn er geen goed of fout antwoorden
- Kort mijzelf introduceren
- Vragen aan de respondent zich kort voor te stellen, kan je iets over jezelf vertellen?

Algemeen

- Gezinssituatie
- Wie wonen er allemaal nog thuis?
- Leeftijden/opleidingsniveaus
- Werk: fulltime of parttime
 - o Ben je na werktijd nog veel thuis bezig met werk?
- Betrokkenheid bij (media)opvoeding kinderen

Dit onderzoek gaat over mediagebruik, hieronder wordt verstaan: Tv-kijken, alles op internet, mobielgebruik, sociale mediakanalen (Facebook, Instagram, YouTube, WhatsApp, Snapchat, TikTok) en gamen (op computer, maar ook spelcomputer).

Mediagebruik van respondent

- Hoe beschrijf je je eigen mediagebruik?
- Sociale media
 - o Volgen je je eigen kinderen op sociale media en volgen ze jou?
- Schermtijd gemiddeld per dag
- Wat vind je van je eigen mediagebruik?
 - o Hoe zou je het willen veranderen?

Dit onderzoek gaat over hoe moeders hun kinderen begeleiden in het gebruik van internet, sociale media en alle zaken die hierbij komen kijken, dit wordt ook wel mediaopvoeding genoemd.

Mediagebruik van kind(eren)

- Hoe beschrijf je het mediagebruik van je kinderen?
 - o Apps
 - o Schermtijd gemiddeld per dag (niet voor school gebruik)
- Wat zou je willen veranderen?

Opvoeding

- Hoe omschrijf je de opvoeding die je probeert te geven aan je kind(eren)?
 - o Termen:
 - o (in samenspraak, veel overleggen met kind, communicatie, praktische regels)
 - o (toegeeflijk, weinig eisen, conflict voorkomen)
 - o (geen/weinig contact, geen ondersteuning of begeleiding)
 - o (autoritair, veel toezicht, veel regels, strikt)
- Wat vind je goed gaan en wat minder goed?
- Wat zou je willen veranderen?

Mediaopvoeding

- Op wat voor manier(en) probeer je je kind(eren) te begeleiden op het gebied van media?
- Wat voor regels of richtlijnen heb je op het gebied van mediagebruik?
- Wat voor strategieën gebruik je om je kind om te leren gaan met internetrisico's sinds ze op de middelbare school zitten?
 - o Uitleggen en informeren, open communicatie, jongeren voorbereiden
 - o Samen gebruiken van media (tv-kijken, Netflix serie samen kijken, gamen, maar ook sociale media)
 - o In de buurt zijn tijdens mediagebruik, gezamenlijke computer/tv in de woonkamer, af en toe binnen komen lopen
 - o Het verbieden van bepaalde sites, sociale mediakanalen, games (16 of 18+ bijvoorbeeld), of tv-programma's
 - o Monitoren: geschiedenis bekijken, bekijken van onlineprofielen, WhatsApp controleren
 - o Technische: sites blokkeren, software, filters etc. (en zijn kinderen hiervan op de hoogte?)
 - Bij meerdere kinderen: Verschil tussen kinderen, leeftijd en geslacht?
 - Bijvoorbeeld bij de oudste anders dan bij de jongste en waarom?
- Doe je nu andere dingen dan vroeger toen de kinderen jonger waren?
 - o En waarom ben je andere dingen gaan doen?

Mediawijsheid

- Heb je het idee dat je genoeg kennis hebt om een goede mediaopvoeding te geven?
 - o Waarom wel/waarom niet?
- Privacygegevens/instellingen bij apps/telefoons
- Profielen van kinderen open of gesloten?
- TikTok en Snapchat (laatste tijd in het nieuws)
- Nu ook Zoom (met vriendcontact houden of voor school)
- Waar haal je informatie vandaan met betrekking tot media?
- Is er genoeg informatie, mis je dingen, weet je ze te vinden?
- Wie is er verantwoordelijk voor de mediaopvoeding van jongeren?
 - o (Ouders, jongeren, school, voorlichtingen, app/programma makers)

Mediagebruik neemt ook risico's met zich mee, net als vele andere dingen waar je als ouder tegen aanloopt. Deze risico's worden ook wel internetrisico's genoemd.

Internetrisico's/bespreekbaarheid

- Wat zie jij als moeder als risico's die je kinderen tegen kunnen komen bij het gebruik van internet?

In dit onderzoek komen 4 risico's naar voren: (1) zelf pesten of gepest worden via onlinekanalen (cyberpesten), (2) het zien van pornografische beelden (bewust of onbewust), (3) het afspreken met onbekenden na een onlinegesprek (grooming), (4) het ontvangen en/of versturen van (semi-)naaktfoto's of video's, vaak naar bekenden als vrienden of vriendinnen (sexting).

- Heb je het wel eens met je kinderen over deze risico's?
 - o Hoe heb je het hier over? Manier van waarschuwen?
- Begeleid je je kind om geen slachtoffer te worden van risico's of om geen dader te worden? (of allebei)
 - o En hoe doe je dat?

Bespreekbaarheid

- Over welke onderwerpen zou je met je kind meer over willen praten?
- Welke onderwerpen vind je moeilijker om te bespreken met je kinderen?
- Op wat voor onderwerpen hangt volgens jou in de samenleving een taboe op het gebied van mediagebruik?
- Hoe zorg je ervoor dat je over alle onderwerpen kan praten met je kind?

Een van de internetrisico's is sexting. Dit houdt in dat jongeren (semi-) naaktfoto's van zichzelf naar iemand anders sturen, vaak een bekenden zoals een vriend of vriendin, maar het is ook het doorsturen van foto's van anderen zonder daar toestemming van te hebben.

Sexting

- Hoe kijk je naar het onderwerp sexting?
- Vind je dat er een taboe heerst op sexting?
- Hoe wordt hier op school aandacht aan gegeven?
- Hoe geef je hier aandacht aan in de opvoeding?
- Hoe vind je dat de media hier aandacht aan besteed?
 - o Krantenartikelen benoemen. Vraag: wat is je eerste gedachte erbij, wat voor beeld heb je erbij, wat is je gevoel?
 - Kop 1: Tiener slachtoffer van doorsturen naaktfilmpje: 'Ik vertrouwde diegene heel erg' (RTV Rijnmond)
 - Beeld van het slachtoffer en dader, jongen of meisje
 - Tekst in artikel 2: oproep van de politie voor 2018: je mag wel foto's doorsturen, maar niet je hoofd erop (dus onherkenbaar)
 - In 2018 oproep aangepast naar: je kan beter geen naaktfoto's en filmpjes doorsturen, want je bent altijd wel herkenbaar
 - o Wat vind je van deze oproep en dat deze is veranderd?
 - Politie richt zich op de slachtoffer en niet op de daders

Verskil in mediaopvoeding meisjes en jongens (als gezin uit jongen/meisje bestaat)

- Geef je je dochter een andere mediaopvoeding dan je zoon?
 - o Regels hetzelfde of begeleiding anders?
- Sexting: hoe verschilt de begeleiding hiervan tussen jongens en meisjes?

Verskil in mediaopvoeding meisjes en jongens (als gezin uit één geslacht bestaat)

- Denk je dat ouders van een (meisje/jongen) hun kinderen anders opvoeden, dus alleen kijkend naar het geslacht? (hypothetisch)
- Waarom en hoe?
- Specifiek kijkend naar sexting

Afsluiten

- Einde van het interview
- Vragen of de respondent nog vragen of opmerkingen heeft
- Bedanken voor de tijd en aandacht van de respondent

Appendix C Krantenartikelen

Artikel 1: RTV Rijnmond

Tiener slachtoffer van doorsturen naaktfilmpje: 'Ik vertrouwde diegene heel erg'

ZONDAG 30 SEPTEMBER 2018, 21:27

In Rotterdam is zondag een jongerencampagne gestart rond de gevaren van sexting, het sturen van seksueel getinte berichten, foto's of filmpjes. Hoe groot de impact van sexting kan zijn als het verkeerd afloopt, ondervond een leerlinge van een middelbare school in de regio.

Ze stuurde een jongen een filmpje in haar ondergoed met ontbloot bovenlijf, maar haar leven veranderde in een hel toen dat filmpje door hem werd gedeeld met anderen.

Vertrouwen

"Ik vertrouwde diegene heel erg, het was in vol vertrouwen dat ik het stuurde. Ik heb van hem ook niks opgeslagen, ik dacht dat dat andersom ook zo zou zijn", zegt het slachtoffer tegen RTV Rijnmond. "Alles wat ik tegen diegene zei, heeft hij nooit tegen iemand anders verteld, dus ik dacht dan kan het wel."

"Ze heeft dat in goed vertrouwen doorgestuurd, in de hoop dat diegene dat gewoon voor zichzelf zou houden", zegt ook de vader van het slachtoffer. "Ze schaamde zich heel erg. Ze werd voor van alles en nog wat uitgemaakt, kinderen keken haar vies aan. Het is natuurlijk jongeren onder elkaar, en dat gaat best wel heel hard."

Voor het slachtoffer was het op school zo vervelend dat ze al snel thuisbleef. "Ik werd uitgemaakt voor hoer, en als ik de klas binnenkwam was het van 'tfoe' en 'iehl'. Dat was wel echt het ergste, daarna ben ik gewoon niet meer naar school gegaan", vertelt ze.

Campagne

Uit onderzoek blijkt dat 42 procent van de jongeren in de regio Rotterdam ervaring heeft met sexting. Een op de drie jongeren daarvan heeft een negatieve ervaring met sexting gehad.

De campagne van de gemeente Rotterdam bestaat uit korte filmpjes die de aandacht moeten trekken.

"Jongeren die doorklikken komen bij een wat langer filmpje met meer achtergrondinformatie", legt wethouder van jeugd en taal Judith Bokhove uit. Op de website staat meer informatie voor wie slachtoffer is geworden van gedeelde berichtjes, zoals hulporganisaties die slachtoffers bijstaan. "Dat is zeker voor kinderen die bijvoorbeeld hierin verzeild zijn geraakt heel erg informaties."

"We willen dat ouders naar hun kinderen gaan en zeggen: je kan met me praten als er zoiets bij je aan de hand is", voegt Leefbaar-raadslid Tanya Hoogwerf toe.

Waarschuwing

De vader van het meisje dat slachtoffer werd van een doorgestuurd filmpje is blij dat zijn dochter het hem verteld heeft. Hij wil deze situatie aangrijpen om ouders en kinderen te waarschuwen voor de gevaren van sexting.

Wat het meisje betreft is het veiliger om geen seksueel getinte foto's of video's naar iemand te sturen. "Ook al is het je vriend. Als hij iets van je wil zien, komt hij maar naar je huis toe", zegt het meisje zelf. Maar stuur geen dingen door, want stel het gaat uit, jullie hebben een grote ruzie, hij kan het alsnog daarna doorsturen", zegt ze

Aangifte

De leiding van de school zegt in een reactie dat het heel erg is wat er is gebeurd. Omdat het meisje aangifte heeft gedaan en niet voor honderd procent vaststaat wie er verantwoordelijk is voor het delen van het filmpje, wacht de school het onderzoek van de politie af.

Ook is in overleg met het meisje en vader gezocht naar tussentijdse oplossingen. Op school is er in lessen en met een thema-avond aandacht besteed aan sexting.

De politie laat weten dat het onderzoek is opgestart. Dat wil volgens politie niet zeggen dat de school zelf al stappen zou kunnen ondernemen, door bijvoorbeeld in gesprek te gaan met betrokkenen. Dat loopt het politieonderzoek niet voor de voeten.

'Politie moet daders van sexting aanspreken, niet slachtoffers'

De oproep van de politie aan jongeren om vooral geen naaktfoto's en -video's te versturen, valt niet bij iedereen in goede aarde. Moet je je bij sexting richten op de slachtoffers of moet je juist de verspreiders van naaktbeelden op de ernstige gevolgen wijzen?

Zoë Toet 11 september 2018, 11:23

Verstuur vooral geen naaktfoto's en -video's, want die kunnen ongewenst worden verspreid: dat is de oproep van de politie aan jongeren. Het zogeheten sexting is populair en het uitlekken van deze persoonlijke beelden veroorzaakt veel leed. Voorkomt deze oproep ook echt problemen?

Grote gevolgen

Het maken en verzenden van erotisch getinte foto's en video's is een al even delicate kwestie als de dialoog die het oproept. De gevolgen kunnen groot zijn: kinderen, soms pas 11 of 12, kampen met psychische problemen of zelfmoordgedachten als een intieme foto is uitgelekt. "Het kan zijn dat een meisje een naaktfoto van zichzelf naar een jongen stuurt op wie ze verliefd is, en dat hij deze dan doorstuurt", aldus Yet van Mastrigt, zedenexpert bij de Nationale Politie. Van Mastrigt ziet veel gevallen van jongeren die deze naaktbeelden doorsturen en zich niet bewust zijn van de gevolgen. Het slachtoffer rest een lijdensweg vol schaamte en angst.

Justine Pardoën van Bureau Jeugd & Media noemt de goedbedoelde waarschuwing van de politie dom. Volgens haar spreekt de oproep slachtoffers aan in plaats van daders, en dat zit haar dwars. Pardoën: "Mensen denken nu: zie je wel, slachtoffers hadden beter moeten weten, ze hadden die foto's gewoon niet moeten versturen. Deze oproep slaat de plank totaal mis."

Bovendien kunnen foto's per ongeluk worden verspreid, bijvoorbeeld als een computer wordt gehackt. "Of een meisje verzendt een foto van haar nieuwe ondergoed naar haar vriendinnen. Dan loopt de vriendschap op de klippen en stuurt een van de vriendinnen die beelden door", zegt Pardoën.

Ook voor ouders

De politie wil met de waarschuwing het gesprek aangaan: "Het is belangrijk dat iedereen zich bewust wordt van de mogelijke gevolgen. De oproep is ook gericht aan ouders, mogelijk zelfs nog meer. Ga met je kind de dialoog aan over internet en seksualiteit", zegt Van Mastrigt.

Al eerder adviseerde de politie alleen aan sexting te doen in een vertrouwde omgeving, of te zorgen dat het gezicht niet in beeld is op een naaktfoto of -video. Nu scherpt de politie dat advies aan.

"Niemand kan beloven dat gevoelige beelden niet uitlekken. De kans op verspreiding is te groot", aldus Van Mastrigt. "Er is geen juiste manier om veilig aan sexting te doen. Zodra de foto wordt verstuurd, ben je de controle kwijt."

Hebben experimenterende jongeren wel een boodschap aan de waarschuwingen? Voor Safer Internet Day deed de Universiteit van Amsterdam vorig jaar een onderzoek, waaruit bleek dat 90 procent van de jongeren ervan uitgaat dat zogenoemde 'sexts' worden verspreid, en 64 procent weet dit zelfs zeker. Volledig blind voor de gevaren lijkt niemand te zijn. Waarom doen jongeren het dan toch?

"Kinderen zijn nog niet in staat om de gevolgen volledig te overzien", legt Van Mastrigt uit. "Als een meisje verliefd is, weet ze zeker dat ze die jongen kan vertrouwen en verstuurt ze die foto alsnog. Al weet ze ergens in haar achterhoofd wel dat het fout kan gaan."

Gezonde angst voor het internet

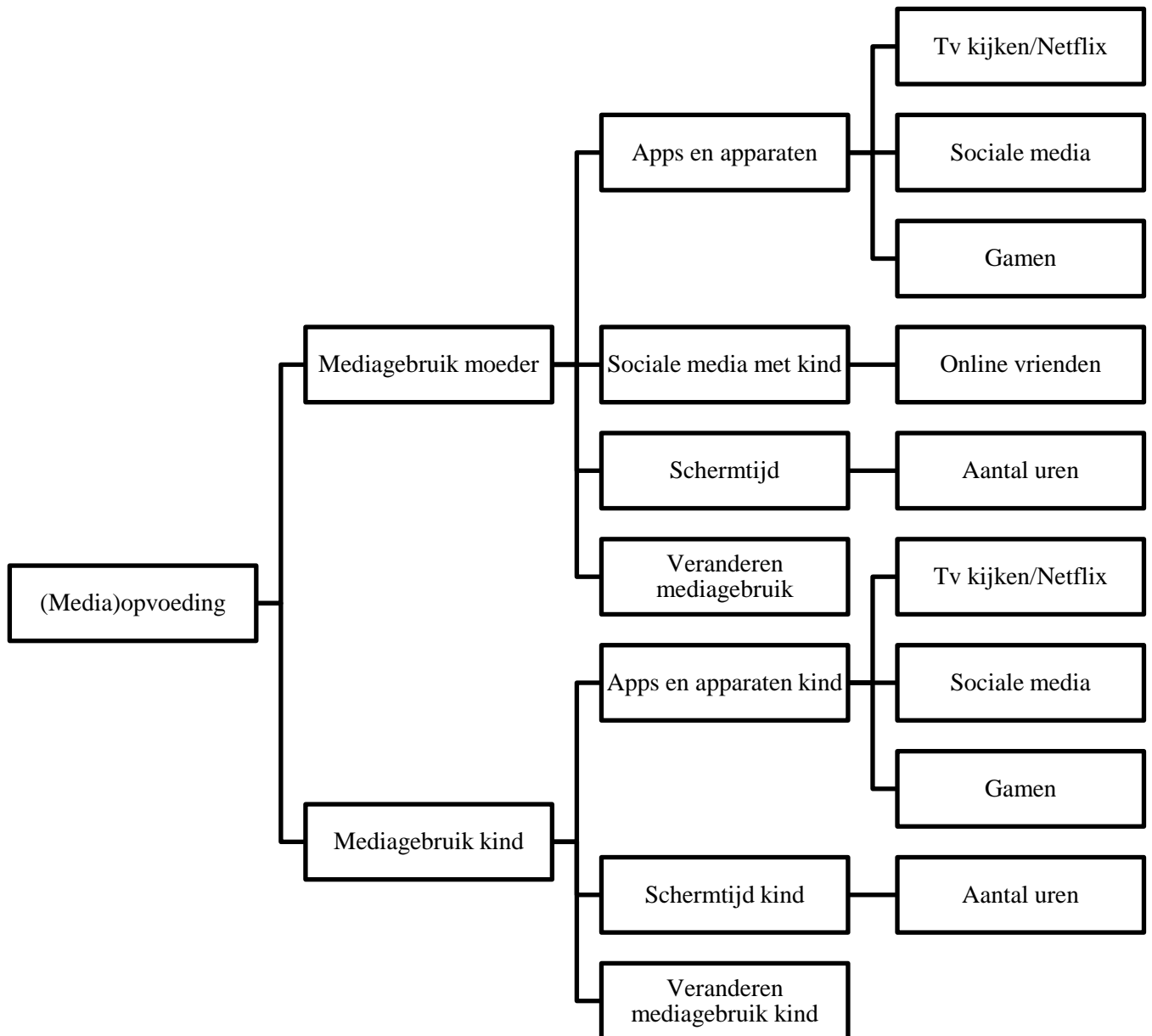
Ervaringsexpert Francien Regelink (31) vindt de politieoproep niet reëel. Zij werd op 15-jarige leeftijd slachtoffer van sexting toen een intieme foto van haar borsten uitlekte en door de hele school werd opgehangen. "Ik vind het goed dat de politie aandacht genereert voor het onderwerp, maar sexting zal nooit stoppen. En dat hoeft ook niet. Seksualiteit hoort nou eenmaal bij het leven. We moeten jongeren vooral waarschuwen voor negatieve gevolgen."

Wakkert de politieoproep het wantrouwen tussen jongeren aan? Moet het internet worden gevreesd? Van Mastrigt: "Vertrouwen in elkaar moet er altijd blijven, maar een beetje meer angst voor internet is misschien wel gezond."

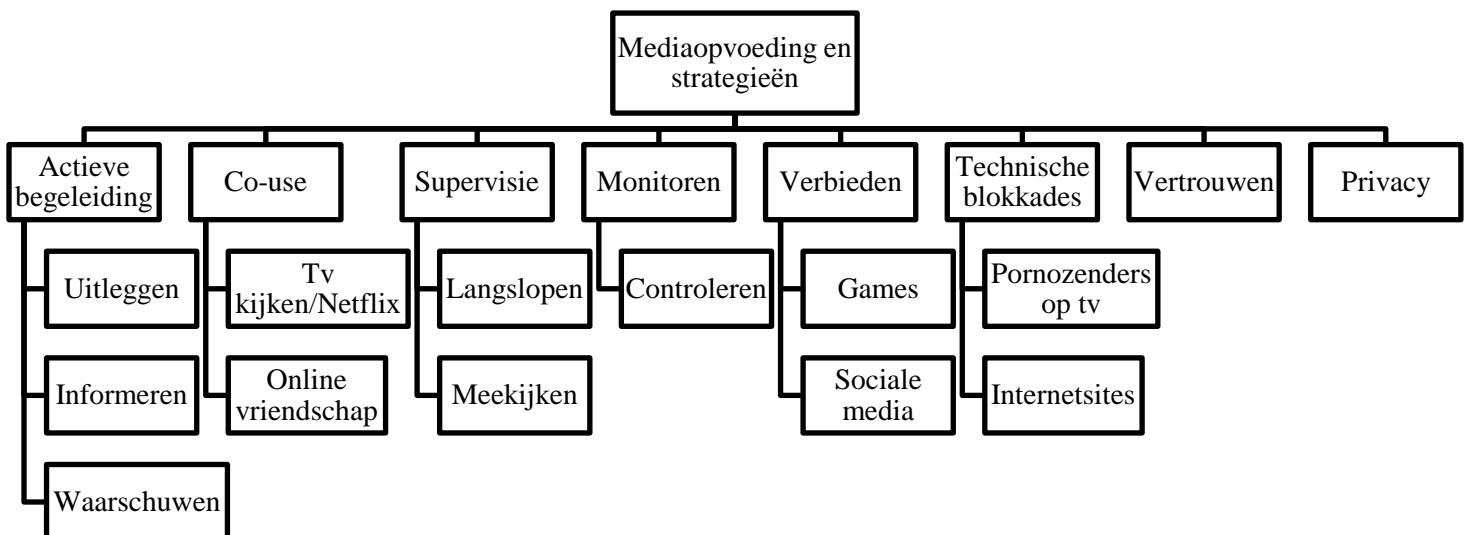
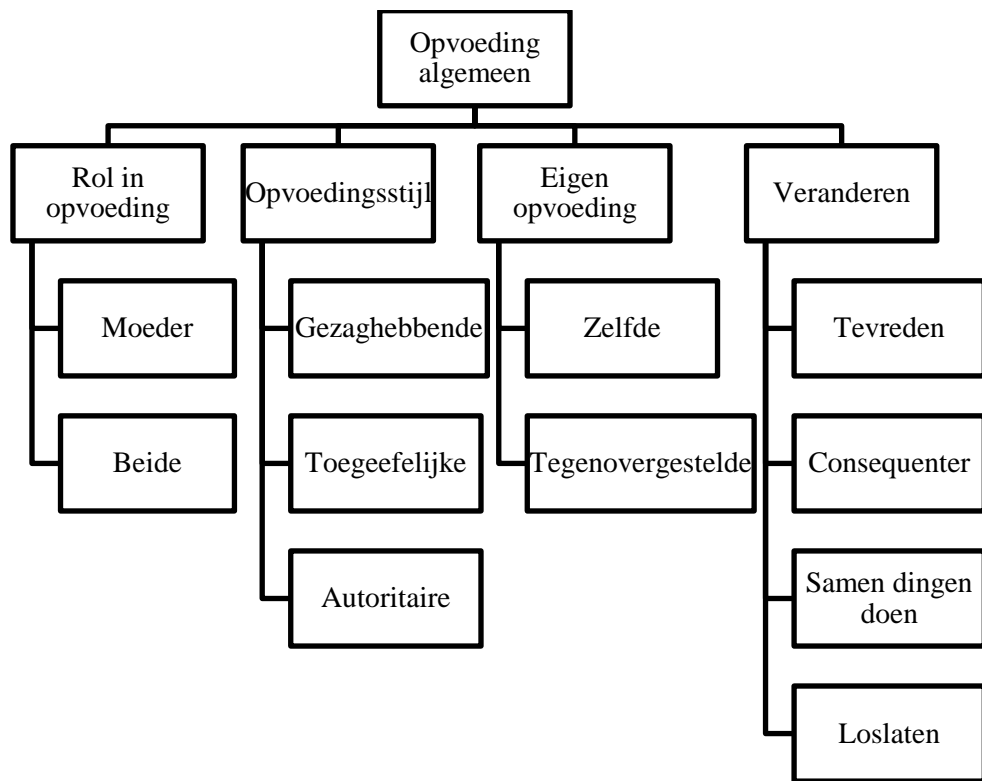
Pardoen heeft een ander advies, zij spreekt liever de (toekomstige) daders aan: "Verwijder doorgestuurde naaktbeelden en begrijp wat je aanricht als je ze aan anderen verzendt. Doe het niet. Als niemand de beelden doorstuurt, is er ook geen misbruik."

Appendix D Codeboom

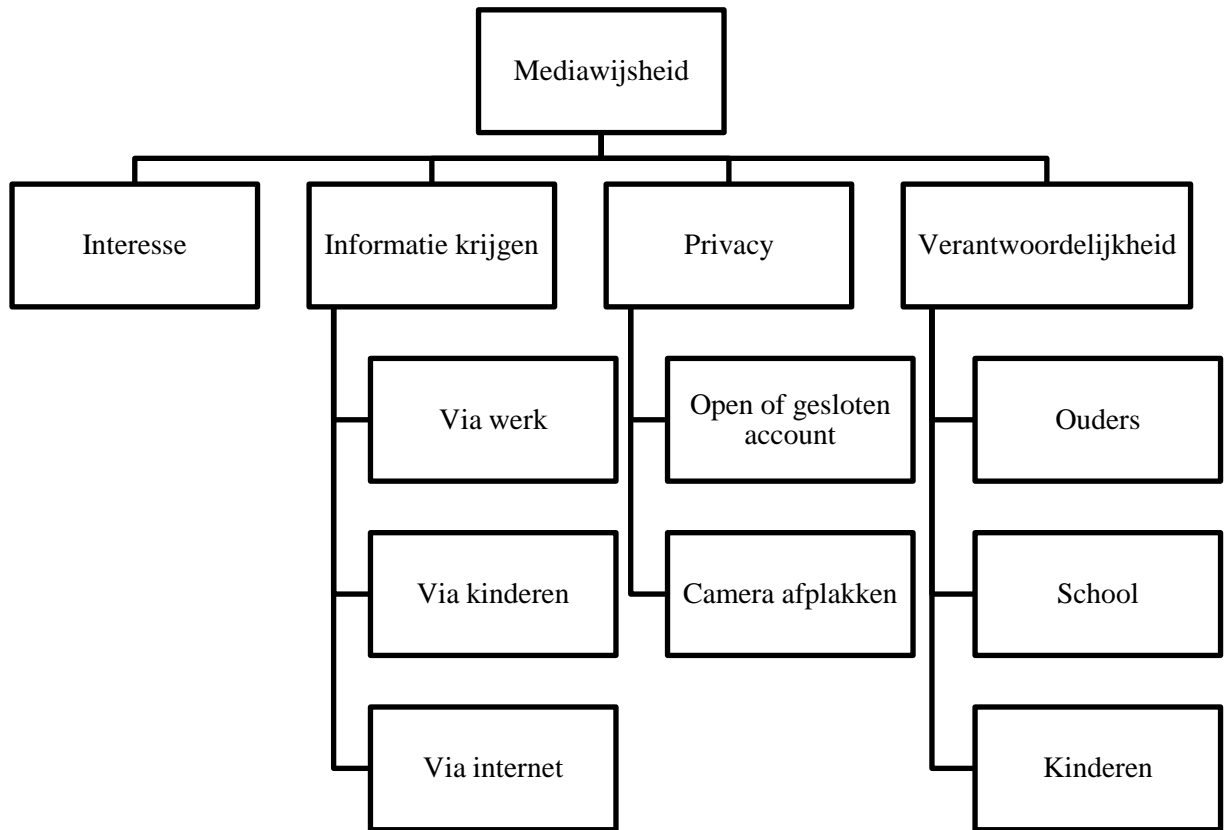
Codeboom bij deelvraag 1

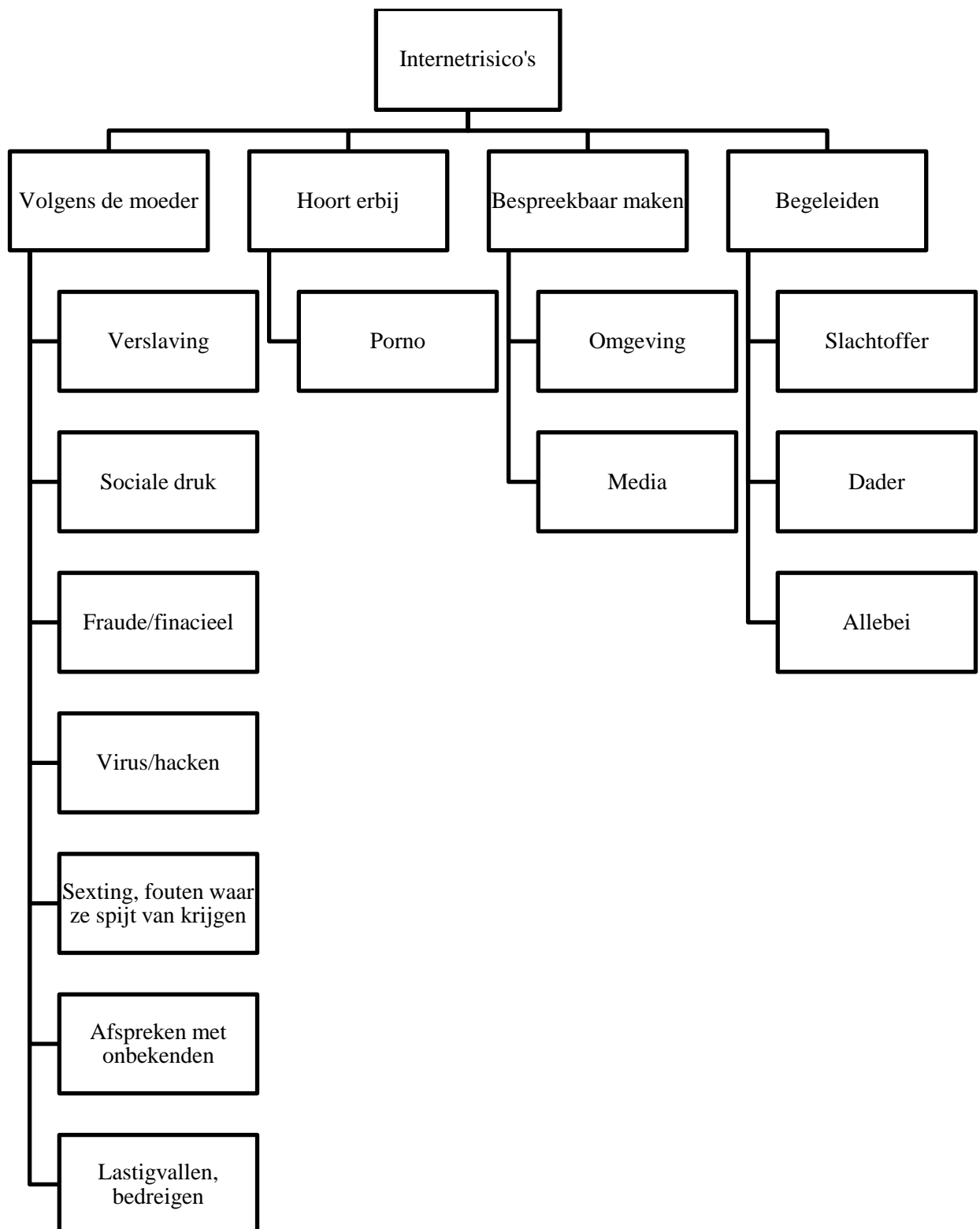
Codebomen bij deelvraag 2

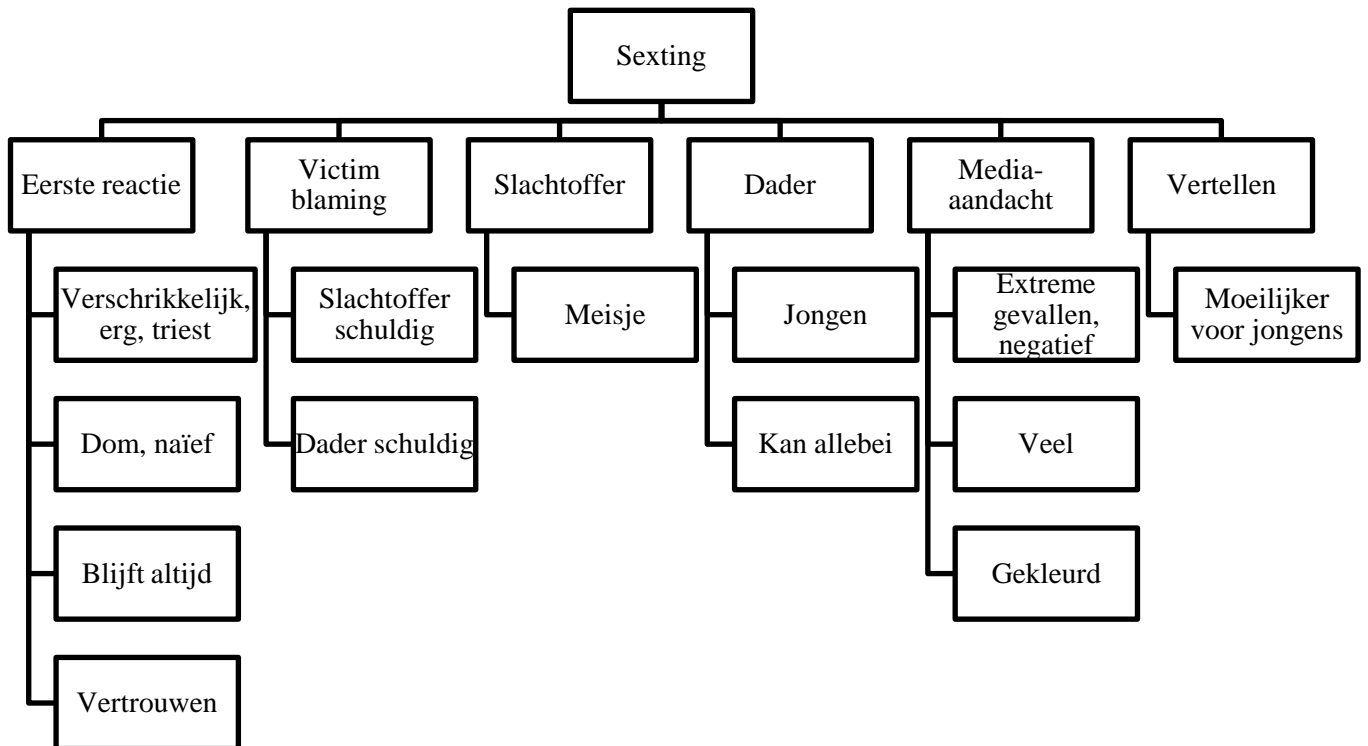
Vervolg codebomen bij deelvraag 2

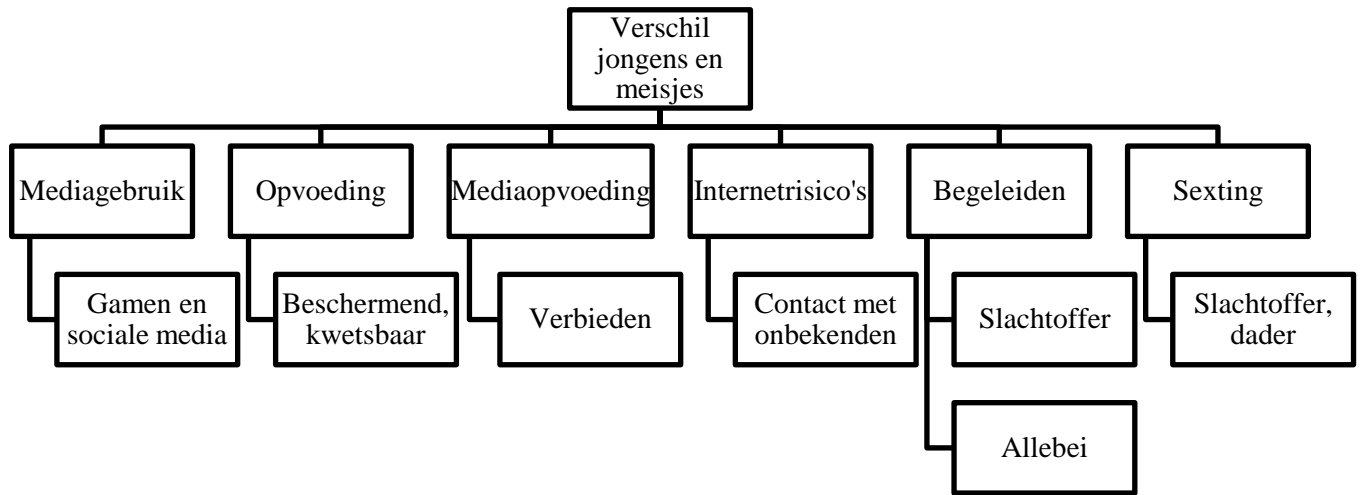
Codeboom bij deelvraag 3 en 4

Codeboom bij deelvraag 5

Codeboom bij deelvraag 6

Appendix E Codeboek

Code			Definitie code	Voorbeeld quote
Mediagebruik moeder	Apps en apparaten	Tv kijken/Netflix	Moeders die aangeven dat ze tijdens hun mediagebruik tv of Netflix kijken. Deze twee zijn samengenomen, omdat het voornamelijk gaat over series en films kijken.	“Ohja en tv-kijken, ja best wel ja, tenminste ja redelijk, vooral netflixen, maarja dat is ook tv kijken denk ik he, of laptop.” <i>Interview 5</i>
		Sociale media	Moeders die aangeven dat ze tijdens hun mediagebruik gebruik maken van sociale mediakanalen, voornamelijk: WhatsApp, Facebook en Instagram.	“WhatsApp uh Facebook en sinds kort zit ik ook op Instagram, maar ik doe er heel weinig mee, ik ben zo iemand die heel veel kijkt, maar heel weinig erop zet.” <i>Interview 8</i>
		Gamen	Moeders die aangeven dat ze tijdens hun mediagebruik gamen.	“En ik heb ook een keer per week een gameavond met vrienden, uhm vrienden, mensen van over heel de wereld. Dus gewoon op dinsdagavond zit ik wel van 8 tot 11 uh ja te gamen haha.” <i>Interview 8</i>
	Sociale media met kind	Online vrienden	Bij deze code gaat het erom of moeders bevriend zijn op de sociale mediakanalen die zowel de moeders als de kinderen hebben.	“Nee dat willen ze zelf niet, maar goed ik begrijp ook dat ze zo goed als geen enkele foto posten van zichzelf, want ze zijn bijvoorbeeld met de tantes wel bevriend.” <i>Interview 5</i>
	Schermtijd moeder	Uren	Het aantal uren dat de moeder per dag gemiddeld aan media besteed. Hierbij wordt uitgegaan van een normale week, geen vakantie, geen corona.	“Oke, met tv er bij he... hahaha oke, nou die gaat na het eten aan dus dan zitten we op 7 uur, 8, 9, 10, 11, zit ik aan 5, nou hou het op 5/6 uur per dag.” <i>Interview 2</i>
	Veranderen mediagebruik		Wat moeders willen veranderen aan hun eigen mediagebruik, zoals bijvoorbeeld minder gebruik maken van hun telefoon of minder tv kijken. Juist als gezin samen	“Maar eigenlijk zou ik liever mee sociale dingetjes doen, net als, daar kom je nu natuurlijk achter met die lockdown, dat het gewoon veel leuker

			dingen doen. Of moeders die het goed vinden zo en niks willen veranderen.	is om samen een puzzel te leggen of samen aan een tafel te kletsen of een potje kaarten of een ander spelletje. Maar meer van om toch socialer bezig te zijn.” <i>Interview 1</i>
Mediagebruik kind	Apps en apparaten	Tv kijken/Netflix	Moeders die aangeven dat hun kinderen tijdens hun mediagebruik tv of Netflix kijken. Deze twee zijn samengenomen, omdat het voornamelijk gaat over series en films kijken.	“Uh de jongste uh tv-kijken doen ze eigenlijk niet zo heel veel meer, alle twee niet, uhm ja ook nog wel eens een film op Netflix.” <i>Interview 5</i>
		Sociale media	Moeders die aangeven dat hun kinderen tijdens hun mediagebruik gebruik maken van sociale mediakanalen, voornamelijk: WhatsApp, Instagram, Snapchat, TikTok en Youtube.	“Nou ook met name wel veel op Youtube, Netflix, Disney+ nu, haha, met name WhatsApp en ook Facebook denk ik ook wel. Youtube met name denk ik” <i>Interview 2</i>
		Gamen	Moeders die aangeven dat hun kinderen tijdens hun mediagebruik gamen, voornamelijk: Minecraft, Fortnite en Fifa.	“Ja zijn allebei gamers de een gamet voornamelijk Fortnite en Minecraft, dat is dan de oudste.” <i>Interview 11</i>
	Schermtijd kind	Uren	Het aantal uren dat het kind (de kinderen) per dag gemiddeld aan media besteed (besteden). Hierbij wordt uitgegaan van een normale week, geen vakantie, geen corona.	“Dus als je heel de week bij elkaar optelt en dan deelt door 7 dan denk ik dat je aan de 4 uur tot 5 uur komt.” <i>Interview 8</i>
	Veranderen mediagebruik		Wat moeders willen veranderen aan het mediagebruik van hun kinderen, zoals bijvoorbeeld minder schermtijd. Moeders die het goed vinden zo en niks willen veranderen.	“Nou bij die oudste zou het wel wat minder mogen he hahah ja daar denk je echt zo van jezus doe dat ding toch eens een keer weg weet je wel enzo” <i>Interview 5</i>
Opvoeding algemeen	Rol in opvoeding	Moeder	Als de respondent aangeeft dat (media)opvoeding voornamelijk wordt gedaan door de moeder.	“Ik, ja heel traditioneel ja.” <i>Interview 4</i>

		Beide	Als de respondent aangeeft dat (media)opvoeding samen wordt gedaan, dus zowel moeder als vader is betrokken.	“Nou beide ouders eigenlijk wel, der vader ook dus, we zijn allemaal aanwezig.” <i>Interview 9</i>
	Opvoedingsstijl	Gezaghebbende	Deze code werd gegeven als de respondent haar opvoedingsstijl omschreef met woorden als: eerlijk, open, transparant, sociaal, gezellig, warm, uitleggen, helderheid.	“Uhm ik ben van mening dat je met een uitleg waarom dat iets niet kan uhm meer duidelijkheid geeft waarom dat het niet kan. Kijk het kan nog steeds niet, dus het antwoord blijft nog steeds nee, uhm maar wel voor, voor hun iets meer helderheid geven waarom de nee er is, dan is acceptatie wat makkelijker.” <i>Interview 11</i>
		Toegeeflijke	Deze code werd toegepast als de respondent aangaf aan conflict vermijdende situaties te doen. Dingen niet zeggen op zo geen ruzie of discussie te krijgen.	“Ja ja ik ben wel wat conflict vermijdend, ja ik heb geen zin in ruzie, doe ik niet zo veel.” <i>Interview 8</i>
		Autoritaire	Deze code werd toegepast als de respondent aangaf een autoritaire opvoedingsstijl te handhaven, met termen als strikt, regels of streng, maar ook regels met ruimte.	“Ik denk wel dat wij een beetje streng zijn en uh ik denk soms een beetje bang voor het onbekenden.” <i>Interview 10</i>
	Eigen opvoeding (moeder)	Zelfde	Bij deze code ging het om of de respondent bij de opvoeding van haar kinderen ook dingen gebruikte uit haar eigen opvoeding.	“Maar ik denk dat ik het een beetje probeer te doen zoals ik het zelf heb ervaren: ik mocht heel veel, maar ik werd wel gewoon geïnstrueerd op het moment dat ze dachten dat ik iets deed waar ik wat sturing bij nodig had.” <i>Interview 2</i>
		Tegenovergestelde	Hier ging het om dat de respondent juist iets uit haar eigen opvoeding absoluut niet wil doen bij haar kinderen.	“Ja ik ben best wel, ik ben heel streng opgevoed en ja in een huis met wat heel veel huiselijk geweld en ellende. Dus ik, mijn kinderen mogen alles, tot dat. Dat weten ze ook.” <i>Interview 7</i>

	Veranderen	Tevreden	Deze code werd gebruikt als de respondent aangaf dat ze haar opvoeding goed vindt zoals die nu is.	“Ja ik ben eigenlijk ja ja, ja, ja ik ben eigenlijk best wel een beetje tevreden hoe het gaat eigenlijk en zo, ja, ja.” <i>Interview 5</i>
Consequenter		Deze code geeft aan dat de respondent consequenter wil zijn in haar opvoeding.	“Nee ja, ik zou zelf wat consequenter willen zijn.” <i>Interview 6</i>	
Samen dingen doen		Als de respondent aangaf dat ze wil veranderen aan de opvoeding dat er meer samengedaan wordt, in plaats van apart.	“Dat het... leuker en beter voor de ontwikkeling van iedereen is om om meer dingetjes samen te doen.” <i>Interview 1</i>	
Loslaten		Deze code werd gebruikt als de respondent benoemde dat ze haar kind(eren) meer wil loslaten.	“Soms wel een beetje meer loslaten, (...) Toch ook het vertrouwen geven.” <i>Interview 10</i>	
Mediaopvoeding en strategieën	Actieve begeleiding	Uitleggen	Wanneer de respondent aangaf dat ze bepaalde onderdelen van media uitlegt aan haar kinderen, zoals bijvoorbeeld nieuwe dingen, maar ook hoe ze hun account op privé moeten zetten.	“Als je natuurlijk dingen zelf moet regelen, nu (oudste dochter) ook ouder wordt moet je zelf natuurlijk alles via DigiD, je zelf inschrijven en ja dan begeleiden we haar ook, omdat het voor haar ook nieuw.” <i>Interview 9</i>
		Informereren	Als de respondent aangeeft dat ze zoveel mogelijk kennis/informatie probeert te geven aan haar kinderen. Dus informeren hoe media werkt.	“Kennis, kennis, kennis. Alles weten, weten wat je zelf wilt bedenken en wat de rest van de wereld ervan vindt en wat je moeder ervan vindt, dat is ook belangrijk.” <i>Interview 6</i>
		Waarschuwen	Het waarschuwen van bepaalde aspecten van media, niet zozeer verbieden, maar jongeren erop wijzen.	“Waar ze natuurlijk niet op moeten zitten of als ze iets gekks zien dat ze meteen gewoon wegklikken dat ze niet doorgaan.” <i>Interview 3</i>
	Co-use	Tv-kijken/Netflix	Als de respondent samen tv of Netflix kijkt met haar kinderen.	“Wij hebben geen tv’s op de kamers, wij hebben echt een tv. En in principe kijken wij er samen naar.” <i>Interview 2</i>
Online vriendschap		Wanneer de respondent bevriend is op sociale media met haar kind, en dus kan zien wat het kind erop zet.	“Ja maar ze gebruiken zelf geen Facebook en ze zitten wel op Instagram en ja af en toe als we wat	

			leuks tegenkomen dan geven we elkaar berichtjes erover, maar voor de rest niet veel eigenlijk.” <i>Interview 9</i>
Supervisie	Langslopen	Langslopen wanneer een kind bezig is met media en zo kan zien waar het kind mee bezig is.	“En ook regelmatig als ze bezig zijn loop ik gewoon eens de kamer op, eens kijken wat ze aan het doen zijn, met wie ze wat aan het doen zijn.” <i>Interview 3</i>
	Meekijken	Meekijken met wat het kind aan het doen is, hierbij gaat het erom dat het kind het weet en goed vindt.	“Toen ben ik ook bij haar bij gaan zitten van waarom kijk je dat nou en herken je hier jezelf in of.” <i>Interview 7</i>
Monitoren	Controleren	Controleren is achteraf, dus na het mediagebruik van het kind en niet in samenspraak met het kind.	“Heb ik wel eens, op zijn websites, op zijn browsers geschiedenis enzo, heb ik een aantal jaren terug wel eens regelmatig gedaan.” <i>Interview 3</i>
Verbieden	Games	Het verbieden van games in verband met de leeftijdsgrens die erop staat, vaak door geweld.	“Ja tuurlijk, 18+ spellen dat mag niet, ik zeg 16+ dat begint zo stilletjes aan wel te komen” <i>Interview 8</i>
	Sociale media	Het verbieden van bepaalde sociale media in verband met leeftijd of gedrag van het kind.	“Net als dat (oudste zoon) die nu pas in de derde zijn Instagram aan mag zetten” <i>Interview 6</i>
Technische blokkades	Pornozenders op tv	Code werd gebruikt als de respondent zei dat ze pornozenders op de tv had geblokkeerd.	“Ja we hebben dat wel met de televisie gedaan voor echt die porno kanalen, ja meer voor de zekerheid.” <i>Interview 5</i>
	Internetsites	Code werd gebruikt als er bepaalde sites geblokkeerd werden.	“Maar goed zoals ik al zeg via de wifisignaal probeer ik dat soort sites en dat soort linken er wel uit te halen.” <i>Interview 8</i>
Vertrouwen		Deze code werd gebruikt als de respondent het had over het vertrouwen hebben in het kind zijn of haar mediagebruik.	“Ik ken zijn code dus zou het zo kunnen lezen, maar ik heb het gevoel dat ik mijn kind kan vertrouwen, dus ik ga dat niet doen.” <i>Interview 1</i>
Privacy kind		Deze code werd gebruikt als de respondent bepaalde dingen wel of niet	“Ik wil hem ook zijn vrijheid een beetje geven, zijn privacy he.”

			deed in verband met de privacy van het kind.	<i>Interview 10</i>
Mediawijsheid	Interesse		Om aan te geven of de respondent wel of geen interesse had in media.	“Voor zover ik er verstand van heb, want ik heb er eigenlijk echt geen interesse in.” <i>Interview 1</i>
	Informatie krijgen	Via werk	Als de informatie over media kwam via werk, of collega’s van het werk.	“Ik het zelf een aantal cursussen gevolgd, ook bij FOXit in uh Delft, via mijn werk dan, en dan krijg je ook les in de darkweb en weet ik het allemaal.” <i>Interview 7</i>
		Via kinderen	Als de informatie over media kwam via de kinderen van de respondent.	“Gewoon ook dingen gewoon uitvragen aan de kinderen. Ze weten meer dan ik, dus waarom zou je dat niet vragen, ik denk dat dat wel een van de belangrijkste bronnen is.” <i>Interview 3</i>
		Via internet	Als de informatie over media kwam via verschillende soorten internetsites.	“Google is je grootste vriend haha. Google weet zo veel.” <i>Interview 11</i>
	Privacy	Open of gesloten account	Of de moeders wisten of het account van hun kind open of gesloten stond en het belang van privacy.	“Ja dat heb ik wel gezegd: zorg dat je een gesloten account hebt.” <i>Interview 8</i>
		Camera afplakken	Als de respondent aangaf dat de camera’s op laptops waren afgeplakt in verband met de privacy van het kind.	“En uh camera heb ik afgeschermd dus alleen als ik hem echt nodig heb dan moet je het schuifje opendoen en dat soort dingen.” <i>Interview 9</i>
	Verantwoordelijkheid	Ouders	Deze code werd gebruikt als de respondent vond dat ouders verantwoordelijk zijn voor de mediaopvoeding van de kinderen.	“Kijk in eerste instantie toch de ouders, die moeten in ieder geval de basis leggen net als in het normale leven.” <i>Interview 2</i>
		School	Deze code werd gebruikt als de respondent vond dat de school verantwoordelijk is voor de mediaopvoeding van de kinderen.	“Ja school is ook wel, ik denk dat school ook wel een hele invloed heeft op ja van whatsappen, groepsgedrag.” <i>Interview 10</i>

		Kinderen	Deze code werd gebruikt als de respondent vond dat de kinderen zelf ook verantwoordelijk zijn voor hun mediagebruik/opvoeding.	“Zij hebben ook der eigen verantwoordelijkheid en een leeftijd dat ze die verantwoordelijkheid ook grotendeels kunnen nemen.” <i>Interview 3</i>
Internetrisico's	Volgens de moeders	Verslaving	Deze code wordt gebruikt wanneer moeders verslaving als een risico zien van mediagebruik.	“Het zit mij meer in de tijd die ze eraan besteden dat ze dan vergeten om een keertje naar buiten te gaan of werkelijk contact met iemand te hebben.” <i>Interview 1</i>
		Sociale druk	Deze code wordt gebruikt als moeders angst hebben voor de sociale druk die mediagebruik met zich mee kan brengen.	“Ik denk dat ik mij daar met name de meeste zorgen over maak, de sociale druk die je wel moet voelen ergens.” <i>Interview 2</i>
		Fraude, financieel	De risico's om gefraudeerd te worden via media, zoals phishingmails of appjes.	“Naïef ingaan op phishingmailtjes en dergelijke.” <i>Interview 11</i>
		Virus, hacken	Het risico op een virus of gehackt te worden omdat de jongeren ergens op geklikt hebben.	“En toen op een gegeven moment was tie toch gehackt. We kregen echt zo'n melding van zogenaamd de politie dat we geld over moesten maken.” <i>Interview 5</i>
		Sexting, fouten waar ze spijt van krijgen	Het sturen van (semi) naaktfoto's of filmpjes of andere dingen waar jongeren spijt van kunnen krijgen.	“Nou ik denk vooral dingen appen of foto's delen waar je later spijt van hebt.” <i>Interview 4</i>
		Afspreken met onbekenden	Het risico dat jongeren afspreken met onbekenden die andere bedoelingen heeft.	“En met name het afspreken met vreemden.” <i>Interview 11</i>
		Lastigvallen, bedreigen	Dat jongeren worden lastiggevallen of bedreigd worden door bekenden of onbekenden.	“Want dat meisje begon dus te dreigen en met van alles en nog wat terug te gooien.” <i>Interview 3</i>
	Hoort erbij	Porno	Wanneer de respondenten porno niet zozeer zien als een risico maar iets wat bij de pubertijd hoort (nieuwsgierigheid).	“Teder jongetje kijkt wel eens naar een pornoboekje of een pornosite, dat gebeurt gewoon.” <i>Interview 6</i>

	Bespreekbaar maken	Omgeving	Voorbeelden halen uit de omgeving. Dus andere die het eerder zijn overkomen als bruggetje gebruiken om over het onderwerp te beginnen.	“Een kennisje die heeft video/filmpjes op Youtube gemaakt, waar ook de nodige gesprekken over geweest zijn. Dus daarvan zijn hun zo geschrokken, dat ja, dat ze die fout zelf niet hoeven te maken en dat heb ik ook gelijk opengegooid.” <i>Interview 7</i>
		Media	Voorbeelden uit de media halen om het zo bespreekbaar te maken. Bijvoorbeeld nieuwsberichten uit de krant of het nieuws. Of berichten op sociale media of tv-programma’s.	“Nou ja je hoort en je ziet natuurlijk nogal het nodige in de krant in het nieuws. Dus op het moment dat er iets in de krant staat, dan pak ik het artikel en dan vertel ik van luister eens...” <i>Interview 3</i>
	Begeleiden	Slachtoffer	Als de respondent aangaf haar kinderen te begeleiden om geen slachtoffer te worden/ weten wat ze moeten doen als ze slachtoffer worden.	“Ja vooral om geen slachtoffer te worden ja. Ik bedoel het zijn geen engeltjes hoor maar het zijn alle twee geen kinderen van ik denk die zullen zelf pesten.” <i>Interview 5</i>
Dader		Als de respondent aangaf haar kinderen te begeleiden om geen dader te worden.	“Die heeft best wel een stevig karakter, ik weet wel dat zij een van de aanstichters kan zijn.” <i>Interview 7</i>	
Allebei		Als de respondent aangaf haar kinderen zowel te begeleiden om geen slachtoffer te worden als om geen dader te worden.	“Allebei, allebei! Ja weet je het verschil tussen slachtoffer en dader is eigenlijk meestal niet zo groot he.” <i>Interview 3</i>	
Sexting	Eerste reactie	Verschrikkelijk, erg, triest	Als de respondent als eerste reactie op het onderwerp sexting de woorden, verschrikkelijk, erg of triest gebruikte.	“Ja vind ik triest, triest, dat komt in mij op. Wat ik zeg dat mensen daar zo misbruik van maken.” <i>Interview 7</i>
		Dom, naïef	Als de respondent als eerste reactie op het onderwerp sexting de woorden dom of naïef gebruikte.	“Ja ik vind het ongelooflijk dom haha ik zou het zelf nooit doen maarja goed.” <i>Interview 5</i>
		Blijft altijd	Als de respondent begon over dat naaktfoto’s je altijd blijven achtervolgen.	“Weetje het ligt vast, je krijgt het vaak nergens meer vanaf en als je zoiets

			hebt gedaan hebben mensen altijd een bepaald beeld voor je.” <i>Interview 4</i>
	Vertrouwen	Als de respondent begon over de vertrouwensband tussen dader en slachtoffer.	“Je moet er allebei wel een vertrouwen in kunnen hebben dat de ander er vervolgens niks anders mee doet als voor zichzelf, dus het vraagt een hele hoge mate van vertrouwen van mekaar.” <i>Interview 11</i>
Victim blaming	Slachtoffer schuldig	Als de respondent liet blijken dat het slachtoffer (gedeeltelijk) verantwoordelijk is voor het doorsturen van de foto’s.	“Ik denk dat als jij iets niet aanbiedt, dat ze er niks mee kunnen doen.” <i>Interview 3</i>
	Dader schuldig	Als de respondent liet blijken dat de dader verantwoordelijk is voor het doorsturen van de foto’s.	“Degene die fout was, was degene die het doorgestuurd heeft, niet diegene die het heeft gedaan.” <i>Interview 8</i>
Slachtoffer	Meisje	Krantenartikel 1: de respondent gaat ervanuit dat het slachtoffer een meisje is.	“Hm ja wat ik het meeste altijd denk is dat dat gewoon heel ontvankelijke meisjes zijn.” <i>Interview 4</i>
Dader	Jongen	Krantenartikel 1: de respondent gaat ervanuit dat de dader een jongen is.	“Die is boos chagrijnig, die is jaloers, die wilt wraak, gewoon waarschijnlijk op zijn tenen getrapt en ja een jongen.” <i>Interview 8</i>
	Kan allebei	Krantenartikel 1: de respondent gaat ervanuit dat de dader zowel een jongen als een meisje kan zijn.	“Dus je bent geneigd om te zeggen van dat heeft een jongen doorgestuurd, maar ja het zou net zo goed een meisje kunnen zijn hoor.” <i>Interview 9</i>
Media-aandacht	Extreme gevallen, negatief	Als de respondent aangeeft dat de media alleen de negatieve/extreme gevallen laat zien van sexting.	“Dat ik toch wel heel vaak een stukje sensatie denk ik wat er tevoorschijn komt.” <i>Interview 4</i>
	Veel	Als de respondent aangaf dat de media veel aandacht besteed aan het onderwerp sexting.	“Nou ik denk dat er wel behoorlijk wat over gesproken wordt hoor, ook in allerlei programma’s op tv.” <i>Interview 10</i>

		Weinig, taboe	Als de respondent aangaf dat de media weinig aandacht besteed aan het onderwerp sexting, taboe op heerst.	“Kijk als het al eens voorbij komt, is het altijd in een negatieve context.” <i>Interview 11</i>
		Gekleurd	Als de respondent aangaf dat de media een gekleurd beeld geeft van het onderwerp sexting.	“Maar de media is überhaupt natuurlijk heel gekleurd dus dat is best lastig.” <i>Interview 2</i>
	Vertellen	Moeilijker voor jongens	Deze code wordt gebruikt als de respondent aangaf dat het voor jongens moeilijker is om te vertellen als slachtoffer.	“Ik denk dat dat meer gebeurt als dat we denken, maar dat het nog moeilijker is om daar mee naar buiten te komen.” <i>Interview 2</i>
Verskil jongens en meisjes	Mediagebruik	Games, tv, Netflix, Sociale media	Als de respondent aangeeft dat er een verschil is tussen jongens en meisjes op het gebied van mediagebruik.	“(Jongste dochter) is heel veel op Snapchat bezig en TikTok en (jongste zoon) zit heel erg op zijn PS4.” <i>Interview 7 (twee zonen en twee dochters)</i>
	Opvoeding	Beschermend, kwetsbaar	Als de respondent aangeeft dat meisjes meer beschermd worden opgevoed dan jongens.	“Als ik een dochter zou hebben, is toch op een of andere manier kwetsbaarder, omdat het een meisje is.” <i>Interview 5 (twee zonen)</i>
	Mediaopvoeding	Verbieden	Als de respondent aangeeft dat er een verschil is in mediaopvoeding tussen jongens en meisjes, op het gebied van verbieden.	“Ja, maar ik denk dat meisjes iets meer sociaal ingesteld zijn dus wat meer Instagram of laat het dan TikTok zijn dat die daar meer dingen van zichzelf op laten zien dus dat daar dan automatische meer dat gesprek op komt.” <i>Interview 1 (twee zonen)</i>
	Internetrisico's	Contact met onbekenden	Als blijkt dat contact met onbekenden minder geaccepteerd wordt bij meisjes dan bij jongens.	“Hij speelt dus online en dan kan met onbekenden mensen zijn maar ook tegen vriendjes zijn.” <i>Interview 5 (twee zonen)</i>
	Begeleiden	Slachtoffer	Als blijkt dat de kinderen vooral worden opgevoed om geen slachtoffer te worden, verschillend in meisjes en jongens.	“Ik denk dat ik toch meer denk in de slachtofferrol.” <i>Interview 2 (twee dochters)</i>

	Allebei	Als blijkt dat de kinderen worden opgevoed om zowel geen slachtoffer als dader te worden, verschillend in meisjes en jongens.	“Ja allebei, allebei! En zeker ook een dader worden vind ik gewoon nou ja, zo wil ik ze niet opvoeden zeg maar.” <i>Interview 8 (twee zonen)</i>
Sexting	Slachtoffer/dader	Als de respondent aangeeft dat er een verschil is in sexting tussen jongens en meisjes, op het gebied van slachtoffer en dader.	“Je bent toch met een dochter toch banger denk ik dat ze slachtoffer van een seksueel misdrijf wordt dan een jongen dus ja en ook inderdaad met met die dingen van sexting.” <i>Interview 5 (2 zonen)</i>